Hind 15 kop.

Eesti

Adress-Kalender

ehk

Tarwiline Tähtraamat

1913

aasta tarwis.

Sel aastal on 365 päewa.

Tallinnas.

Kristjan Saar

Tallinnas, Peetri plats nr. 3,

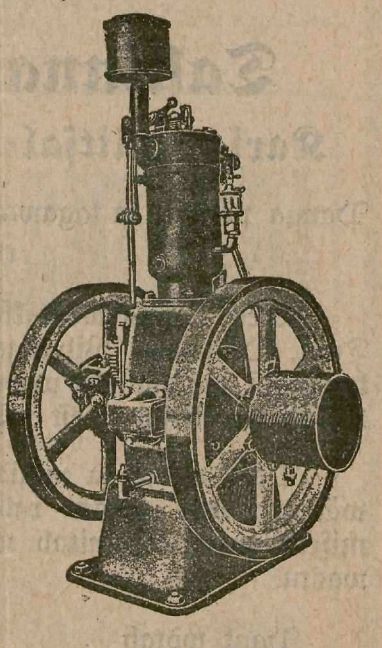
teine kauplus Jõhwis.

: Nafta-motorid :

„Alfa-Nobel“

ja

„Bolinder.“

Jahuweskid „Kiir.“

Uus - Osborne,

heinaniidu ja wiljalõikuse-masinad, hobuserehad, ja randal-äkked.

H. Hollmanni algupäralised rullkett wiljapeksumasinad, mitmet seltsi rihmaga weetawaid wiljapeksumasinaid

:: ja hobuse-weowärkisid. ::

„Alfa-Laval“

koorelahutajad.

„Astra“

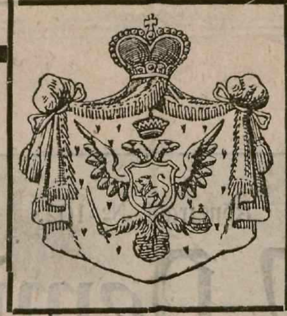
piimatalituste sisseseaded ja

:: apparadid ::

Ühispiimatalitustele täielikud piimatalituse sisseseaded, eelarwed ja majaplaanid. Soowi peale sõidab asjatundja koha peale juhatust

:: andma. ::

Rahwuswahelistel näitustel
— Norramaal —
Bergenis 1898. a. suure kuld- aurahaga kroonitud. —

Peterburis 1902. a.
audiplomiga
(kõige kõrgem aumärk) ja palju teiste kuld- ja hôbe-aurahadega kroonitud.

J. M. Leesmanni

wõrguwabrik, asutat. 1892. a.,

soowitab oma ladust kilu- ja räimewõrkusid, wõtab kõiksugu wõrkude peale tellimisi wastu kõiksugu lõngast: nagu nr. $^{60}/_{6}$, $^{80}/_{6}$, $^{100}/_{6}$, $^{120}/_{46}$. Lõngad on Egiptuse I puuwillast walmistatud, nii et nad

 wôistluseta on.

Peale selle on ladust saada: korgipuid, lõngasid $^{20}/_{6}$—$^{120}/_{6}$, köisi jne.

Telegrammide adr.:

Leesmann, Tallinnas.

Telefon nr. 2.

Kõnetraat № 102.

W. Demin

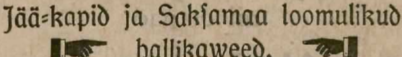
Tallinnas, Wene ja Wiru uul. nurgal nr. 1.

Soowitab omaſt laduſt:

Theed,
kohwi,
ſuhkurt,
tubakat,
jahud,
paberosſiſi,
heeringaid ja

kõikſugu würtskaupaſid.

Jää-kapid ja Sakſamaa loomulikud

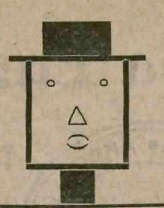

hallikaweed.

Jällemüüjatele kõige parem ostukoht.

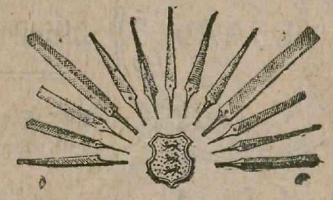
Kõnetraat nr. 102.

ФИРМА СУЩ. 1900.
ПОЧЕТН.
ДИПЛОМЪ
1905
ЗОЛОТАЯ МЕДАЛЬ С.П.Б.

Tallinna wiiliwabrik.

Alati ütlemata suur wäljawalik käsitse ja masinatega hästi raiutud wiilisi laagri peal.

Wiilid saawad **uueste raiutud** ja wanad wiilid uute wastu ümberwahetatud, mida ma **wõistlemata odawa hindadega toimetan.**

Tallinnas **Wana-Posti uul. nr. 11.**

G. Mäng'i tisleri töötuba ja : uute mööblite : *kauplus*

TALLINNAS, Wiruwärawa promenadil nr. 29. Eesti teatri wastas.

Walmistab tellimiste peale ja on ka **alati laagris** igasugu mööblisi kõige lihtsamast kuni kõige kallimani.

Töö on moodsas stiilis, puhtalt ja hästi tehtud. Material kuiw.

Hinnad wõrdlemisi odawad.

Taskukell „Moser“.

Õige kelladel on suur wäärtus. Mis nõutakse kelladelt?

Kella ostes unistab ostja alati ainult ühest: kas kell on wastupidaw ja õige, et temaga mitte tarwis ei oleks sagedaste uurmaakri juure joosta. Sellepärast kuulutame: et tõeste kenad ja õiged kellad ainult kuulsa Schweitsi „Moseri“ firma I sorti kellad on. Wabrik, kes neid kellasi wäljaannab, on meile nende müügi esituse usaldanud. Nende headuse üle otsusele jõudes, soowitame igale ostjale tõeste seda ilusad ja praktikalist kella osta.

Nõudke ainult „Moseri“ kellasid. 2 rbl. 75 kop. eest. 2 tükki 5 r. 4 tükki 9 r. 50 kop. Samasugused naisterahwa omad 3 rbl. 75 kop. Samasugused meesterahwa hõbekellad 84 proowilised 5 rbl. 75 kop. 2 tükki 11 rbl. Kuulsa „Moseri“ wabriku meesterahwa kellad on wäga moodsad ja õhukesed, paksus mitte palju rohkem kui hõberubla tükil, on eht mustast oksiseritud terasest käib 15 kiwi peal, nupust 40 tunni jooksul üles keerata, wäga luulelise seierilauaga. ☛ Õige käigu eest wastutus 6 aastad. ☚ Niisamasugused, kellel tingimata wäga õige käik on ja oma tubliduse poolest teistest ära eraldada on, ankur 28 kiwi peal 3 rbl. 50 kop. 2 tükki 6 rbl. 50 kop. 4 tükki 12 rbl. 50 kop. Samasugused hõbedast 84 proowilised 6 rbl. 75 kop. 2 tükki 13 rbl. Kellad saadetakse minuti pealt õigeks seatult 6 aastase wastutusega järelmaksuga kätte.

Hinnata antakse kaasa iga kellale ilus ja moodne kahe järguline kett eht Amerika kullast, mis ialgi mustaks ei lähe ühes prelokiga ja seemisnahka kotiga. Saatmine 2 tükki eest 40 kop. (Siberisse 75 kop.) Kõik ülewalnimetatud kinnised kellad 3 kapsliga 1 rbl. kallimad.

Adress: Т-во „ЭЛЕКЦIОНЪ“ Варшава отд. 25.

Hinnata premia 8 rbl. wäärtuses saab iga tellija siis kui meile kauba wälja ostmise teade kätte jõuab.

Kauplus on kuldaurahade ja auristiga kroonitud.

Igawene wäärtus!

Hõbe taskukell ja 18 asja ainult 7 r. 25 k. eest. Hõbe on ikka raha.

Soowitame ilusaid meesterahwa taskukellasid 84 pr. hõbedast. Wäga õhukesed uuemoodilised toreda fasoniga käik 15 kiwi peal. Luuletise metallist numbrilauaga, 40 tunni järele nupust üles keerata „remantuar“ kestwa wärgiga kõige paremat seltsi ilmakuulsa wabrikust Schweitsis. Need kellad on ära tunda nende õigest käigust ja toredast wäljatöötamisest. Kaaned on wäga toredaste kraweritud. Kellad saadetakse kätte ühes garnituriga, mis järgmistest asjadest koos on: 1) tore 2 järguline Amerika kullast kett, 2) moodne ripats ja seemisnahkne kotike, 3) kella wargade eest haidja, 4) nahast wäljamaa portmane 7-wahega ja mehanikalise lukuga, 5) kantschuki stempel tellija nime, isanime ja suguuimega, 6) Parisi Plastograf, näitab punkti pealt loomulikult kõiiugu maakohti, 7—12) 6 wäga huwitawat pilti selle jauks, 13) tore sõrmus päris Amerika kullast „Duble“, 14) tasku kirjutuse nõud, 15) habemenuga a la „Gilet“, kelle abil iga üks wõib ilma hädaohuta habet ajada, 16) habemenoa karp, 17) pinsel, 18) kansike. ☛ Hind ainult 7 rbl. 25 kop. — 2 garnituri 14 rbl. ☚

Meie nõuanne: tellige omale ainult hõbe kell ja Teie saate meid tänama. Kella'd saadetakse minuti pealt õigeks seatult 6 aastase wastutusega järelmaksuga kätte. Saatmine 40 k. Siberisse 75 k.

Adress: Т-во „Патентъ“ Варшава. Св. Креста 48, отд. 25.

8 rublalise hinnata premia saab iga tellija siis kui meile kauba wälja ostmise teate kätte jõuab.

Prouadele ja preilidele.

Imestamise wäärt kingitus.

Wiimase moodi uudis, Kaukasia wöö, täieste eht platteritud hõbedast, „Kaukasia“ kraweeritud eht Kaukasia emaljega, käib odakesega kinni. Hind 1 r. 95 kop. 2 tükki 3 r. 40 k. Meesterahwale sellesama hinnaga. 4-ja wöö saatmine 40 kop. Siberisse 75 kop. Saadetakse järelmaksuga kätte.

Adress: Т-во „ЭЛЕКЦIОНЪ“, Варшава, отд. 25.

Tähelepanemiseks **kaupmeestele!**

Kiwi- ja klaasnõude,

lampide, nende üksikute jagude

ja

kõiksuguste pudukaupade ladu

Suure Pärnu maanteel nr. 2.
Wiruwärawa promen. nr. 21.

J. Wenter.

Aleksei Iwanowitsch Garbatschew,

Tallinnas, Suure Tartu maant. ja Maakri uul. nurgal nr. 4,

soowitab oma suurest ladust kõiksugu kaupasid:

Riide- ja pudukaubad:

Mitmesugust kalewit, trikot, meesterahwa ülikonna-, talwe- ja suwepalitu riideid. Naisterahwastele willast kleidiriiet igat seltsi ning mitmesugustes wärwides jne.

Leerilaste ja pruutide tarwidused:

Flaneletti, pikeed, multongi, kretongi ja igat seltsi Rootsi ja Soome riideid suures wäljawalikus.

Suur tagawara igat seltsi linast, poollinast ja puuwillast **pesuriiet.**

Karakull ja baranchen kraenahkasid. Brünellsaapaid ja Wene-Amerika seltsi ☛ **gummikalossisid.** ☚ Kõiksugu pudukaupasid, pitsisid, paelu jne.

Kangalõimi igas jämeduses ja wärwis.

Nahk- ja hobuseriistad:

Kõiksugu nahakaubad, nagu: kleid, waljad, rangid, sedelgad, sadulad, ohjad ja loogad. Kõiksugu Poola hõbedast ja tombakist hobuseriistade naastud ja nööbid; walge, kollane ja Poola hõbebrongs. Kõiksugu mustad ja walged rihmad, rangi-roomad, rinnused, hobuse kaelakulinad ja kellad. Saani- ja hobusetekid, wöökurdid ja ohjapaelad. Walge ja kollane Inglis wilt. Kõiksugu hobusepuhastamise harjad ja suad. Lakeeritud nahku. Nahakindad. Kalewit tekkide jaoks. Köied, nöörid. Tõrwa, tökatit ja pigi. Jaroslawi wiltsaapaid.

Kingseppadele kõige parem ostukoht:

kõiksugu nahakaupa: sihwid, meeste-, naisterahwa ja laste saapapealsed, talla- ja pinsolinahku ja muid sellesse töösse puutuwaid tarwidusi. **Kutsarite tarwidused:** kübarad, mütsid, kindad, wööd ja kuued. Suur wäljawalik sadulseppade tarwidusi. Jällemüüjatele odawad hinnad.

Aupaklikult

A. J. Gorbatschew, Tallinnas,

Suure Tartu m. ja Maakri uul. nurgal nr. 4.

Klawerì ja harmoniumi wabrik

Kraemann ja Olbrei

Tallinnas, Suurel Tartu maanteel nr. 61d.

Muusikariistade ja noodi kauplus.

Suurel Karja uul. nr. 21.

Kôige parem ja odawam sellekohane asutus ja ostukoht.

Kes omale head muusikariista osta tahab, see ei kahetse, kui kord waatama tuleb. Kaupluses on kõik, mis muusikariistade nime all tuntud, saadawal: Pianinod, harmoniumid, grammophonid ja nende noodid Eesti-, Wene-, Saksa- jne. keelseid; wiiulid, gitarred, mandolined, balalaikad, harmonikad 1, 2 ja 3 reaga, peale selle kõigi muusikariistade üksikud jaod ja noodid.

Parandused kõigi mänguriistade juures tehtakse wõimalikult hästi ja odawalt.

Töökoda on 10 korda suurte auuhindadega kroonitud!

Austades

Kraemann ja Olbrei.

Kaubamaja

A. F. Tietz

Tallinnas,
Wiruwärawas nr. 3. Kõnetraat nr. 48.

Soowitab omast suurest tagawarast

kohwi **wäljamaalt otseteel saadud.**

K. ja S. Popowi
W. Perlowi ja Pojad
A. Gubkini ja Co.
A. Kusnetsowi ja Co.
PeterBotkini ja Pojad
Karawani
W. Wôisotsky ja Co.
j. n. e.

Suhkurt kindlate päewahindadega.

Saratowi jahu, heeringaid, Nobeli petroleumi, seepi, tubaka- ja würts-kaupa.

Suurel mõõdul läbimüümise tõttu on kaubad alati

wärsked ja hinnad odawad!

Austusega **A. F. TIETZ.**

WIRUWÄRAWAS nr. 3. **TALLINNAS,** Kõnetraat nr. 48.

Masinate-wabriku aktsia-selts

Franz Krull

Tallinnas, Teliskopli uul. nr. 28.

Kõnetraat nr. 190.

Soowitab igal ajal

Wiinawabrikuid, | Tärklise wabrikuid,
Jahuweskisid, | Saeweskisid,

ja kõiksuguseid puutööstuse masinaid.

Tuuleweskitele

raud-peawôlwi päid.

Transmissionisid.

Rauawalamisi iga seltsi.

Malm hauaristisid

100 mitmesuguse mudeli järele.

Malm sahatallasid.

Iga seltsi parandamise töösid.

1913 aasta

Tähtraamat.

Aastal on 365 päewa.

W. Ehrenpreis'i trükk, Tallinnas.

Sündinud asjade ajaarw:

Wene riik rajatakſe	862 a
Kanut Püha heitis Eestimaa Daani riigi alla	1075 „
Sakslaſed tuliwad Liiwimaale	1158 „
Katoliku-uſk tuleb meie maale	1208 „
Daani kuningas Waldemar II ehitab Tallinna linna	1222 „
Rakwere linn aſutatud	1224 „
Haapſalu linn aſutatud	1228 „
Paide linn aſutatud	1270 „
Eesti rahwa wiimane wastuhakkamine	1343 „
Ewangeliumi-uſu üleswõtmine	1517 „
Orduwalitſuſe lõpp, Poola aja hakatus	1561 „
Eestimaa ſaab Rootſi alla	1561 „
Liiwimaa langeb Rootſi alla	1629 „
Kodumaa ſaab Wene walitſuſe alla	1710 „
Aleksander I kinnitab Eestimaa talurahwa priiks	1816 „
Aleksander I laſeb Liiwimaa talurahwa priiks	1819 „
Õigeuſk tuleb meie maale	1841 „
Krimmi ſõja hakatus	1853 „
„Perno Postimees“ ilmub J. W. Janſeni juhatuſel	1857 „
Waldadele antakſe omawalitſus	1866 „
Wene-Türgi ſõda	1877 „
Meie rahwakoolid ſeatakſe hariduſeministerimi alla	1887 „
Uued kohtud tulewad meie maale	1888 „
Wene-Jaapani ſõda	1904 „
Wabaduste manifeſt	1905 „
Eſimene riigiwolikogu kutſutakſe kokku	1906 „
Teine ja kolmas riigiwolikogu kutſutakſe kokku	1907 „

Liikuwad pühad:

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Palwe päew	26./II	11./II	2./III	22./II	14./III
Palmipuude püha	30./III	15./III	3./IV	26./III	15./IV
Suur reede	4./IV	20./III	8./IV	31./III	20./IV
Ülestõusmiſe pühad	6./IV	22./III	10.IV	2./IV	22./IV
Taewaminemiſe püha	15./V	30./IV	19./V	11./V	31./V
Nelipühid	25./V	10./V	29./IV	21.V	10./VI

Kõik awalikud lõbustuſed, nende ſeas näitemängud, kontſerdid, näokattepidud ja kõik muud etenduſed on järgmistel päewadel keelatud:

5. jaanuaril, 1. weebruaril, 13. aprillil, 5., 14., 28. ja 29. augustil, 7., 13. ja 14. ſeptembril, 20. nowembril, 24. detſembril.

Niiſama käib keeld järgmiste päewade kohta: Palmipuude püha laupäewal, keſknädalal enne Taewaminemiſe püha, Nelipühi laupäewal, 1. Jõulu pühal, Palmipuude pühal, 1. Ülestõusmiſe pühal.

Paastu päraſt on etenduſed keelatud: Suure paastu eſimeſe nädala esmaspäewaſt kuni 2. paastu nädala esmaspäewani; 2. paastu nädala laupäewaſt kuni 5. paastu nädala pühapäewani; 6. paastu nädala laupäewaſt kuni Ülestõusmiſe püha esmaspäewani.

Märgid ja lühendused

noor kuu. — täis kuu.
Esimene weerand. — wiimane weerand.
† tähendab surnud, * sündinud.

Aasta-ajad.

Kewade alg. 8. märtsil. — Suwi alg. — 9. juunil. Sügise alg. 10. septembril. Talw algab 9. detsembril.

Päikese- ja kuu-warjutamised.

1913. aastal on 3 päikese- ja 2 kuuwarjutamist.

1. Täieline kuuwarjutamine on 8—9. märtsil. Näha Põhja-Amerikas, Lõuna-Amerika läänepoolses osas, Waiksel merel, Australias, India okeani idapoolses osas ja Asias peale Persia, Arabia ja Wäike-Asia. Meil ei ole näha.

2. Osaline päikesewarjutamine on 24. märtsil. Näha Põhja-Asia põhja idapoolses otsas, põhja-läänepoolses Põhja-Amerikas ja põhja nabamaades. Meil ei ole näha.

3. Osaline päikesewarjutamine on 18. augustil. Näha Põhja-Amerika põhja idapoolsel rannal ja Gröönimaal. Meil ei ole näha.

4. Täieline kuuwarjutamine on 1—2. septembril. Näha Põhja- ja Kesk-Amerikas, Waiksel merel, Australias, Asias peale Wäike-Asia ja India okeanil. Meil ei ole näha.

5. Osaline päikesewarjutamine on 16. septembril. Näha idapoolses Lõuna-Afrikas, Madagaskari saarel, India okeani lõunapoolses osas ja lõuna nabamaades. Meil ei ole näha.

Aja wahe.

Kõige pikem päew on 10. juunil, 18 t. 18 m. kõige lühem 7. dets. 6 t. 22 m.

Kõik tunniajad selles kalendris on Peterburi kella-aja järele üles pandud, nagu see kõigis meie kodumaa raudtee-jaamades kui ka Tallinnas ja Tartus tegelikult tarwitusel on. Soowib aga keegi mõne meie kodumaa-nurga kohalikku aega teada saada, siis peab ta selles asjas järgmist märkust juhtnööriks wõtma: Kui Peterburis keskpäewal kell 12 on, siis on kohaliku aja järele: Tallinnas kell 11,38 m e. l., Baltiskis kell 11,35 m. e. l., Rakweres k. 11,46 m. e. l., Narwas k. 11,51 m. e. l., Tartus kell 11,46 m. e. l., Wiljandis kell 11,41 m. e. l., Pärnus kell 11,37 m. e. l., Kuresaares kell 11,28 m. e. l., Riias kell 11,35 m. e. l., Miitawis kell 11,33 m. e. l.

Wenemaal, peale Soome ja Poolamaa, Rumenias, Serbias, Bulgarias ja Greekamaal tarwitatakse Julianus Cäsari ehk wana kalendrit, muudes riikides Gregor XIII-nda ehk uut kalendrit. Gregoriuse kalender on Julianuse kalendrist käesolewal aastajal 13 päewa ees.

Näärikuu — I — Jaanuar. 31 p.

Wana kalender.	Uus t.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märkused.
**1 Teisip.	14	**Nääri-p. e. Uus a.**	
2 Kesk.	15	Abel, Seth ☽ 4,51 p. l.	
3 Neljap.	16	Enok	
4 Reede	17	Methusalem	
5 Laup.	18	Simeon	
2. nädal.		Matt. 2, 1—12.	
**6 Pühap.	19	**Kolmekuninga p.**	
7 Esmasp.	20	Melkior	
8 Teisip.	21	Balthasar	
9 Kesk.	22	Kaspar 4, 30′ p. l.	
10 Neljap.	23	Erhard	
11 Reede	24	Reinhold	
12 Laup.	25	Hilarius	
3. nädal.		Luk. 2, 41—52.	
13 Pühap.	26	1. P. p. Kolmek. p.	
14 Esmasp.	27	Feliks	
15 Teisip.	28	Anton	
16 Kesk.	29	Franziska ☾ 8, 24′ e. l.	
17 Neljap.	30	Tõnise-päew	
18 Reede	31	Ferdinand	
19 Laup.	1	Agnes	
4. nädal.		Joan 2, 1—11.	
20 Pühap.	2	2. P. p. Kolmek. p.	
21 Esmasp.	3	Wintsent	
22 Teisip.	4	Charlotte	
23 Kesk.	5	Timoteus	
24 Neljap.	6	Polikarp 6, 12′ e. l.	
25 Reede	7	Pauluse pöörm.	
26 Laup.	8	Karl	
5. nädal.		Matt. 8, 1—13.	
27 Pühap.	9	3. P. p. Kolmek. p.	
28 Esmasp.	10	Samuel	
29 Teisip.	11	Adelgunde	
30 Kesk.	12	Walerius	
31 Neljap.	13	Priska	

1. kuup. tõuseb päike kell 9.08 m., läheb looja kell 3.55 m.
11. „ „ „ „ 8.51 „ „ „ „ 4.18 „
21. „ „ „ „ 8.30 „ „ „ „ 4.43 „
31. „ „ „ „ 8.05 „ „ „ „ 5.08 „

Ajalugu. Meie maal elab iseäraline rahwatõug, iseäraline sellepärast, et ta aja nõuetel oma nime ja wälimust wahetab, kombetele ja püüetele aga truuks jääb, kuna muudel rahwastel nimi üks ja seesama seisab, kombed aga muutuwad. Meie kõneleme siin sellest rahwatõuust, keda wanal ajal Kadakasaksteks hüüti, kes suurte herrade ala lakkus ja kelle seast orjasundijad wõeti. See rahwatõug püüdis iseenesele mamonat korjata, nülgis alamaid ja pettis ülemaid, tarwitas kõiki abinõuusi ja tal ei olnud midagi püha. Hiljem hüüti neid „baltlasteks" ja lühikest aega ka „kahepaikseteks". Määratsuse aastatel oli ta nimi „rahwaswaheline tööliste-partei." Nüüd nimetab ta ennast päris „Eesti erakonnaks", kuid nimi ei muuda mehi. Küll ehitatakse rahwuslisi lossisi, mitte õhust waid pae ja liiwa kiwidest, lastakse endid eestlastena ametisse walida, kuid esiisade tembud paistawad iga sammu peal silma: omakasu ja pettus, lubaduse murdmine, wõimumeeste ees lipitsemine ja muud. Selle kalendri aastal tuleb arwatawasti uus suur muudatus ette, kus wist ka uus rahwuse nimigi wõetakse. Muudatus ripub walimiste küljes. Kui saksad wõidawad, siis saawad nad muidugi ka suure „mitmepaiksete" karja mõneks ajaks mestele. Mõned „Eesti" kangelased hakkawad juba soojadest pesadest wälja kolima. Aga kui rotid põgenewad, siis tähendab see laewa hädaohtu.

Naljatilgad.

Trahteris. Kelner: Keegi joodik on 15. numbris woodi alla pugenud ja noorskab nüüd seal.

Peremees: Pole wiga. Keera uks lukku ja wii hommiku tale rehnung.

*

Kaebealune tahab igal tingimisel oma asja edasi lükata ja ütleb wiimaks: Minu süütegu ei käigi rahukohtu alla, sest see on murdwargus: warguse juures pidin ma enesel peaaegu kaela murdma.

*

Kooliõpetaja seletab waimustusega protsendi-rehknuid, kui korraga näeb, et üks poiss magab: Kuule Jaan, kas sinul rehkendust tarwis ei olegi?

Jaan: Protsendi-rehkendust mitte, sest minul pole wähematgi kapitali.

Küündlakuu — II — Weebruar. 28 p.

Wana kalender.	Ust.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märkused.
1 Reede	14	Brigita ☽ 9, 24′ e. l.	
**2 Laup.	15	**Küündla päew**	
6. nädal.		Matt. 8, 23—27.	
3 Pühap.	16	4. Pühap. p. K. p.	
4 Esmasp.	17	Weronika	
5 Teisip.	18	Agate	
6 Keskn.	19	Renate	
7 Neljap.	20	Benignus	
8 Reede	21	Walentin 🌕 2, 53 e. l.	
9 Laup.	22	Konstantin	
7. nädal.		Matt. 20, 1—16.	
10 Pühap.	23	9. Pühap. e. K. ü. p.	
11 Esmasp.	24	Susanna	
12 Teisip.	25	Elga	
13 Keskn.	26	Donat	
14 Neljap.	27	Parthenius	
15 Reede	28	Pauline ☾ 10, 5′ p. l.	
16 Laup.	1	Juliane	
8. nädal.		Luk. 8, 4—15.	
17 Pühap.	2	8. Püh. e. Kr. ül. p.	
18 Esmasp.	3	Eleonora	
19 Teisip.	4	Eulalia	
20 Keskn.	5	Konstantsia	
21 Neljap.	6	Konkordia	
22 Reede	7	Drusilla } Wõinädal.	
23 Laup.	8	Wiktor } 🌑 1, 12′ e. l.	
9. nädal.		Luk. 18, 31—43.	
24 Pühap.	9	Paastu p., Madise p.	
25 Esmasp.	10	Waleria	
26 Teisip.	11	Wastla päew	
27 Keskn.	12	Tuhka päew	
28 Neljap.	13	Liwia	

10. kuup. tõuseb päike kell 7.38 m., läheb looja kell 5.34 m.
20. „ „ „ „ 7.10 „ „ „ „ 5.59 „

Ajalugu. Minu sõber seletas, et nüüdsel haritud ajal mitte midagi raisku ei lähe: mis ära kulub ja wanaks läheb, see muudetakse ümber ja saadetakse uuel näul ja uue nime all jälle tarwitusele. Sellepärast korjatakse kõik kaltsud ja kondid, rauaraasukesed ja gummikillud ära ja wiiakse wabrikusse. — Mina wastasin, et ikka midagi raisku läheb, ja see on — wanad kelmust teinud ja pankrotti jäänud kaupmehed. Neid mehi ei usu keegi, neile ei anta mingit ametit, nad wõiwad kas hambad warna panna, wõi Sirtsu soosse tubakat tampima minna. — Sõber naeris: Siin sa oled üsna eksiarwamises! Langenud kaupmehed on meie aja mõjumehed. Neil on kõik taskud raha täis, igas uulitsas antakse neile auu ja paljud walwekirjad käiwad nende käe läbi. Nad ise peawad endid inimesesugu-heategijateks. Kas need on raiskuläinud isikud?

Naljatilgad.

A.: Mina ei saa aru, mikspärast mitte ei lubata kaht naist wõtta.

B.: Lihtsalt sellepärast, et wõimata on kaht isandat teenida.

*

Poeg: Mina olen nõuuks wõtnud ülikoolist wälja astuda.
Ema: Ja mis sa siis õppima hakkad?
Poeg: Pühendan ennast oma loomulikule elukutsele muusikale.
Ema: Ära aga siis minu õue peale liristama tule!

*

Meie aja pankirid. Mis Te teete! Jätate wõtmed raha-kapi ette.

Noh, kui waras tuleb, siis ei lõhu ta kallist kappi ära, ja sealt seest ei ole tal ometi midagi wõtta.

*

Adwokatide keskis. Kõneldakse, et Teie walmis olla 1000 rubla eest iga kelmi ja warast kaitsma hakkama.

Inimesed suurendawad asja.

Paastukuu — III — Märts. 31 p.

Wana kalender.	Uust.	Mälestuse- ja tähtpäewad.
1 Reede	14	Albin
2 Laup.	15	Luise ☽ 9, 48′ p. l.
10. nädal.		Matt. 4, 1—11.
3 Pühap.	16	1. **Püha paastus**
4 Esmasp.	17	Friedrich
5 Teisip.	18	Fridolin
**6 Kesk.	19	**Palwe päew**
7 Neljap.	20	Wilemon
8 Reede	21	Prudens
9 Laup.	22	Henriette 🌕 0, 46′ l.
11. nädal.		Matt. 15, 21—28.
10 Pühap.	23	2 **Püha paastus**
11 Esmasp.	24	Rosina
12 Teisip.	25	Gertrud
13 Kesk.	26	Anselm
14 Neljap.	27	Josep
15 Reede	28	Hubert
16 Laup.	29	Benedikt ☾ 1, 47′ p. l.
12. nädal.		Luk. 11, 14—28.
17 Pühap.	30	3. **Püha paastus**
18 Esmasp.	31	Eberhard
19 Teisip.	1	Emmanuel
20 Kesk.	2	Leo
21 Neljap.	3	Ernst
22 Reede	4	Olga
23 Laup.	5	Klaara
13. nädal.		Joan. 6, 1—15.
24 Pühap.	6	4. **P. p.** 🌑 6, 38′ p. l.
25 Esmasp.	7	Guido
26 Teisip.	8	Amos
27 Kesk.	9	Balbina
28 Neljap.	10	Gustaw
29 Reede	11	Kasimir
30 Laup.	12	Gotthold
14. nädal.		Joan. 8, 46—59.
31 Pühap.	13	5. **Püha paastus**

Märkused.

2. kuup. tõuseb päike kell 6.40 m., läheb looja kell 6.23 m.
12. „ „ „ „ 6.10 „ „ „ „ 6.46 „
22. „ „ „ „ 5.41 „ „ „ „ 7.10 „

Ajalugu. Seltsil on mitusada liiget ja need saawad prii arsti=abi. Enne wõisiwad haiged liikmed ükskõik missuguse tohtri juures käia, nüüd on aga kõigest wiis tohtrit ära tähendatud. See tuli sellest, et seltsi asjamees järgmiselt mõtles: „Tulise pihta! siit wõib ju raha lüüa! Miks peab see abiandmine igal arstil waba olema, nad peaksiwad selle õiguse eest minule maksma!" Asjamees pidas wiie arstiga läbirääkimisi, et nende nimed üksinda teate=lehele tulewad, kui nad asjamehele wiistuhat rubla maksawad. Ja waata, ettepanek wõeti wastu. Kui raha taskus oli, lah'us asjamees ametist, et kõrwal rahulist elu maitseda ja pealt waadata, kudas tema tegewuse tagajärjed kujunewad.

Naljatilgad.

Köögipiiga: Ma kardan, et sa mind enam ei armasta.
Sohwer: Millest sa nii umbusklikuks läksid?
Köögipiiga: Noh, meie akna kohalt mööda sõites sa enam ei tuututa.

*

Meie ajalesk. Teie kadunud mees oli neljatuhande rubla eest kinnitatud; kas Te selle rahaga elatud saate?
Lesk: Eks kiratsen waewalt nii kaua kui uust meest leian.

*

Keedukursuse lõpul. Ema: Kudas sinu teadused kursuse eksamil ka leiti olewat?
Tütar: Wäga maitswad.

*

Wõerastemajas. Wõeras: Kuulge kelner, see härja=liha praad on nii kõwa, et nugagi peale ei hakka.
Kelner (õlasi kehitades): Seda peaksite härjale enesele ütlema.
Wõeras: Noh kutsuge siis endi peremees siia.

Jürikuu — IV — Aprill. 30 p.

Wana kalender.	Uust.	Mälestuse- ja tähtpäewad.
1 Esmasp.	14	Karjalaskm. p.
2 Teisip.	15	Hugo [☽ 6, 29′ e. l.
3 Keskn.	16	Kristjan
4 Neljap.	17	Ambrosius
5 Reede	18	Maksim
6 Laup.	19	Herman
15. nädal.		Matt. 21, 1—9.
**7 Pühap.	20	**Palmipuude p.**
8 Esmasp.	21	Albert [🌕 19, 22′ p. l.
9 Teisip.	22	Anastasia
10 Keskn.	23	Raimund
**11 Neljap.	24	**Suur Neljap.**
**12 Reede	25	**Suur Reede**
13 Laup.	26	Adolf
16. nädal.		Mark. 16, 1—8.
**14 Pühap.	27	**1. Ülest. p.**
**15 Esmasp.	28	**2. Ülest. p.** ☾ 6, 59′ [e. l.
**16 Teisip.	29	**3. Ülest. p.**
17 Keskn.	30	Adalbert
18 Neljap.	1	Terese
19 Reede	2	Sibilla
20 Laup.	3	Witalis
17. nädal.		Joan. 20, 19—31. (9. küllwinädal.)
21 Pühap.	4	1. P. p. Kr. ül. p.
22 Esmasp.	5	Teodosia [Jüri p.
**23 Teisip.	6	**Keisr. pr. nimep.**
24 Keskn.	7	Reinhard [🌑 9, 14′ e. l.
25 Neljap.	8	Markuse p.
26 Reede	9	Georg
27 Laup.	10	Justin
18. nädal.		Joon. 10, 11—16. (8. t. n.)
28 Pühap.	11	2. P. p. Kr. ül. p.
29 Esmasp.	12	Werner
30 Teisip.	13	Lothar ☽ 0, 35′ l.

Märkused.

1. kuup. tõuseb päike kell 5.12 m., läheb looja kell 7.34 m.
11. „ „ „ „ 4.43 „ „ „ „ 7.58 „
21. „ „ „ „ 4.16 „ „ „ „ 8.22 „

Ajalugu. Suure uhkusega tuliwad Wõitipski ja Masla-kupski mehed Eestimaa moonameestega wõistlema. Esiotsa wõitsiwad wõitipskid ka kõik oma jõuu kokku, töötasiwad enese teade hobuse kombel, nii et parunitel süda rõemu pärast hüppas. Aga asjaloole tuli pööre. Mõisas tehti talgud, kus pühapäewal heina niideti ja oma käega puskarit wõeti. Wõitipskid tõmbasiwad torud täis ja magasiwad lõunast hommikuni. Hommikul saadeti mõisast karja-naisega neile peaparandust ja tükk seepi, et mehed endid uue päewa wastu puhtaks pesetsiwad ja siis jälle tööle tuleksiwad. Wõitipskid pidasiwad seepi juustuks ja sõiwad selle sakuska asemel ära, ega mõtelnudgi tööle mineku peale. Kui kubjas ise tuli mehi tööle kutsuma, siis leidis ta neid kõiki oksendamas. Loo lõpp on mõlema-poolne kohtusse kaebamine: wõitipskid kaebawad, et herra tahtnud neid juustuga ära kihwtitada; herra kaebab, et mehed esmaspäewadel tööle ei tulewat.

Naljatilgad.

Ütelge mulle, doktor, millest see tuleb, et kõik Teie hoiualused Teist nii palju lugu peawad?

Üsna lihtsalt: Terwetele ütlen ma, et nad haiged, ja haigetele, et nad terwed olla.

*

Millest tuleb õhtul kaste rohu ja puude külge?

Maailm keerutab ennast kõige päewa nii kiiresti enese telje ümber, et õhtul higistama hakkab.

*

E n n e j a n ü ü d. Wabrikandi õhkamine: Kui nüüd tööline masina wahele jääb, siis pean temale raipele weel tasu maksma! Enne oli lugu parem: tema pidi masina rikkumise eest minule maksma.

*

1. a m e t n i k: Mis poolest on juubel ja hämorrh sarnatsed?
2. a m e t n i k: Mõlemad saadakse kauasest istumisest.

Lehekuu — V — Mai. 31 p.

Wana kalender.	Ukst.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	
1 Keskn.	14	W o l b r i p.	8. täiswin.
2 Neljap.	15	Monika	
3 Reede	16	Arpad	
4 Laup.	17	† leidmise päew	
19. nädal.		Joan. 16, 16—23.	
5 Pühap.	18	3. p. p. Kr. ül. p.	7. täiswinädal.
**6 Esmasp.	19	**Keisri hra s. p.**	
7 Teisip.	20	Tidrik 🌕 8, 8′ e. l.	
8 Keskn.	21	Stanislaus	
*9 Neljap.	22	N i g u l a p.	
10 Reede	23	Gordian	
11 Laup.	24	Pankratsius	
20. nädal.		Joan. 16, 5—51.	
12 Pühap.	25	4. p. p. Kr. ül. p.	6. täiswinädal.
13 Esmasp.	26	Serwatsius	
**14 Teisip.	27	**Kroonimise-p.**	
15 Keskn.	28	Irene ☾ 0, 53′ e. l.	
16 Neljap.	29	Potentiana	
17 Reede	30	Helena	
18 Laup.	31	Desiderius	
21. nädal.		Joan. 16, 23—30.	
19 Pühap.	1	5. p. p. Kr. ül. p.	5 täiswinädal.
20 Esmasp.	2	Ester	
21 Teisip.	3	Urban	
22 Keskn.	4	Eduard 🌑 8, 47′ p. l.	
**23 Neljap.	5	**Taewaminem. p.**	
24 Reede	6	Bela	
**25 Laup.	7	**Keisri pr. s. p.**	
22. nädal.		Joan. 15, 26—27.	
26 Pühap.	8	6. p. p. Kr. ül. p.	4. täiswinädal.
27 Esmasp.	9	Willem	
28 Teisip.	10	Maksimilian	
29 Keskn.	11	Wigand ☽ 5, 27′ p. l.	
30 Neljap.	12	Petronella	
31 Reede	13	Johanna	

Märkused.

1. kuup. tõuseb päike kell 3.51 m., läheb looja kell 8.46 „
11. „ „ „ „ 3.30 „ „ „ „ 9. 7 „
21. „ „ „ „ 3.14 „ „ „ „ 9.26 „
31. „ „ „ „ 3. 5 „ „ „ „ 9.39 „

Ajalugu. Sopakirjanduse wastu peetakse sõda, aga mitte selleks, et teda ära lämmatada, waid et teda kuulsaks teha. Kui wereromani esimene anne on ilmunud, siis „laidetakse“ kohe igas päewalehes terwe sopakirjandus üleüldse ja uus anne iseäranis maha ja luetakse selle juures need wägitükid üle, mis kõik juba esimeses andes aset leidnud. Harilik asi, et sopakirjandus sel kombel hästi palju ostjaid leiab. Aga see on haruldane asi, mida üks kombeliste romanide kirjastaja teeb: tema laseb oma poolwaimulikud Melissad ja Sigardid ka „sopa“ kirjanduseks kisendada, milles leiduwaid hirmsaid ja põnewaid asju keegi auus kristlane ei peaks lugema. Kas ta kawalus kasu toob, seda ei tea weel ütelda.

Naljatilgad.

A.: Ma olen küll suremas haige, aga ma soowiksin weel nii kaua elada, kuni ma oma wõlad ära maksan.

B.: See tähendab siis, et sa igawesti elada tahad.

*

Tsirkuses. Kingsepa õpipoiss: Küll mina tahaksin hea meelega see lõukoer olla.

Peremees: Mikspärast nimelt?

Poiss: Siis saaksin iga päew tüki liha.

*

Kooliõpetaja: Mis kasu saame hanedest?

Koolipoiss: Mune, liha ja raswa.

Kooliõpetaja: Mis weel? . . . Noh, mis teil woodis on?

Koolipoiss: Kirpusi.

*

Pruut: Kuule, kallis, pärast pulme oleme õhtati ikka kahekesti kodus, eks?

Peigmees: Muidugi mõista. Mina ei ole ju lõbu sõber.

Jaani-kuu — VI — Juni. 30 p.

Wana kalender.	Uust.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	
1 Laup.	14	Nikomedes	4. k. n.
23. nädal.		Joan. 14, 23—31.	
**2 Pühap.	15	**1. Nelipühi**	3. küllwinädal.
**3 Esmasp.	16	**2. Nelipühi**	
**4 Teisip.	17	**3. Nelipühi**	
5 Keskn.	18	Erasmus 🌕 6,43′ p. l.	
6 Neljap.	19	Klotilde	
7 Reede	20	Norbert	
8 Laup.	21	Margareta	
24. nädal.		Joan. 3, 1—15.	
9 Pühap.	22	**Kolmainu J. p.**	2. küllwinädal.
10 Esmasp.	23	Barnabas	
11 Teisip.	24	Blandina	
12 Keskn.	25	Justina	
13 Neljap.	26	Modesius ☾ 6, 30′ [p. l.	
14 Reede	27	Benno	
15 Laup.	28	Wiidi päew	
25. nädal.		Luk. 16, 19—31.	
16 Pühap.	29	1. P. p. Kolm. J. p.	1. küllwinädal.
17 Esmasp.	30	Volkmar	
18 Teisip.	1	Rafael	
19 Keskn.	2	Jakobina	
20 Neljap.	3	Ahatius	
21 Reede	4	Prosper 🌑 5,56′ e. l.	
22 Laup.	5	Edeltraut	
26. nädal.		Luk. 14, 16—24.	
23 Pühap.	6	2. P. p. Kolm. J. p.	
**24 Esmasp.	7	**Jaani päew**	
25 Teisip.	8	Ladislaus	
26 Keskn.	9	Melanie	
27 Neljap.	10	7. m a g a j a p. ☽ [10, 27′ p. l.	
28 Reede	11	Manuel	
29 Laup.	12	P e e t r i - P a a w l i p.	
27 nädal.		Luk. 15, 1—10.	
30 Pühap.	13	3. P. p. Kolm. J. p.	

Märkused.

10. kuup. tõuseb päike kell 3. 4 m., läheb looja kell 9.44 m.
20. „ „ „ „ 3.12 „ „ „ „ 9.41 „
30. „ „ „ „ 3.26 „ „ „ „ 9.29 „

Ajalugu. Kandidat Steinberg ja tema äi Torupilli Madis teewad jälle midagi ſuurepäraliſt. Kandidat ostab tuhat tiinu weſiſt rabamaad ja makſab ſelle eeſt 12.000 rubla. Siis walmistatakſe „mõiſa“ peale obligatſioniſi 50.000 rubla wõrra. Wiimaſe 15.000 obligatſioni „ostab“ wana Madis eneſele, eelmiſed 35.000 rbl eeſt leiawad hõlbſaste oſtjaid. Kui kandidat on rabaſt weel wiimaſedgi kännud wälja kangutanud ja tõrwaks võletanud, ſiis wõtab Madis kiiresti oma obligatſioniga kõik kandidadi kännumaſinad ja muu liikuwa waranduſe ära. Kandidat kuulutab ennaſt ſiis pankrotiks, mille tagajärjel 35.000 rbl. laenajad jelle wäheſega peawad leppima, mida Kerjaku „mõiſaſt“ oksjoni peal ſaadetakſe.

Naljatilgad.

H a i g e: Mul on wäga kahju, tohtri herra, et Teie minu päraſt weel nii palju pidite kõweriti käima.

T o h t e r: Pole wiga, mul on ſiin ligidal weel teine haige, nii et ma, nagu üteldakſe, kaks kärbeſt ühe hoobiga löön.

*

L o o m a-a i a s. Olge head, lubage küſida, kuhu ſee jalgtee wälja wiib?

Siin wõite mureta jalutada, kõik teed wiiwad puhweti juurde.

*

Miks päraſt Teie abikaas koosolekutel nii wäga palju kõneleda armastab, et teiſed ſugugi ſõnakorda ei ſaa?

Muidugi ſellepäraſt, et ta kodus hiiſatagi ei tohi. Inimeſel on ikka himu waheſt ka oma mõtteid awaldada.

*

H e r r a: Mina ei ſaa aru, kudas ſinul kaubahoowis asjade oſtmiſeks kolm päewa wõib ära kuluda?

P r o u a: Üsna lihtſalt: eſimeſel päewal käin asju waatamas, teiſel päewal oſtmas ja kolmandamal ümber wahetamas.

Heinakuu — VII — Juuli. 31 p.

Wana kalender.		Uust.	Mälestuse- ja tähtpäewad.	Märkused.
1	Esmasp.	14	Theobald	
*2	Teisip.	15	Heina-Maarja p.	
3	Keskn.	16	Kornelius	
4	Neljap.	17	Ulrih	
5	Reede	18	Willibald ☺ 6,56′ e. l.	
6	Laup.	19	Kilian	
28. nädal.		Luk. 6, 36—42.		
7	Pühap.	20	4. P. p. Kolm. J. p.	
8	Esmasp.	21	Kirill	
9	Teisip.	22	Hindrik	
10	Keskn.	23	7 wenna p.	
11	Neljap.	24	Emil	
12	Reede	25	Walter	
13	Laup.	26	Karolina ☾ 10,48′ e. l.	
29. nädal.		Luk 1, 57—80.		
14	Pühap.	27	5. P. p. Kolm. J. p.	
15	Esmasp.	28	Apostl. jag. p.	
16	Teisip.	29	Rut	
17	Keskn.	30	Daniel	
18	Neljap.	31	Albertine	
19	Reede	1	Apollinaris	
20	Laup.	2	Elia p. ● 1, 48′ p. l	
30. nädal.		Matt. 5, 20—26.		
21	Pühap.	3	6. P. p. Kolm. J. p.	
**22	Esmasp.	4	**Keisri ema n. p.**	
23	Teisip.	5	Anna	
24	Keskn.	6	Berthold	
25	Neljap.	7	Jakobi p.	
26	Reede	8	Innotsens	
27	Laup.	9	Maria ☽ 4, 53′ e. l.	
31. nädal.		Matt. 17, 1—9.		
28	Pühap.	10	7. P. p. Kolm. J. p.	
29	Esmasp.	11	Kristina	
**30	Teisip.	12	**Aujärjep. s. p.**	
31	Keskn.	13	Beatritse	

10. kuup. tõuseb päike kell 3.45 m., läheb looja kell 9.12 m.
20. „ „ „ „ 4.08 „ „ „ „ 8.49 „
30. „ „ „ „ 4.31 „ „ „ „ 8.24 „

Ajalugu. Et sõber sõbra koorib, seda wana tõeasja tuleb meie päiwilgi sagedasti ette. Aga kõik koorijad ei ole oma asjas nii osawad meistrid kui Jaan Linnapõletaja ehk Linnupeletaja on. (See on seesama Jaan, kes ennast sakslasena Johann ja wenelasena Iwan nimetab). Tema hangeldab waheft kruntidega, milles tegewuses ta sõbrade teades läbiõiglane olla. Kui ta sõbralt on tellimise saanud, teatud suuruses krunti teatud hinnaga osta, siis ostab Jaan hariliselt mõne tuhande wõrra odawama, kirjutab selle esmalt enese nimele, ja müüb siis teist korda tingitud hinna eest sõbrale. Tähelpandaw on selle juures, et keegi Jaani warguses ei süüdista, waid seda peetakse osawaks krundiostjaks, kes igamehele kukru kohase krundi teab.

Naljatilgad.

Alewi arsti aruanne: Selle kuu jooksul on 12 inimest ära surnud; üks eneietapja suri muidugi loomulikult ära, teised 11 oliwad minu juures rawitseda.

*

Ema: Kuule Ats, seda pea meeles, et mis sa täna wõid teha, seda ära jäta homseks.
Ats: Las' ma söön siis kohe need õunad ära, mis sa homseks jätsid.

*

Linnawaht: Mis sa siin ukse taga tolgendad? Kas kautasid tuawõtme ära?
Joodik: Wõti on küll alles, aga wõtme-auk on kadunud.

*

Õnnetus romaniga. Ema: Minu tütar põletas oma käe kuuma supiga ära. Ta keetis suppi ja luges ise „Kerjuskahwinnat", ning selle asemel, et lehte keerata, keeras ta supipoti teisipidi.

Leikusekuu — VIII — August. 31 p.

Wana kalender.	Ausg.	Mälestuse- ja tähtpäewad.
1 Neljap.	14	August
2 Reede	15	Perpetua
3 Laup.	16	Dominikus 9, 17′ p. l.
32. nädal.		Matt. 7, 15—23.
4 Pühap.	17	8. P. p. Kolm. p.
5 Esmasp.	18	Kajetan
*6 Teisip.	19	Krist. selet. p.
7 Keskn.	20	Tiitus
8 Neljap.	21	Klaara
9 Reede	22	Hildebrand
10 Laup.	23	Lauritsa p.
33. nädal.		Luk. 16, 1—9.
11 Pühap.	24	9. P. p. Kolm. p.
12 Esmasp.	25	Eusebius [1, 7′ e. l.
13 Teisip.	26	Isaak
14 Keskn.	27	Bertram
*15 Neljap.	28	Rukki-Maarja p.
16 Reede	29	Emilia
17 Laup.	30	Sebald
34. nädal.		Luk. 19, 41—48.
18 Pühap.	31	10. P. p. Kolm. p.
19 Esmasp.	1	Roman [9, 28′ p. l.
20 Teisip.	2	Bernhard
21 Keskn.	3	Ludwig
22 Neljap.	4	Rufus
23 Reede	5	Klaudina
24 Laup.	6	Pärtli p.
35. nädal.		Luk. 18, 9—14.
25 Pühap.	7	11. P. p. Kolm. p.
26 Esmasp.	8	Raimund
27 Teisip.	9	Gebhard [1, 55′ p. l.
28 Keskn.	10	Rosalia
*29 Neljap.	11	Joan. surma p.
*30 Reede	12	Aleksandri p.
31 Laup.	13	Hilda

Märkused.

9. kuup. tõuseb päike kell 4.54 m., läheb looja kell 7.56 m.
19. „ „ „ „ 5.17 „ „ „ „ 7.28 „
29. „ „ „ „ 5.39 „ „ „ „ 6.59 „

Ajalugu. Keedukursused on wäga head asjad. Neid peaksiwad küll seltsid, küll eraisikud toime panema. Eeskuju saab Wäike-Madli alewist, kus keedukursus ikka hästi õnnestab. Seal aetakse trobikond noorimehi kursistide kuuma kööki ja antakse neile prii lobi. Kes sealt juba kolm westitäit on ära wiinud, see hakkab armastama ja wõtab ühe kursuse-lõpetajanna enesele naiseks. Ja nii see peab olemagi. Ainult need neiud, kes asjast osa ei wõtnud ja järelikult ilma peigmeheta jääwad, sõimawad kursust „kohwi-kursuseks"; aga mehelesaajate isad, kelle majandu nüüd edenema hakkab, ülistawad ettewõtet koguni „majanduslisels kursuseks." Tantakesed, kes kursusi toime panewad, tõusewad iga päewaga kuulsamaks. Üks nendest paneb tulewal aastal alewi wäljanäitusel enese kapsapirukad ja kuuma kohwi auuhinnasaamiseks wälja.

Naljatilgad.

Pupemeistri juures. Kas Te wõite minule ahwi kuju teha?

Wõin küll.

Mis ta maksma läheb?

Hind on selle järel, kelle nahk tal peale tuleb, kas Teie wõi minu.

*

Mis ajast saati see Madisson wett on kartma hakanud?

Sellest saati, kui ta Liisi Jürissoni weest wälja tõmbas ja sellega abielusse astus.

*

1. huligan: Mis sa nii hoolega ajalehest lued?
2. huligan: Luen enese eila öösise tegewuse arwustust.

*

Mõjuw põhjus. Kuule, kallis, ära mine täna papa käest minu kätt paluma; ta on wäga pahane sellepärast, et praegu minu õmblejannale pidi 200 rubla wälja maksma.

Siis on just paras silmapilk kosja ettepanekut teha: papa on rõõmus, kui Teitest ühes õmblejannaga lahti saab.

Mihklikuu — IX — September. 30 p.

Wana kalender.	Uus k.	Mälestuse- ja tähtpäewad.
36. nädal.		Mark. 7, 31—37.
1 Pühap.	14	12. P. p. Kolm. J. p.
2 Esmasp.	15	Egidius 1, 36′ p. l.
3 Teisip.	16	Tehwanus
4 Keskn.	17	Mansuetus
5 Neljap.	18	Magnus
6 Reede	19	Regina
7 Laup.	20	Bruno
37. nädal.		Luk. 10, 23—37.
8 Pühap.	21	13. P. p. Kolm. J. p.
9 Esmasp.	22	Sostenes [Maarja s. p.
10 Teisip.	23	Ottilie 1, 20′ p. l.
11 Keskn.	24	Kristlieb
12 Neljap.	25	Lambert
13 Reede	26	Protus
*14 Laup.	27	Mimmi
38. nädal.		Luk. 17, 11—19.
15 Pühap.	28	14. P. p. Kolm. J. p.
16 Esmasp.	29	Friederike
17 Teisip.	30	Morits 5, 46, e. l.
18 Keskn.	1	Tekla
19 Neljap.	2	Kleopas
20 Reede	3	Kiprian
21 Laup.	4	Matteuse p.
39. nädal.		Matt. 6, 24—34.
22 Pühap.	5	15. P. p. Kolm. J. p.
23 Esmasp.	6	Kosmos
24 Teisip.	7	Theodora 2, 36′ e. l.
25 Keskn.	8	Sofia
*26 Neljap.	9	Joan öp. p.
27 Reede	10	Joel
28 Laup.	11	Konstantia
40. nädal.		Luk. 7, 11—17.
29 Pühap.	12	15. P. p. K. p. Mihkli p.
30 Esmasp.	13	Euphemia

Märkused.

8. kuup. tõuseb päike kell 6.03 m., läheb looja kell 6.28 m.
18. „ „ „ „ 6.26 „ „ „ „ 5.58 „
28. „ „ „ „ 6.50 „ „ „ „ 5.29 „

Ajalugu. Tartus tekkib uus amet ilmale: keelepooki-mine. Mis on pookimine? See on wõerast keelest laenatud sõna ja tal on palju mõisteid: raamatuköitmine, wiljapuu-oksamine, mängu-mehe raha ärawõitmine, waeseomaks peksmine jne. — kõik on pooki-mised ja seda nimelt huliganide keeles, sest rikkumata eestlased wõe-raid sõnu ei tarwita, kui oma keeles kohased sõnad on olemas. „Pookigem Eesti keelt!“ hõiskawad Tartu „nooreb“, ja nad poogi-wad iga sõna: mõnel leikawad tüki maha, teisele panewad tüki külge. Eesmärgiks on ainult, et noorte nuga peab jälgi järele jätma ja wana wilunud rahwa keel kaduma. Kreutzwald ja Grenzstein olla Eesti keelt solkinud, alles uus Setu-Soome wolapük olla Eesti keele-line ehe! „Wõtkem“ naerda!

Naljatilgad.

Theelauas. Pastor: Mu laps, missugune koht piiblis on Teie meelest kõige ilusam?

Wanapiiga: Waata, peigmees tuleb!

*

Kooliõpetaja (koerust tegewatete poistele pahaselt): Mina ei luba mitte, et te minu seljataga hakkate mu nina peal tantsima.

*

Sõbrannade keskis: Sa ei wõi uskuda, kui kõwasti siis minu süda tuksus, kui Hants mulle oma armastust tunnistas. Hants arwas, et keegi ukse peale kopib, kargas püsti ja hüüdis kohkudes: „Sisse!“

*

Weikese linna wõerastemajas. Mis sa wõru-kael minust tahad? Juba teist korda äratad sa mind ülesse!

Wabandage, herra, wõerad tuliwad, ja teie woodi-lina on tar-wis laua peale panna. Saksad tahawad einet wõtta.

Wiinakuu — X — Oktober. 31 p.

Wana kalender.	Ausl.	Mälestuse- ja tähtpäewad.
*1 Teisip.	14	**Maarja** kaitsm. j. e.
2 Keskn.	15	Wentseslaus 🌑
3 Neljap.	16	Ewald [4, 56′ e. l.
4 Reede	17	Fides
**5 Laup.	18	**Aujärjep. n. p.**
41. nädal.	Luk. 14, 1—11.	
6 Pühap.	19	17. P. p. Kolm. p.
7 Esmasp.	20	Charitas
8 Teisip.	21	Spes
9 Keskn.	22	Franz ☾ 11, 43′ p. l.
10 Neljap.	23	Dionisius
11 Reede	24	Amalia
12 Laup	25	Kalman
42. nädal.	Matt. 22, 34—46.	
13 Pühap.	26	18 P. p. Kolm. p.
14 Esmasp.	27	Wilhelmine
15 Teisip.	28	Hedwig
16 Keskn.	29	Florentin 🌕 3, 19′ p. l.
**17 Neljap.	30	**Borkip.** Wabad. man.
18 Reede	31	Wendelin
19 Laup.	1	Ursula
43. nädal.	Matt. 9, 1—8.	
20 Pühap.	2	19. P. p. Kolm. p.
**21 Esmasp.	3	**Keisri hr tr. ast. p.**
*22 Teisip.	4	**Kasani Maarja** p.
23 Keskn.	5	Sewerin ☾ 7, 24′ p. l.
24 Neljap.	6	Salome
25 Reede	7	Adelheid
26 Laup.	8	Amandus
44. nädal.	Matt. 22, 1—14.	
27 Pühap.	9	20. P. p. Kolm. p.
28 Esmasp.	10	Siimon Juudas
29 Teisip.	11	Sabina
30 Keskn.	12	Kordula
31 Neljap.	13	Anastasia

Märkused.

8. kuup. tõuseb päike kell 7.14 m., läheb looja kell 5.01 m.
18. „ „ „ „ 7.38 „ „ „ „ 4.34 „
28. „ „ „ „ 8.03 „ „ „ „ 4.90 „

Ajalugu. Ikka weel ei saa inimesed aru, et nad oma ettewõtetes ainult teiste mängukannideks on, et neid salajate kihutustega nagu titekesi paelaga tantsitatakse. Kui mõni rikkam tööstuse-mees tahab tööharu terwes linnas enese kätte kiskuda, siis ajawad tema ustawad sellid kõik selle tööharu töölised streikima ja nii kõrget palka nõudma, et wäiksemad meistrid oma uksed kinni panema peawad. Töölised usuwad hõlbsasti, et streik nende eneste kasuks on alustatud, ja lähewad lõksu. Sest kui suurmeister on üksinda järele jäänud, wõib ta tööpalkasi oma heaksarwamise järel määrata. — Mõni streik sünnib ka üksiku tööandja enese soowil, kui tal töö wäheseks jääb, aga otsekohesest tööliste lahtilaskmisest oma kredidile kahju kardab. Seal peab ka armas streik tõsist lahtilaskmise põhjust kinni katma.

Naljatilgad.

A.: Mis Teie poeg Peterburis teeb?
B.: Ta on seal kirjutamas.
A.: Kas ta kirjutab enese lõbuks, wõi raha pärast?
B.: Ei tea. Aga iga kord, kui ta koju kirjutab siis ikka raha pärast.

*

Teatri direktor: Ma olen Teie näitemängu lugenud, ja annan nõuu, seda nii muuta, et kangelane ennast mitte ära ei kihwtita, waid rewolwriga maha laseb.
Näitekirjanik: Mikspärast seda?
Direktor: Waadake, tüki lõpul on tarwis publikumi üles äratada.

*

A.: Imelik asi!
B.: Missugune? Näe luen kuulutust ja imestan. Otsiwad kohta: „tunnistustega toatüdruk,“ „kaine kutsar,“ „asjatundja teender,“ „osaw aednik“ . . .
A.: Mis sind siin siis imestab?
B.: Aga kus on siis need „ilmatunnistusteta“, „joojad“, „mitte-asjatundjad“, „oskamatad“?
A.: Need on muidugi kohtade peal.

Talwekuu — XI — Nowember. 30 p.

Wana kalender.	Uus!	Mälestuse- ja tähtpäewad.
1 Reede	14	Pühade p. 🌕 0, 1' e. l.
2 Laup.	15	Hingede päew.
45. nädal.		Joan. 5, 47—54.
3 Pühap.	16	21. P. p. Kolm. p.
4 Esmasp.	17	Gottlieb
5 Teisip.	18	Charlotte
6 Keskn.	19	Erik
7 Neljap.	20	Klaudius
8 Reede	21	Theodor ☾ 8, 46' e l.
9 Laup.	22	Kunibert
46. nädal.		Matt. 18, 23—35.
10 Pühap.	23	22. p. p. K. p. Mardi
11 Esmasp.	24	Martin piiskop. [p.
12 Teisip.	25	Leopold
13 Keskn.	26	Edmund
**14 Neljap.	27	**Keisri ema s. p.**
15 Reede	28	Otto 🌕 2, 31' e. l.
16 Laup.	29	Paul
47. nädal.		Matt. 22, 15—22.
17 Pühap.	30	23. P. p. Kolm. p.
18 Esmasp.	1	Elisabeth
19 Teisip.	2	Alfons
20 Keskn.	3	Klemens
*21 Neljap.	4	Maarja ohw. p.
22 Reede	5	Hilarius ☽ 3, 48' p. l.
23 Laup.	6	Konrad
48. nädal.		Matt. 9, 18—26.
24 Pühap.	7	24. P. p. Kolm p.
25 Esmasp.	8	Kadrina p.
26 Teisip.	9	Günther
27 Keskn.	10	Eugen
28 Neljap.	11	Antonia
29 Reede	12	Klementine [🌑 3,50' p. l.
30 Laup.	13	Andrekse p.

Märkused.

7. kuup. tõuseb päike kell 8.28 m., läheb looja kell 3.48 m.
17. „ „ „ „ 8.50 „ „ „ „ 3.32 „
27. „ „ „ „ 9.07 „ „ „ „ 3.23 „

Ajalugu. Küll kuulutawad sotsialistid ammugi ette, et nemad r a h a-wolitsuse murrawad ja selle asemele midagi muud panewad. Mis asi see „midagi“ oleks, seda ei tea nad weel isegi, niisama on küsitaw, kas iialgi seda kangelast sünnib, kes suure muudatuse korda saadaks. Siiaajani on r a h a ka Eesti elus oma suurt wägewust näidanud. Siin ja seal on noori politika-ajajaid ette astunud, kes Nuustaku hertsogi tegewust hukka mõistawad. Aga niipea, kui noored kangelased oma weksliga hertsogi mõju alusesse kredit-asutusesse astuwad, muudawad nad kohe oma tooni, sest weksel leiab ainult siis wastuwõtmist, kui waenlane sõbraks on muutunud. Need Nuustaku hertsogi leeri astunud endised iseseiswad isikud on igapidi halastemise-wäärt. Peale selle, et nad enam wabalt mõtelda ja kõneleda ei tohi, peawad nad ka Nuustaku kirjawiisi omaks wõtma. — Teiseks wõib raha mõjul uuesti auu sisse tõusta, kui see kudagi oli kaduma läinud. Heaks näituseks on siin teatri obligatsionide ostmised: Saksa keelelised usumääratsejad, Nella kandidat Körff j. m. oliwad omal ajal wäljanaerdud; kui nad aga igaüks mõne teatri osatähe ostsiwad, siis muutusiwad kohe „Eesti elu edendajateks“! Küll odawa raha eest!

Naljatilgad.

E t t e w a a t l i k u l t. Mikspärast kirjutate teie temale „tema enese kätte?“

Sellepärast et tahan, et ta naine selle kirja läbi loeks.

*

E i o l e g i s ü ü d l a n e. Ühele määrasin ma kokkusaamise kell kuus, teisele seitse, ühes ja sellessamas paigas. Üks jäi pool tundi hiljemaks, teine tuli pool tundi warem — ja tuli kokkupõrkamine. Ise on ümberringi süüdlased, aga süüdistawad mind, waest wõrka naisterahwast!

*

N a i n e: Mikspärast sa mulle klaweri ostsid? Ma ei oska ju sugugi mängida!

M e e s: Noh, mis häda siis sellest siis on! Sul on ju ka köök, olgugi, et sa süüa teha ei oska.

Jõulukuu — XII — Detsember. 31 p.

Wana kalender.	Uust.	Mälestuse- ja tähtpäewad.
49. nädal.		Mat. 21, 1—19.
1 Pühap.	14	1. Kr. tul. püha
2 Esmasp.	15	Arnold
3 Teisip.	16	Kandidus
4 Kesk.	17	Barbara
5 Neljap.	18	Plato [Nigula p.
**6 Reede	19	**Keisri hr. n. p.**
7 Laup.	20	Juudit ☾ 5, 5′ p. l.
50. nädal.		Luuk. 21, 25—36.
8 Pühap.	21	2. Kr. tul. püha
9 Esmasp.	22	Waldemar
10 Teisip.	23	Lutsia
11 Kesk.	24	Leonhard
12 Neljap.	25	Latsarus
13 Reede	26	Kristof
14 Laup.	27	Abraham ● 3,48′ p. l.
51 nädal.		Mat. 14, 2—11.
15 Pühap.	28	3. K t. p.
16 Esmasp.	29	Beate
17 Teisip.	30	Florian
18 Kesk.	31	Ignatsius
19 Neljap.	1	Jan. 1914 Klaus
20 Reede	2	Leokadia
21 Laup.	3	Toomap. ☽ 1,12′p. l.
52. nädal.		Joan. 1, 19—28.
22 Pühap.	4	4. K. t. p.
23 Esmasp	5	Wiktoria
24 Teisip.	6	Adam, Eewa
**25 Kesk.	7	**1. Jõulu püha**
**26 Neljap.	8	**2. Jõulu püha**
**27 Reede	9	**3. Jõulu püha**
28 Laup.	10	Süüta laste p.
53. nädal.		Luuk. 2, 23—40.
29 Pühap.	11	P. p. Jõulut ●
30 Esmasp.	12	Taawet [4, 37′ e. l.
31 Teisip.	13	Silwester

Märkused.

7. kuup. tõuseb päike kell 9.18 m., läheb looja kell 3.21 m.
17. „ „ „ „ 9.20 „ „ „ „ 3.29 „
27. „ „ „ „ 9.13 „ „ „ „ 3.45 „

Ajalugu. Pikkade sammudega ruttab Tapa linn teiste suur-linnade järele. Mida Riias ja Tallinnas wälja mõteldakse, seda ahwib Tapa taga. Nii on Worstilinnas (see nimi jääb tulewal aastal wanaks, sest et worsti-ärid enam kasu ei too) oma terwe tosin salamonopolisi, weerand tosin pool-sala lõbumajasi, kaks wõi kolm mängupõrgut, kaks kuulust käetarka ja kaardi-wäljapanijat, kaks nurga-adwokati jne. Siis tuleb weel nimetada huliganide-kompanii, millele iga päew liikmeid juurde tuleb. Kompanii agaramad liikmed tahtsiwad hiljuti paadialuste osakonda asutada, aga plaan lükati sellepärast edasi, et Tapal paadid puuduwad. Ka enesetapjate klube asutamine ei ole weel kindel, sest Walgma jões ei ole weel üle pea, metsas on puude alumised kõwad oksad ära korjatud ja wedurijuhid näewad kõiki tee peal lamawaid. Suureks puuduseks on aga see asjalugu, et Tapale keegi pole trükikoda asutanud, millepärast Tapa ainus healekandja kalender mujal peab trükitama.

Naljatilgad.

Kudas herral ka jahikäiguga õnne oli?

Õnn oli wälga halb. Kohe minekul jooksis jänes põigiti üle tee, ja see ei wõinud head tähendada.

*

Wõrumaa lugu. A. wallawanema ja kohalise pärisherra wahel sündis järgmine jutuajamine: Kuulge paruni herrä! Kirikuherrä ütel uue aaste päewäl kantslast, et uue lauluraamatu tulewe. Et säädüse järgi mõis kiriku materjali piab ostme ja wald manu wedäme sõs tulli ma paruni herrä manu kulleme, kost ne lauluraamatu tulewe ja kui pallu küüthobest piab wallast wedäme aama.

*

Pealik (kasarmu ülewaatusel täie waagna ees seistes): Tooge lusikas, ma tahan teie suppi proowida.

Soldat: Teie käsu peale, aga . . .

Pealik: Mingit wasturääkimist! . . . Tuhat ja tuline, sellel on ju loputusewee maik juures!

Soldat: Teie käsu peale, pealik, see ongi ka loputuse wesi.

Kiriku- ja kroonupühad,

mil Wene riigi koolid ja kohtud kinni on.

1. jaanuaril	Uue aasta hakatus.
6. "	Kolmekuninga päew.
2. weebruaril	Küünla päew.
19. "	Wene rahwa orjapõlwest wabastamise mälestuse päew.
22. 23. "	Wõinädal.
6. märtsil	Palwe päew.
25. "	Paastu-Maarja päew.
11. aprillil	Suur neljapäew.
12. "	Suur reede.
14. "	kuni 21. aprillini Lihawõtte pühade nädal.
23. "	Keisri pr. nimepäew.
6. mail	Keisri herra sündimise päew.
9. "	Nigula päew.
14. "	Keisri herra ja proua kroonimise püha.
23. "	Taewaminemise püha.
25. "	Keisri proua sünd. p.
2.—4. juuni	Nelipühi.
24. "	Jaani päew.
29. "	Peetri-Paawli päew.
2. juulil	Heina-Maarja päew.
22. "	Keisriema Maria Feodorowna nimepäew
30. "	Aujärjepärija Aleksei Nikolajewitshi sündimise p.
6. augustil	Kristuse äraseletamise päew.
15. "	Rukki-Maarja päew.
29. "	Johannese surmapäew.
30. "	Suurwürst Aleksander Newski püha.
8. septembril	Maarja sündimise päew.
14. "	Risti ülendamise päew.
26. "	Apostli Johannese surma päew.
1. oktobril	Maarja kaitsmise- ja eestpalwe päew.
5. "	Aujärjepärija Aleksei Nikolajewitshi nime p.
17. "	Keiserlikkude Majesteetide õnneliku peasemise püha Borki raudtee õnnetusest.
18. "	Luteruse usu üleswõtmise püha Liiwi kubermangus.
21. "	Keisri herra Nikolai II Aleksandrowishi aujärjele astumise püha.
22. "	Kaasani Maarja päew.
23. "	Luteri usu üleswõtmise püha Eesti kubermangus.
14. nowembril	Keisri ema Maria Feodorowna sündimise päew.
21. "	Maarja ohwerdamise päew.
24. "	Surnute püha.
6. detsembril	Nigula p. Keisri Herra Nikolai II Aleksandrowitshi nimepäew.
25.—27. dets.	Jõulu pühad.

Wene Keiserlik Suguwõsa.

Keiserlik Majesteet, Keisri Herra Nikolai Aleksandrowitsh, Wene riigi Isewalitseja, sünd. 6. mail 1868 (nimepäew 6. detsembril).

Keisri Majesteedi Kõrge Ema, Keiserlik Majesteet, Keisri Proua **Maria Feodorowna**, sünd. 14. nowembril 1847 (nimepäew 22. juulil) oli abielus Keiser Aleksander III. (surnud 20. okt. 1894).

Keiserlik Majesteet Keisri Proua **Aleksandra Feodorowna**, sünd. 25. mail 1872 (nimep. 23. aprillil), abielus 14. now. 1894 saadik, Hesseni Suurhertsogi Ludwig IV. ja tema abikaasa Suurhertsoginna Alise tütar.

Keiserlik Kõrgus Auujärjepärija Suurwürst **Aleksei Nikolajewitsh**, sünd. 30. juunil 1904 (nimep. 5. oktobril).

Keisri Herra Kõrged Tütred:

Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Olga Nikolajewna**, sünd. 3. now. 1895 (nimepäew 11. juulil).

Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Tatjana Nikolajewna**, sünd. 29. mail 1897 (nimepäew 12. jaan.)

Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Maria Nikolajewna**, sünd. 14. juunil 1899 (nimepäew 22. juulil).

Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Anastasia Nikolajewna**, sünd. 5. juunil 1901 (nimepäew 22. detsembril).

Keisri Herra Kõrge Wend

Keiserlik Kõrgus Suurwürst **Mihail Aleksandrowitsh**, sünd. 22. now. 1878 (nimepäew 22. nowembril).

Keisri Herra Kõrged Õed

Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Ksenia Aleksandrowna**, (waata alamal).

Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Olga Alexandrowna**, sünd. 1. juunil 1882 (nimepäew 11. juulil.) Abielus 27. juulist 1901 Kõrgusega prints **Peeter Aleksandrowitshi** Oldenburgi hertsogiga.

Keiserlik Kõrgus, Suurwürstinna **Maria Pawlowna**, sünd. 2. mail 1854 (nimepäew 22 juulil). Suurwürst Wladimir Aleksandrowitshi lesk. Nende lapsed, Keiserlikud Kõrgused: Suurwürst Kirill Wladimirowitsh, sünd. 30. septembril 1876 (nimepäew 11. mail). Suurwürst Boris Wladimirowitsh, sünd. 12. nowembril 1877 (nimepäew

2. mail). Suurwürst Andrei Wladimirowitsh, sünd. 2. mail 1879 (nimepäew 30. nowembril), Suurwürstinna Helena Wladimirowna, sünd. 17. jaanuaril 1882, (nimepäew 21. mail). Abielus 16. augustist 1902 aastast Greeka printsi Nikolai Georgiewitshiga.

Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Elisaweta Feodorowna**, sünd. 20. oktobril 1864 (nimepäew 5. sept.) oli abielus Keiserlik Kõrgusega Suurwürsti Sergei Aleksandrowitshiga (surnud 4. weebr. 1905. aastal).

Keiserlik Kõrgus Suurwürst **Pawel Aleksandrowitsh**, sünd. 21 septembril 1860 (nimepäew 29. juunil), oli abielus Keiserliku Kõrguse, Suurwürstinna Alexandra Georgiewnaga (surnud 12. sept. 1891). Tema lapsed: Keiserlik Kõrgus, Suurwürst Dimitri Pawlowitsh, sünd 6. sept. 1891 (nimepäew 21. septembril). Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Maria Pawlowna**, sünd. 6. aprillil 1890 (nimepäew 22. juulil).

Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Maria Aleksandrowna**, sünd. 5. oktobril 1853 (nimepäew 22. juulil); oli abielus Kuningliku Kõrguse, Inglise printsi Saksi-Koburg-Gotha hertsogi Alfred Ernst Albertiga

Keiserlik Kõrgus, Suurwürstinna **Aleksandra Josifowna**, sünd. 26. juunil 1830 (nimepäew 23. aprillil) oli abielus Keiserliku Kõrguse, Suurwürsti **Konstantin Nikolajewitshiga** (surnud 13. jaan. 1892).

Tema lapsed:

Keiserlik Suurwürst **Nikolai Konstantinowitsh**, sünd. 2. weebr. 1850 (nimepäew 6. detsembril).

Keiserlik Kõrgus **Konstantin Konstantinowitsh**, sünd. 10. aug. 1858 (nimep. 21. mail). Tema abikaasa, Keiserlik Kõrgus, Suurwürstinna **Jelisaweta Mawrikiejewna**, sünd. 13. jaanuaril 1865 (nimep. 6. sept.) Nende lapsed, Kõrgused: Würst **Joann Konstantinowitsh**, sünd 23. juunil 1886 (nimepäew 24. juunil). Würst **Gabriel Konstantinowitsh**, sünd. 3. juulil 1887 (nimepäew 13. juulil). Würst **Konstantin Konstantinowitsh**, sünd. 20. detsembril 1890 (nimepäew 21. mail). Würst **Oleg Konstantinowitsh**, sünd. 15. nowembril 1892 (nimepäew 20. sept.) Würst **Igor Konstantinowitsh**, sünd. 29. mail 1890 (nimepäew 5. juunil). Würstinna **Tatjana Konstantinowna**

sünd. 11. jaan. 1890, (nimep. 12. jaanuaril). Würst **Georgi Konstantinowitsh**, sünd. 23. aprillil 1903 (nimepäew 23. aprillil).

Keiserlik Kõrgus Suurwürst **Dimitri Konstantinowitsh**, sünd. 1. juunil 1860 (nimepäew 21. septembril).

Kuninglik Majesteet, Greeka Kuninganna **Olga Konstantinowna**, sünd. 22. augustil 1851 (nimepäew 11. juulil), abielus Greka Kuninga Majesteedi **Georg I**-sega.

Keiserlik Kõrgus, Suurwürstinna **Wera Konstantinowna**, sünd. 4. weebruaril 1854 (nimepäew 17. septembril), oli abielus Kuningliku Kõrguse Würtembergi hertsogi Wilhelm Eugeniga.

Keiserlik Kõrgus Suurwürst **Nikolai Nikolajewitsh**, sünd. 6. now. 1856 (nimepäew 27. juulil).

Keiserlik Kõrgus, Suurwürst **Peter Nikolajewitsh**, sünd. 10. jaanuaril 1864 (nimepäew 20. juunil). Tema abikaasa, Keiserlik Kõrgus, Suurwürstinna **Militsa Nikolajewna**, sünd. 14. juulil 1866 (nimepäew 19. juulil). Nende lapsed: Kõrgused: Würst Roman Petrowitsh, sünd. 5. oktobril 1896 (nimepäew 19. juulil). Würstinna Maria Petrowna, sünd. 28. weebruaril 1892 (nimepäew 28. weebruaril). Würstinna Nadeshda Petrowna, sünd. 3. märtsil 1898 (nimep. 17. sept.)

Keiserlik Kõrgus Suurwürst **Mihail Nikolajewitsh**, sünd. 13. oktobril 1832 (nimepäew 8. nowembril), oli abielus Keiserliku Kõrguse Suurwürstinna **Olga Feodorownaga** (surn. 31. märtsil 1891).

Tema lapsed:

Keiserlik Kõrgus Suurwürst **Nikolai Mihailowitsh**, sünd. 14 aprillil 1859 (nimepäew 6. detsembril).

Keiserlik Kõrgus Suurwürst **Mihail Mihailowitsh**, sünd. 4. oktobril 1861 (nimepäew 8. nowembril).

Keiser Kõrgus Suurwürst **Georgi Mihailowitsh**, sündis 11. augustil 1863 (nimepäew 26. nowembril). Tema abikaasa, Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Maria Georgiewna**, sünd. 29. weebruaril 1876 (nimepäew 22. juulil) Nende tütred, Kõrgused: Würstinna **Niina Georgiewna** sünd. 7. juunil 1901 (nimepäew 14. jaanuaril). Würstinna **Ksenia Georgiewna**, sünd. 9. augustil 1903 (nimepäew 24. jaanuaril).

Keiserlik Kõrgus Suurwürst **Aleksander Mihailowitsh**, sünd. 1. aprillil 1866 (nimepäew 30. augustil). Tema abikaasa, Keiserlik Kõrgus Suurwürstinna **Ksenia Aleksandrowna**, sünd. 25. märtsil 1875 (nimepäew 24. jaanuaril). Nende lapsed, Kõrgused: Würst **Andrei Aleksandrowitsh**, sünd. 12. jaanuaril 1897 (nimepäew 30. nowembril). Würst **Feodor Aleksandrowitsh**, sündinud 11. detsembril 1898 (nimepäew 16. mail). Würst **Nikita Aleksandrowitsh**, sünd. 4. jaan. 1900 (nimep. 24. juunil). Würst **Dimitri Aleksandrowitsh**, sünd. 2. augustil 1901 (nimep. 26 oktobril). Würstinna **Irina Aleksandrowna**, sündinud 3. juulil 1895 (nimepäew 5. mail). Würst **Rostislaw Aleksandrowitsh**, sünd. 10. nowembril 1902 (nimepäew 14. märtsil).

Keiserlik Kõrgus, Suurwürst **Sergei Mihailowitsh**, sünd. 25. septembril 1869 (nimepäew 25. septembril).

Keiserlik Kõrgus, Suurwürstinna **Anastasia Mihailowna**, sünd. 16. juulil 1860 (nimepäew 22. detsembril), oli abielus Kuninglikku Kõrguse Meklenburg-Schwerini suurehertsogiga **Friedrich Franz**'iga.

Hoiukassad.

Renteide ja postkontorite juures on hoiukassad, kuhu raha 25 kopikast 960 rublani korraga hoidmiseks ja kasu kandmiseks wastu wõetakse. Raha wõib hoida anda igal talituse päewal. Protsenti antakse 4% aastas, s. o. 100 rbl. eest 33 1/3 kop. kuus, ehk 4 rbl. aastas. — On raha tuhande rublani kaswanud, siis ei kanna ta enam protsenti, teda wõib siis tagasi nõuda, ehk riigi paberite wastu wahetada, mis 4 ja 4 1/3% aastas kasu kannawad ja maksuta hoiukassas hoitakse. — Ühel inimesel tohib aga üksainus raamat olla.

Ühisused (seltsid) wõiwad kuni 3000 rublani puhast raha raamatuga kassas pidada, mis kui summa üle tuhande rubla on, 2 4/10% kannab.

Rahapaberid antakse kas jaokaupa, ehk kõik korraga igatahes kätte.

Elukoha muutmisel ühest linnast teise, ei ole tarwis raha hoiukassast wälja wõtta, waid seda wõib igasse teise hoiukassasse saata. Saatmise kulu on 1/10% (10 kop. 100 rublast). mida kapitalist maha arwatakse.

Posti-hoiukassad on rentei hoiukassade jaoskondadeks, Posti hoiukassa raamatuga wõib ka renteist raha kätte saada.

Laadad.

Tähend. Kui laada algus juhtub laupäewa wõi pühapäewa peale, siis lükatakse see järgmise nädala esimese äripäewa peale; harwasti alustatakse ka waremalt, aga siis antakse seda kuulutustes teada.

Januari-kuus: 6. Oudowas. — 7. Tartus; Wõrus Orgital. — 8. Mehikoormal; Walgas. — 10. Heinastes Haapsalus; Rasinal. — 11. Jõelehtmes. — 15. Petseris. — 17. Koluweres. — 20. Raplas. — 28. Rakweres. — Pärnus wiimasel kesknädalal ja neljapäewal.

Weebruari-kuus: Lihulas esmasp. enne wastlat.—Audrus reedel enne wastlat. — 2. Baltiskis. — 3. Keblastes; Wiljandis. — 4. Tartus; Wõrus; Lähtrus. — 6. Narwas; Paides. — 8. Walgas. — 10. Kitsel, Kanepi k. — 12. Kuresaares. — 15. Rinal; Wiljandis. — 18. Jõhwis.—20. Kiwiloos; Õisul, Türi k. — 22. Wõrus. — 23. Hageris; Jisakul; Orisaares. — 24. Kulinal. — 27. Amblas; Lemsalus.

Märtsi-kuus: Keilas esmasp. ja teisip. pärast 3. pühap paastus. Raplas märtsi esimesel esmasp. ja teisip. — 1. Kitsel, Kambla k; Lihulas; Sihil, Laiuse k.: Polnas.—3. Sawil, Rannu k. — 4. Lehtepääl, Jõhwil k. — 5. Kallastel; Kastnal, Testam. k. — 9. Laekweres; Watlas. — 10. Wasknarwas; Ruhjas. — 11. Mõral, Laiuse k. — 12. Woldil; Wäike-Ullilas. — 13. Wana-Pranglis. — 15 Kellamäel, Saaremaal; Paides; Walgutas. — 16. Walgas; Haukal. — 23. Wana-Roosal. — 26 Waiwaras.

Aprili-kuus: Lihulas, neljap. peale Lihawõtte. — Kuiwaõel esmasp. ja teisip. peale Jürip. — Paides, neljap. peale Lihawõtte. — Pärnus kolmp. ja neljap. enne Jürip. — Wiitnal pärast Lihawõtet. — Wiljandis neljap. pärast Lihawõtet. — Piknurmel 1. ehk 14 apr. — 1. Koorweres, Kambja k. — 4. Wahul, Koeru k. — 6. Lutsnikul. — 8. Laekweres.— 10. Watlas; Wõrus. — 12. Ellamaal. — 15. Krüüdneris; Kolgas. — 16. Kärsal, Wõnnu k.; Lemsalus; Walgas. — 17. Wastse-Wõos. — 18. Nissis. — 19 Alamustel; Tõrwal.— 20. Koosal; Kuresaares; Nuustakul; Ruhjas; Illukal; Hiiekõnnus. — 22. Rakweres; Soodlas — 25 Partsil; Sawil, Rõuge k. 26. Häädemeestel. — 28. Missus. — 29 Paastel.

Mai-kuus: Loodil, Paistu t., peale Taewamin. p. — 1. Kähril. — 5. Sangastes. — 9. Wööbsus. — 10. Oudowas. — 12. Wõrus.

Juuni-kuus: Wastse-Kuustes. — 10. Mustwees. — 12. Wõrus; Märjamaal. — 17. Rakweres; Walgas. — 20. Paides; Riias; Tallinnas; Wiitnal; Wõrus; Wiljandis. — 21. Tartus. — 23. Harkus. — 25. Lemsalus. — 28. Tarwastus.

Juuli-kuus: Pärnus esimesel keskn. ja neljapäewal. — 2. Karksis; Pärnus. — 10. Kuresaares. — 20. Pärnu aastalaat; Riias. — 26. Wolmaris.

Augusti-kuus: 1. Säärel. — 9. Adselis. — 10. Walgas; Moisekatsis. — 18. Häädemeestel; Helmes. — 22. Wastse-Nõos. — 24. Roosal; Ruhjas; Jamburis. — 28. Jiekõnnus; Kilingis; Wõrus. — 29. Wastseliinas. — 30. Kaansus.

Septembri-kuus: Kuiwajõel kolmanda nädala teisip. ja keskn. — Pärnus keskn. ja neljap. enne Mihklip. — 1. Kuresaares; Torgul; Oisus; Jisakul. — 2. Abjas; Tammistes. — 4. Pallikauril; Näpinas. -- 5. Sangastes; Sindis; Ruhjas; Pikjärwel. — 6. Taageperal. — 8. Põlwas; Rõuges; Karjas. — 9. Kastnal; Kihelkennal; Wigalas. — 10. Tartus; Järwakandis; Oldrel; Paides; Sürgaweres; Muhu Suurmõisas. — 12. Haukal. — 13. Pööraweres. — 14. Haapsalus. — 15. Amblas; Toris; Põltsamaal; Kuresaares; Watlas. — 16. Kirepis. — 17. Audrus; Oudowas. — 18. Rasinal; Orgital. — 20. Heinastes; Koosal; Laanemetsal; Narwas; Wana-Wändras; Tinsul. — 21. Abjal; Baltiskis; Sännal. — 22. Wiitnal. — 23. Patastel; Hageris. — 24. Lihulas; Wiljandis; Wõrus. — 25. Luhal, Otep. k.; Sikal, Mustjala k.; Kunnal, Laiuse k. — 26. Tallinnas; Kuresaares. — Walgas. — 29. Tartus; Keilas; Keblastes; Wahul; Wastseliinas.

Oktobri-kuus: Jõelehtmes nädal pärast Mihklip. — Raplas esimesel reedel pärast Mihklip. — 1. Heinastes; Ritsikul; Kaarmal. — 2. Rakweres; Lähtrus. — Wastemõisas; Kullil. — 4. Jõhwis; Pühtitsal; Koluweres. — 5. Nuustakul; Awinurmes. — 6. Wööbsus; Mustlas; Taageperas; Lutsnikul. — 7. Tillil; Wahul; Wõrus. — 8. Haapsalus; Hageris; Sulbil; Humulis. — 9. Laekweres; Lemsalus; Taalis. — 10. Kõol; Moisekatsis; Wasulas; Wana-Wändras. — 11. Laatris; Krootusel. — 12. Ellamaal; Alal; Wõrus. — 15 Orikul; Piknurmes. — 16. Kärsal. — 17. Watlas. — 18.

Mõnistes; Sindis. — 49. Kulinal. — 20. Wändras; Loosil; Mõral; Laiuse k. — 22. Rissis. — 23. Haukal; Wissil. — 24. Kassinurmes. — 26. Walgas; Mustjalas. — 28. Jõgewal; Misjus.

Nowembri-kuus: 1. Tartus; Kärus. — 4. Lehtepääl. — 6. Patis. — 10. Mustwees; Paides; Sadalas; Wõrus; Ruhjas. — 13. Kitsel, Kanepi k.; Potil. — 15. Woltwetis: Wigalas; Kassinurmes. — 20. Walgas; Illukal. — 22. Amblas. — 25. Pööraweres; Wiljandis; Wolmaris. — 29. Wana-Wändras.

Detsembri-kuus: Merjamaal esmasp. ja teisip. pärast 3. Kristuse tul. p. — Pärnus keskn. ja neljap. p. 3. Kristuse tul. p. — 1. Waiknarwas; Alatskiwil. — 2. Petseris. — 5. Pöörawerés. — Wõõbsus. — 7. Oudowas. — 10. Krüüdneris; Ruhjas. — 13. Wõrus. — 16. Paides. — 20. Orikul. — 27. Walgas.

Posti asjandus.

Täitsa kinni on postkontorid 1. Lihawõte pühal, 14. mail, 6 ja 25. detsembril. **Lahti** kell 11—1, mõnes linnas kell 9—11 Uuel aastal, Paastu-Maarjap., Suurel Reedel, Lihawõte laupäewal, 2. Lihawõte p., Keiserlikkude Majesteetide nimepäewadel, kõigil nädalapühadel, ja eespool tähendatud tä[illegible]päewadel, mil kooli ja kohut ei peeta. Igal muul päewal wõetakse igasugu postisaadetusi wastu ja antakse wälja kell 8 enne lõunat kuni kell 2 p. l. ja kell 5—7 p. l., postijauskondades aga 8—2. Postmarkide müümine kell 8 hom. kuni kell 9 õhtu. Kui postiasutus kinni, siis müüakse markisi telegrahwi osakonnas.

Posti asutused Eesti kubermangus.

Tallinna postkontor Wene uulitsal, osakonnad Balti wakfalis, Sadama wakfalis, sadamas. Posti ja telegrahw kontorid on weel Haapsalus, Paides, Rakweres, Tapal Narwa-Jõesuus, Kärtlas; posti ja telegrahwi osakonnad Baltiskis, Hageris, Jõhwis, Keinas, Kuiwastus, Lihulas Liiwal, Merjamaal, Merikülas, Raplas, Sillamäel, Wirtsus, posti osakonnad: Amblas, Aegwiidus, Jisakus, Kadrinas Keilas, Kiltsis, Rakkes, Pühtitsas. Peale nende on weel mitmes wallawalitsuses postitalitus sisse seatud, kuna igas raudteejaamas lihtsaadetusi wastu wõetakse ja wälja antakse.

Kui lihtkirjal sugugi markisid peal ei ole, wõi wähem on kui õigus, saadetakse kiri küll ära, aga kirjasaatja peab puuduwa summa kahekordselt maksma. Ristpaela saedetused, millel margid puuduwad wõi neid wähem on, jääwad saatmata.

Rahakirjade eest on maksta: 1) harilik maks raskuse järele omale maale loe pealt 7 kop., wõerale maale 15 gr. pealt (1¹/₆ loodi) 10 kop. 2) kinnitamise maks omale maale 7 kop., wõerale maale 10 kop. 3) peale selle iga rubla pealt ¹/₂ kopikat.

Raha wõib igale poole, kus postkontorid olemas, lahtiste postkaartide ehk transfertide (переводный бланкъ) kaudu saata; nimelt makstakse raha postkontoris ära, ostetakse kaart, kirjutatakse selle peale rahasumma suurus, rahasaatja ja saatja nimi ja adress, tähendatakse kaardi teise poole weere peale mõned tarwilikud märkused ja antakse kaart postiwalitsuse kätte, kust kwiitungi wastu saab. Raha-saajale antakse raha-tulemine teada ja makstakse raha, kas posti peal ehk kreisrenteis wälja. Transferti wõib ühe rahasaajale ka mitu saata, mille juures iga 500 rbl. jauks üks kaart peab olema. Ei ole saadetaw summa mitte suurem kui 25 rbl., maksab kaart 15 kop., 25—100 rbl. saatmise jauks ostetakse kaart, mis 25 kop., 100—125 rbl. 40 kop.. 125—200 rbl. 50 kop., 500 rbl. jauks maksab kaart 1 rbl. 25 kop., s. o. iga saja pealt 25 kop. maksab. Lahtise kaartiga saab raha ka igale poole telegrahwi teel saata, kus telegrahwi kontor on. Telegrahwi teel saatmiseks nõutakse peale kaarti hinna weel 20 sõna eest telegrammi maksu.

Kaartidega wõib raha saata ka: Põhja-Ameerika Ühisriikidesse (kõige suurem summa 100 dollarit = 193 rbl.), Saksamaal (kuni = 216 marka), Austria-Ungriasse, Belgiasse, Helwetsiasse, Prantsusemaale, Rootsimaale, Norramaale, Luksemburgi, Inglisemaale ja Bulgariasse (kõige suurem summa 100 rbl.). Wäljamaale saatekaartiga raha saates tuleb iga 10 rbl. pealt 10 kop. eest markisi panna; P.-Ameerika Ühisriikidesse — iga 20 rbl. pealt 20 kopikat. Wäljamaale transferdi peale ei tohi misgit eraasja kirjutada.

Postipakid. Igale postipakile tuleb saatekaart kaasa panna, milles postkontoris isearalisi blanketisi müüdakse ¹/₂ kop. tükk. Postiraha maksetakse markidega, mida saatekaartide peale kleebitakse. Saatekaardi peale kirjutatagu paki saatja ja saaja adressid: teisele poole wõib kirjalikka märkuseid teha.

Postipakkisi on hinnalisi (цѣнныя) ja hinnata (безъ цѣны). Saatmise eest wõetakse kaaluraha; kuna nende pakkide pealt, millel hind üles antud, kinnitusraha maksta tuleb.

Kaaluraha tuleb maksta: iga paki eest, mis alla 2 naela raske — Europa Wenemaale ja Kaukasiasse 25 kop., Lääne-Siberisse 45 kop., Ida-Siberisse 65 kop.

2—7 naelase paki pealt — Europa-Wenemaale ja Kaukasiasse 45 kop., Lääne-Siberisse 85 kop., Ida-Siberisse 1 rbl. 25 kop.

7—12 naelase paki pealt — Europa-Wenemaale ja Kaukasiasse 65 kop., Lääne-Siberisse 1 rbl. 25 kop., Ida-Siberisse 1 rbl. 85 kop.

Iga naela eest üle selle — Europa-Wenemaale ja Kaukasiasse 5 kop.. Lääne-Siberisse 15 kop. ja Ida-Siberisse 20 k.

Kwiitungite, laki jne. eest iseäralist maksu ei wõeta.

Kinnitamise maksu wõetakse: alla 10 rublaliste summade pealt 10 kop., 10—100 rubla pealt 35 kop., iga järgmise 100 rubla pealt 15 kop.

Posti järelmaks. Kinnitatud postisaadetustele: kirjadele, pakkidele, ristpaela saadetustele jne. wõib järelmaksu peale panna; s. t. wastuwõtja peab enne paki kättesaamist teatud summa ära maksma, mis pakisaatja kätte toimetatakse. Järelmaksu summa ei tohi üle 5000 rubla olla. Järelmaksuga ei saa wäljamaale pakkisi saata. Järelmaksu eest wõtab postiamet 2 kop. iga rubla pealt: kõige weiksem maksusumma on 10 kopikat.

Postipakid wäljamaale. Wäljamaale saadetawatele postipakkidele tuleb üks saate adress ja 2—4 nimekirja paki sees olewatest asjadest juurde lisada Nimekirjade (деклараціи) plankettisi saab postkontorist ilma hinnata. Postiraha tasutakse markidega, mis saate-adressi peale kleebitakse.

Iga 5 kilogrammi (12⅕ naela) pealt tuleb kaaluraha: Saaksamaale ja Austria-Ungriasse — 70 kop; Rumeniasse 80 kop.; Belgiasse, Daanimaale, Helwetsiasse, Hollandisse, Prantsusemaale, Siberisse — 90 kop.; Bulgariasse, Italiasse, Norra ja Rootsimaale — 1 rbl.; Egiptusesse, Greekamaale, Hispaniasse ja Türgimaale 1 rbl. 20 kop.; Inglisemaale 1 r. 25 k.

Iga 500 frangi (187½ rbl.) pealt tuleb kinnitusraha: Austria-Ungriasse, Rumeniasse, Saksamaale — 4 kop.; Belgiasse, Bulgariasse, Helwetsiasse, Hispaniasse, Hollandisse, Italiasse, Luksemburgi, Norramaale, Portugali, Rootsimaale, Serbiasse — 10 kop.; Argentinasse, Belgiasse, Egiptusesse, Hiinasse, Inglisemaale, Sudanisse ja Türgimaale — 14 kop.

Postimaks.

Kinnise kirja eest omale maale iga loe pealt 7 kop. oma linna (kuni 1 naelani) 3 kop. Peterburis ja Moskwas 5 kop.

Kinnise kirja eest wõerale maale iga 15 gr. pealt 1⅙ loodi) 10 kop.

Postkaardi eest omale maale 3 kop., wõerale maale 4 kop. Wastusega postkaart maksab kahewõrra nii palju kui postkaart. Kirjasi kui ka postkaartisi wõib kinnitada lasta ja maksab kinnitamine omale maale 7 kop., wõerale maale 10 kop. Läheb kinnitatud kiri kaduma, siis tasub postiwalitsus kahju 10 rbl. Trükitöösi, kaubaproowisi ja käsikirju wõib ristpaela all saata ja maksetakse:

Trükitööde eest omale kui ka wõerale maele iga 4 loe pealt 2 kop., oma linna kuni 2 loeni 2 kop., iga 8 loe pealt 2 kopikat.

Kaubaproowide eest esimese 4 loe pealt omale maale 3 kop., wõerale maale 4 kop., iga järgmise 4 loe pealt omale ja wõerale maale 2 kop.

Käsikirjade esimese 12 loe pealt omale maale 7 kop., wõerale maale 19 loe 2⅗ sol. pealt 10 kop., omale maale 12—16 loe pealt 8 kop. ja iga järgmise 4 loe pealt 2 kop.

Telegrahwi teated.

Telegrammisi wõetakse wastu igal päewal ja ööl ilma wahetpidamata. Peale hariliste telegrammide wõib saata **terminilisi** ehk rutulisi (срочныя), mille hind kolmekordne on. Maksu arwatakse iga sõna pealt, ka adress ühes luetud; ainult ette ülesantud telegrammide märkused „поздравительная" ja „дневная" ei käi maksu alla. Maksu wõetakse: a) põhjusmaksu iga telegrammi eest 15 kop. ja siis iga sõna eest: b) Europa-Wenemaale 5 kop., Asia-Wenemaale 10 kop. Üheks sõnaks luetakse iga eraldi kirjutatud sõna, milles üle 15 tähte ei ole ja iga numbriarw, millel üle 5 nummert ei ole; wõerastes keeltes aga 10 tähte ja 3 nummert. — Saatja wõib ka wastuse eest ära maksta, kuid siis peab seda telegrammis nimetama. On telegrammi saaja sealt kohalt, kuhu telegramm saadeti, ära läinud, siis saadetakse telegramm tagast järele, see on kui adress teada saadakse. Niisugusele telegrammile lisatagu juurde: „Передать вслѣдъ", wõerale maale minewale: „FS".

Maks wõerale maale saadetawate telegrammide eest määratakse ükski sõnade järele. Iga sõna eest wõetakse:

Amerika Ühendatud riikidesse	84 kop.	Luksemburisse	17 kop.
Austria-Ungriasse	11 "	Norramaale	14 "
Austraaliasse	98 "	Persiasse	24 "
Belgiasse	14 "	Portugaliasse	21 "
Brasiliasse	167 "	Prantsusemaale	13 "
Bulgariasse	9 "	Rumeniasse	8 "
Hiinamaale	75 "	Rootsimaale	14 "
Hispaniasse	20 "	Saksamaale	11 "
Hollandisse	14 "	Serbiasse	9 "
Inglisemaale	18 "	Shweitsisse	16 "
Italiasse	17 "	Daanimaale	14 "
Jaapanisse	131 "	Türgimaale	26 "
		Greekamaale	25 "

Rahad.

a. Wenemaa rahad.

Kuldrahad: 5 ja 10 rublalised.
Hõberahad: 5, 10, 15, 20, 50 kopikalised ja 1 rbl.
Waskrahad: $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ 1, 2, 3 ja 5 kopikalised.
Paberirahad: 1, 3, 5, 10, 25, 50, 100 ja 500 rublalised.

Soomemaa mark — 100 penni — 37½ kop.

---

b. Wäljamaa rahad.

Wäljamaa rahade wärtus Wene rahadega wõrreldes ei ole alati ühesugune, waid kursi järele; järgnewas tabelis on keskmine hind üles antud.

Austria 1 kroon — 100 helleri = 39½ kop.
Hispania: 1 peseta — 100 centimo = 37½ kop.
Jaapani: 1 jen — 100 seni = 97 kop.
Inglisemaa: 1 naelsterlingit — 20 shillingit (à 12 pence) = 9 rbl. 45¾ kop.
Italia: 1 liire — 100 sentesime = 37½ kop.
Prantsuse: 1 frank — 100 santimi = 37½ kop;
Põhja-Amerika Ühisr. 1 dollar — 100 senti = 1 r. 94½ k.
Rootsi ja ja Norra: 1 kroon — 100 öre = 52 kop.
Saksamaa: 1 mark — 100 pfennigi = 46⅖ kop.
Türgimaa: 1 piaster — 40 para = 8½ kop.

Tempelmarkidest.

Neid on **1 rubla 25 kopikalist, 75, 50, 20, 15** ning **5 kopikalist.** — Tempelmarkisi tarwitatakse:

1 rubla 25 kop.: mõisniku (aadeli), isikliku ja põlise aunukodaniku ja kaupmehe seisuse õiguse saamise palwekirjade, wannutatud adwokatide seisusesse wastuwõtmise ja wõeraste kohtuasjade ajamise õiguse tunnistuste saamise palwekirjade, kaubaühisuste asutamise lubapalwekirjade, wabrikute ja iga tööstuse-kodade awamise ja nende muutmise kui ka uute masinate tarwitamise lubapalwekirjade, igasugu äriajamise lubatähtede juures, raamatukaupluse lubapalwekirjade, tsiwilasjade edasikaebtustes kohtutesse ja senatisse, ringkonnakohtu ja kohtupalati täitmiselehtede juures, ühisuste ehk seltside asutamise lubapalwekirjade ja põhjuskirjade muutmise lubapalwete juures, testamentide juures, mille summa üle 600 rubla, wekslprotestide, liikumata waranduse pantimise tunnistuste, notariuste poolt antud seletuste, maade wahetuse tunnistuste ja wolikirjade juures, kohtu-arstlikkude ja arstlik-politseilikkude tunnistuste juures wabrikute ja tööstuse asutuste terwishoiu seisukorra kohta, mis erainimeste nõudmisel wälja antakse.

75 kopikalist: maakonna, linnawalitsuste ja seisuste kohtade poolt ametikohtadele ja ametnikkudele ettenäitamiseks wäljaantawate tunnistuste, palwekirjade, seletuste, kaebtuste ja üleüldse kõigi paberite, mis ametikohtadele ja ametnikkudele antakse, ärakirjade, ristimisetunnistuse, abielusseheitmise lubatunnistuse, senatisse antawate edasikaebtuste, rahukohtukogu otsuste wastu ligipandud paberite ja kaebtusekirjade, kaubakohtutesse antawate palwekirjade juures maakogu ehk semstwo, linna ja seisuse asutustele (linnawolikogule, linnaameti- maapäewadele, maanõunikkude kollegiumidele, konwentidele, kreisikoosolekutele, linna gildedele jne.) niisuguste tunnistuste saamiseks, mis riigilistele ametikohtadele, wõi ametnikkudele antakse, kui ka nende tunnistuste eneste juures.

20 kopikalist: ärakirjade juures wallakohtu aktiraamatust, kui lepingud üle 50 rubla on, palwekirjade, wastuste ja teiste paberite ärakirjade juures, mis ringkonnakohtusse, kohtupalatisse ja senatisse sisse antakse. Muidu peab ärakirja (koopia) eest niisama palju maksma, kui allkirja eest. Ühisuste liikmekaartide peale.

15 kopikalist: aktide ja dokumentide juures, kui summa wähem kui 50 rbl. on, kinnituse tunnistuste juures, mille

summa 3—9 rbl. on, palga, pajuki ja abirahade wastuwõtmise wolikirjade juures, kui summa enam kui 5 rbl. on

5 kopikalisi: raha, kauba ja muu asjade wastuwõtmise kwiitungide juures, nõude (rehnungi) juures, mis üle 5 rbl. on, kinnituste tunnistuste juures, mille summa wähem kui 3 rbl. on.

---

1. Rahukohtud.

Tallinna-Haapsalu ringkond.

1. jaoskond Haapsalus.
2. " Lihulas.
3. "
4. "
5. "
6. "
7. " } Tallinnas.
8. " Raplas.
9. " Tallinnas.

Rakwere-Paide ringkond.

1. jaosk. Amblas (ajut. Tapal.)
2. " Paides.
3. " Narwas.
4. "
5. " } Rakweres.
6. " Jõhwis.

Tartu-Wõru ringkond.

1. jaoskond
2. "
3. " } Tartus.
4. " Kaarepere mõis.
5. " Mustwees.
6. " Tartus.
7. " Ruustakul.
8. "
9. "
10. " } Wõrus.

Pärnu-Wiljandi ringkond.

1. jaoskond
2. " } Pärnus.
3. " Woltwetis.
4. " Wiljandis.
5. " Põltsamaal.
6. " Tõrwas.

Saaremaa ringkond.

1. jaoskond
2. " } Kuresaares.

2. Ülem-talurahwakohtud.

Eestimaal:

Haapsalu talur.-koh. Haapsalus.
Lihula " Lihulas.
Tallinn " Tallinnas.
Rapla talur.-kohus Raplas.
Paide " Paides.
Rakweres " Rakweres.
Jõhwi " Jõhwis.

Põhja-Liiwimaal:

I. Tartu talur.-kohus } Tartus.
II. " " "
I. " Wõru " } Wõrus.
II. " " "

I. Wiljandi talur.-koh. Wiljand.
II. " " S. Jaanis.
I. Pärnu " Pärnus.
II. " " Woltwetis.
Saaremaa " Kuresaares.

3. Talurahwa asjade komissarid.

Eestimaal:

Tallinna kreisis:

Tallinna jaosk. } Tallinnas.
Rapla "

Haapsalu kreisis:

Haapsalu jaosk. Haapsalus.
Lihula " Lihulas.
Hiiumaa " Kärdlas.

Paide kreisis:

Paide jaoskond Paides.

Rakwere kreisis:

Rakwere jaoskond Rakweres.
Jõhwi " Jõhwis.

Põhja Liiwimaal:

Tartu kreisis:

I. ja II. jaosk. Tartus.

Wõru kreisis:

I. jaosk. } Wõrus.
II. "

Wiljandi kreisis:

I. ja II. jaosk. Wiljandis.

Pärnu kreisis:

I. ja II. jaosk. Pärnus.
Saaremaa kr. Kuresaares.

4. Kreisiülemate nooremad abilised.

Eestimaal:

Tallinna kr.:

I. jsk. Keilas.
II. " Tallinnas.
III. " Raplas.

Haapsalu kr.:

I. j. Hiiu-Kärdlas
II. " Haapsalus.
III. " Lihulas.
IV. " Märjamaal.

Paide kr.:

I. jaosk. Paides.
II. " Amblas.

Rakwere kr.:

I. j. Rakweres.
II. " W.-Maarjas.
III. " Jõhwis.
IV. " Narwa-Jõesuus.

Põhja-Liiwimaal.

Tartu kr.:

I. j. Tartus.
II. " Mustwees.
III. " Ruustakul.

Wõru kr.:

I. j. Toolamaa mõis.
II. j. Antslas.
III. " Wõrus,

Wiljandi kr.:

I. j. Wiljandis.
II. " Põltsamaal.
III. " Tõrwas.

Pärnu kr.:

I. j. Woltwetis.
II. " Pärnus.
III. " Wändras.

Saaremaa kr.

nooremat abil. ei ole.

Tallinna arstid.

Dr. Akel, Fr., silmaarst, Kinga uul. 1, 10—11 ja 3—4.
„ Armsen, P., sisemised haigused, Wiru uul. 18, 4—5.
„ Greiffenhagen, W., haawa, kõrwa, nina ja kurgu arst. S. Rosenkrantsi uul. 2, 4—½6.
„ Haller, A., Harju uul. 31, ½9—½10 ja 4—5.
„ Hansen, E., Niguliste uul. 12, 2—3.
„ Haritonowski, Toompromenad 7, 5—6.
„ Heidenschild, W., S. Balesna uul. 10, 2—3.
„ Hirsch, H., närwiarst, Hobusepea uul. 3, 3—4.
„ Hoeppener, O., sisemised haigused, Uuel uul. 2, 2—3.
„ Hoffmann, H., haawa, nina, kõrwa ja kurgu arst, Harju uul. 45, ½4—5.
„ Hoffmann, Th., silmaarst, Kaarle kiriku prom. 9, 2—3.
„ Hunnius, W, nahahaigused, Wiru uul. 18, 12—1.
„ Isatschik, S, W. Tartu m. 18.
„ Israelson, J., S. Tartu maant. 4.
„ Keiserling, parun R., Narwa maant. 10, 2—3.
„ Konik, K., haawaarst, S. Karja uul. 15, 3—4.
„ Koschewnikow, W., kreisiarst, Wene uul. 10, 8—10 ja 5—7.
„ Kurrikoff, A., kõrwa, nina ja kurgu arst, Wiru uul. 13, 10—11 ja 4—5.
„ Kusick, J., Wene uul. 1, 9—11 ja 4—5.
„ Kügelgen, E. v., Seewaldi direktor, Baltiski maant. 52.
„ Labbé, A., laste ja silma arst, Kinga uul. 3, ½10—12 ja 4—5.
„ Leesment, H, naisterahwa arst, S. Karja uul. 12, 10—11 ja 4—5.
„ Luiga, J., närwiarst, Narwa maant. 9, 10—11 ja 4—5.
„ Lüüs, H., naha ja suguosade haigused, Rüütli uul. 15, 9—11 ja 4—5.
„ Masing, J, terwishoiu arst, naiste- ja laste haigused, Wiruwärawa promenadil 21, 10—12 ja 7—8.
„ Maidell, L., parun, sisemised haigused, Laia uul. 19, 3—4.
„ Meder, L., Laia uul. 11, 1—2.
„ Middendorf, M. v., silma arst, S. Rosenkrantsi uul. 2, 9—½10 ja 4—½6.
„ Mühlen, G. v. z., naiste arst, Jaani uul. 9, 5—6.

Dr. Pallop, O., silma, naha, suguosade ja sisemised haigused. Harju uul. 34, 5—6.
" Peterson, O., linna arst, Wene uul. 12, 10—11 ja 5—5.
" Pezold, A. v., kopsu ja sisemised haigused. Narwa m. 34.
" Plotnikowa, Lydia, tütarl. gümn. arst, Pikal uul. 15, 4—6.
" Pluschkin, N., raudtee arst.
" Rennenkampff, E. v., Harju uul. 45, 3—5 ja 7—8.
" Rosenthal, H., S. Karja uul. 9, 11—12.
" Rossinewitsch, S., priihospidali wan. arst, 11—12.
" Rübenberg, E., S. Tartu maant. 15, 8—10 ja 2—4.
" Samson, E., Pika uul. 28, 2 3.
" Seegrön, E., Rüütli uul., 10—11 ja 4—5.
" Soonets, E., sisemised ja laste haigused. S. Karja uul. 15, 10—12.
" Tannebaum, P , Wiru uul. 9, 10—12 ja 5—6.
" Thomson, E., Wiruwärawa prom. 23, 1/44—5.
" Weiss, E., närwi arst, Uue uul. 2, 4—5.
" Wistinghausen, R. v., haawa arst, S. Rosenkrantsi uul. 11, 4—5.

Looma-arstid:

Bulat, J., rannawahtide looma-arst.
Jürgenson, J., kubermangu looma-arstide inspektor, Toompea lossis.
Ljubarski, M., linna tapamaja direktor, Riisenkampffi uul. 17, tapamajas.
Mursajew, B., S. Tatarski uul. 7.
Olt, A., Riisenkampffi uul. 37.
Rabison, J., linna looma-arst, W. Tartu m. 21, 3—5.
Saral, K., Harjumaa looma-arst, W. Tartu maant. 13, 6—11 ja 3—4.

Haigemajad ja kliinikud.

Eesti arstide erakliinik. I. Wana turu kaelas nr. 3. Wastuwõtmine äripäewadel kella 12—2 l. II. Wäike Liiwa uul. 22.

Kliinik — Wiru wärawas 23. Wastuwõtmine igal äripäewal kella 12—2 lõunal.

Punaseristi ambulatorium — U. Hollandi uul. 3. Wastuwõtmine kella 12—2 l.
Priihospidal W. Liiwa nul. 18.
Diakonissi-haigemaja — Suurel Pärnu maant. 50.
Erakliinik — Suure Roosikrantsi uul. 2 a.
Sanatorium — Kadrintalis, Liiwa uul. 15.
Sünnitajate haigemaja — Suure Walesua uul. 12.
Dr. Knüpfferi **naistekliinik** — Suure Walesna uul. 12.
Waeste arstimine — Jaani seegimajas, Suurel Tartu maant. 24.
Nõrgameelsete ja erguhaigete asutus S. Pärnu maant. 47.
„Saalem", joomahaigete parandusmaja, S. Tartu maant.
Kehakaswatuse, kehalikkude harjutuste ja soonetasumise asutus Mundi uul., Mülleri majas.
„Seewaldi" waimuhaigete-maja — Baltiski maant. 52.
Sõjawäe-laatsaret on Juhkentalis.
Tallinna Loomakaitse-seltsi koduloomade kliinik, Riisenkampffi uul. 33, tapamaja kõrwas.

Koolid.

a) Kroonu koolid:

Aleksandri gümnasium — Wene turul 1.
Nikolai gümnasium — Kloostri uul. 2.
Realkool — Karja wärawa promenadil 2/24.
Tütarlaste gümnasinm S. Tartu maant. 11.
4-klassiline linnakool — Wene uul. 22.
Keisrinna Katarina II 4-klassiline linnakool — Pikal uul. 59.
Poisslaste algkoolid: I. — Girgensoni uul. 6, II. — Kadrintalis, Liiwa uul., Gribanowi majas, III. — Toompea promenadil 4.
Tütarlaste algkoolid: I. — Suure Kompasna uul., Wiikmanni maja, II. — Liiwa uul. Gribanowi maja.

b) Linna kulul ülewalpeetud koolid:

Era kaubanduse-kool — Weike Pärnu maant. 19 a.
Linna poisslaste algkoolid: I ja II. — Kloostri ja Kooli-uul. nurgal 2, Nikolai gümnasiumi taga. III. ja IV. — Unel

uul. linna majas. V (Keiser Nikolai II nimeline) — Suure Tartu maant. nr. 33. VI — Suure Pärnu maant. nr. 18, linna majas.

Linna tütarlaste algkoolid: I ja III — Pühawaimu uul. 6. II — Baltiski maant. 23. IV ja V Kasanski uul., Umblia maja. VI — Girgensoni uul. 6. VII — Suure Pärnu maant. linna majas. VIII (Keisrinna Aleksandra Feodorowna nimeline) — Suure Pärnu maant. 44.

Notariused.

Linnamägi, J., — Suurel Karja uul. 9, 9—3.
Mechmershausen, B., — Laia uul. 12.
Riesenkampff, N., — Pikal uul. 39, 9—3.
Turmann, W., — Suurel Karja uul. 2, 9—3.
Oksjonipidaja (linnas) P. Sorgus — Niine uul. 3.

Pangad ja laenuasutused.

Tallinna wastastikune kreditühisus — S. Karja uul. 3.
Riigipanga osakond — Karja wärawa promenadil.
Scheel ja komp. — Wana turu kaelas, Suure Karja uul. nurgal 1/2.
Kubermanguurentei — Toompeal, lossis.
Talurahwa-põllupanga osakond — Wismari uul. 7.
Ühendatud pank „Union" — Pikal uul. 11.
Hoeppener ja komp. pank — Harju uul 33.
Riia kaubapanga osakond — Wene uul. 6.
Eestimaa mõisnikkude mõisate kreditkassa — Karja wärawa pro menadil 1.
Eestimaa wastast. kreditselts — Laial uul. 11.
Tallinna laenu- ja hoiuühisus.
Tallinna laenu- ja hoiukassa — Pikal uul. 22.
Tallinna immobilpank — Pikal uul. 33.

Politsei.

Linnapolitsei walitsus — Wene uul. 23. Politseimeister kalampolkownik L. Tsitseroschin elab Narwa maanteel 10; tema abiline J. Gensior. Linnapolitsei kantseleid: I linnajaos — W. Kalamaja uul. 5. II linnajaos — S. Kompasna uul. 38. III linnajaos — S. Tartu maant. 43. IV linnajaos — Liiwalaia uul. 40. V linnajaos — Baltiski maant. 8. VI linnajaos — Müüriwahe uul. 20. VII linnajaos — sadamas.

Tallinna adwokadid.

Wannutatud adwokadid:

Adelheim, W., Wana Posti uul. 3, 3, 10—12 ja 5—6.
Bodisko, A., Hobusepea uul., 3, 9—11.
Daugull, J., Laia uul. 32, 6—7.
Gabler, A., Brookusmäel 16, ½10—11 ja 6—7.
Hirsch, M., Wene uul. 1, 10—12 ja 7—8.
Johannson, V., Wene uul. 1, 1—12 ja 7—8.
Karlson, F., Harju uul. 35, 9—10 ja 6—7.
Koch, E., Wene uul. 6, 10—12.
Maidell, T., parun, Laia uul. 28, 10—11 ja 4—6.
Oldekop, W., S. Karja uul. 15, 9—11 ja 6—7.
Pezold, B. v., Kinga uul. 3, 10—12 ja 6—7.
Poska, G., noorem, Pika uul. 49, 10—11.
Poska, J., wanem, Wana-turu kaelas, 1, 6—8.
Riesenkampff, R., S. Karja uul. 6, 10—12.
Riesenkampff, C., S. Karja uul., 10—12.
Scheel, J., S. Karja uul. 15, 9—11 ja 6—7.
Siegel, C., Wene uul. 8, 10—11 ja 5—6.
Sievers, G. v., Laia uul. 12, 6—8.
Sievers, H. v., Laia uul. 12, 10—12.
Stillmark, F., Laia uul. 39, 9—11 ja 6—7.
Sternberg, W., Pika uul. 57, 9—11 ja 7—8.
Strandmann, O., Pika uul. 43, 9—11 ja 6—7.
Wassiljew, N., Narwa maant. 48, 9—10.
Zoege v. Manteuffel, G., Laia uul. 12, 10—12.

Wannutatud adwokatide abid:

Eleaser, R., W. Karja uul. 4.
Jürine, T., Wana turu kaelas 1, 6—8.
Kärik, E., Harju uul. 17, 9—10 ja 7—8.
Peet, A., Pika uul. 43, 9—11—ja 6—7.
Pezold, W. v., Laia uul. 31.
Reichmann, J., Wiruwärawa promenadil 13.
Uesson, M., S. Karja uul. 10.
Ungern-Sternberg, E. parun, Laia uul. 27, 10—12 ja 6—7.

Eestimaa kihelkonnad ja wallad.

Seletuseks: Adr. — adress; j. — jaam; k. — kaudu; kihelk. — kihelkond; krp. — kreispolitsei jaoskond; krw. — kirikuwald; ku — kohtuurija jaoskond; w. — wald, wallad; ühend. — ühendatud; в. — волость (wald); г. — городъ (linn); Б. ж. д. — Balti raudtee; П.-Р. ж.-д. — Riia-Pihkwa raudtee; ст. — станція (jaam); чр. — черезъ (kaudu); rhk. — rahukohus.

Tallinna maakond.

(Endine Harju maakond.)

Tallinna kommissari jaoskond.

(Kommissar elab Tallinnas.)

Harju-Jaani (Св.-Іоганнисъ) kihelk. Adr.: Raasiku k (чр. ст. Разикъ.) Raha ja kinnitatud kirjad Tallinna kaudu (чр. г. Ревель.)

Wallad.

7. rhk., 2. krp., 1. ku.

Anija w. Анніяская в. ühend. Anija, Kehra w. Adr. Kehr. k. чр. ст. Кеддеръ.

Penningi w. Пеннингбійская в. ühend. Kiwilo, Penningi, Perila ja Retla w.

Raasiku w. Разикская в. ühend. Haljawa, Kambi, Paasiku ja Raasiku w.

Jüri (Св. Юргенсъ) kihelk. Adr.: Tallinna k. чр. гор. Ревель.

Wallad:

kõik 9 rhk., 2. krp., 1 ku.

Kurna w., Курнальская в., ühend. Kurna, Lehmja, Mõigu, Nabala, Niitwälja ja Sausti w.

Naissaare w Наргенскан вол. (saarel). — 9. rhk., 2 krp. 1 ku.

Rae w., Іоганнисгофск. в., ühend. Aruküla, Aruwalla, Jüri krw., Kautjala, Lagedi, Rae ja Waida w.

Jõelehtme (Егелехтъ) kihelkond. Adr. Raasiku k. чр. ст. Разикъ, raha ja kinnitud (заказное) kirjad чр. г. Ревель.

Wallad:

7. rhk., 2. krp., 3. ku.

Jõelehtme w. Егелехтская вол. ühend. Jägala, Jõelehtme, Jõelehtme krw., Kodasoo, Kostiwere, Rummu ja Ülgaste w.

Nehatu w., Неггатская в., ühend. Kose, Maardu, Nehatu, Saha, Wiimsi, ja Wõo w.

Pranglisaare w. Врангельсгольмская вол., ühend. Pranglisaar ja Aksisaar.

Keila (Кегель) kihelk. Adr.: Keila k. чр. ст. Кегель.

Wallad:

Harku w. Гаркская в. ühend. Habersti, Harku, Hüüru, Ranna, Witi-Pööwli ja Wääna wallad ning Luka m. 7 rhk., 1 ku. — Adr. Tallinna k. чр. гор. Ревель.

Keila w. Кегельская в. ühend. Joa, Keila, Keila krw. Klooga, Knoobuse, Käesalu, Laulasmaa, Lihula, Meremõisa, Maeru, Ohtu, Uue-Karjaküla, Wana-Karjakala w ja Kurekse, Kõlsu m. — 7 rhk., 2 krp., 1. ku.

Saue w. Фридрихсгофская в. üh. Jälgimäe, Jõgisu, Kopelmanni, Rahula, Saku, Saue, Tuula, Walingu, Wanamõisa, Woore, Ääsma ja Uksnurme w. — 7. rhk., 1. krp., 1. ku.

Kuusalu (Кузаль) kihelk. Adr. Raasiku k чр. ст. Разикъ. Kolka чр. Колькъ; raha ja kinnitatud (заказное) kirjadel чр. гор. Ревель.

Wallad:

kõik 7. rhk., 2 krp. 3

Kiiu w. Кидаская в. üh. Kiiu,

Ruusalu krw., Walla w. ja Reeduisaar.

Kolga w., Колькская в., ühend. Kolga ja Loo w. ning Hara ja Maakuie saared.

Kõnnu w., Кендаская в., ühend. Kõnnu ja Suru w. ning Ekholmi saar.

Madise (Св.-Матіасъ) kihelkond. Adr. Baltiski k. чр. г. Балт.-Портъ.

Wallad:

7. rhk., 1. krp., 1. ku.

Kloostri w. Падисская в. ühend. Hattu, Ämari, Kloostri, Leetsi, Madise krw., Pallasti, Põllküla, Risti, Risti krw. ja Wasalemma w. ning Aru ja Lau külad.

Risti (*Крейцъ*) kihelk, Adr. Baltiski k. чр. г. Балт.-Портъ.

Wallad:

kõik 7 rhk., 1 krp. 1. ku.

Nõwa w. Невеская в. ühend. Kõmaste ja Nõwa w.

Pakri w. Рогенская в. ühend. Suur-Pakri ja Weike-Pakri saared.

Wihterpalu w. Вихтерпальск. в.

Rapla ko·umissari jaoskond.

Kommissar elab Tallinnas.

Hageri (Гаггерсъ) kihelk. Adr. Hageri k. чр. п. о Гаггерсъ.

Wallad:

kõik 7 rhk., 3. krp., 2. ku.

Kirna w. Кирнаская в ühend. Adila, Hageri krw., Haiba, Kelba, Kirna, Kohatu, Maidla, Ohulepa, Ruila ja Uuemõisa w.

Kohila w. Койльская в. üh. Angerja, Kirdla, Kohila, Kurtna, Lohu, Lümandu, Mäeküla, Pahkla, Rabiwee, Salutaguse, Sutlepa ja Tohisoo w.

Juuru (Ерденъ) kihelkond. Adr: Rapla k. чр· ст. Раппель.

Wallad:

kõik 8 rhk., 3 krp., 2. ku.

Jngliste w. Гэльская в. ühend. Jngliste ja Kedwa w.

Juuru w. Ерденская в. ühend. Atla, Härküla, Höreda, Juuru, Järlepa, Mahtra, Maidla, Pae, Pirgu ja Purila w.

Kaiu w. Кайская в. ühend. Kaiu w. ning Ala, Kao ja Siuge külad.

Kuimetsa w. Куймецкая в.

Walla:

kõik 8. rhk, 2 krp. 2 kp.

Alawere w., Алаферская в. üh. Alawere, Pikwa, Rooküla w. 9. rhk.

Aleksandri w. Александровск. в. ühend. Habaja, Harmi, Ojasuu, Paunküla, Saarnakõrwe ja Triigi w.

Nikolai w. Николаевская в. üh. Kose krw., Palwere, Rawila, Sõmera ja Saumetsa w

Wladimiri w. Владимирская в. ühendatud Oru, Pikawere, Tammiku, Tuhala ja Uuemõisa w.

Kose (Козъ) kih. Adr. Raasiku k. чр. ст. Разикъ, raha ja kinnitatud (заказное) kirjadel чр. г. Ревель.

Nissi (Нисси) kihelk. Adr. Liiwa k. чр. ст. Ризенбергъ.

Wallad:

kõik 8. rhk. 1. krp., 1 ku.

Laitse w. Лайцкая в. ühendatud Jaaniku ja Laitse w.

Riisipere w, Ризенбергская в. üh. Leheta, Munalaskme, Nurme, Riisipere ja Saida w. ning Pärnamäe m. ja Ellamaa ja Mõniste külad.

Wardi w. Шварценская в. üh. Ohukatsu, Pajaka, Põlli, Russalu ja Wardi w.

Rapla (Раппель) kihelkond. Adr Raplak. чр. ст. Раппель.

Wallad
kõik 8 rbk. 3. kr:

Järwakandi w. Ервакантская в. ühend. Järwakandi, Lellewere ja Wahakandi w.

Kehtna w. Кехтельская в. ühend. Kawa, Kehtna ja Ohekatku w.

Raiküla wald, Райкюльская в. ühend. Kabala, Pühatu, Raiküla ja Riidaku w.

Rapla w. Раппельская в ühend. Alu, Hagudi, Kodila, Kuusiku, Rapla Selli, Sikeldi, Waltu ja Ärtu w.

Rakwere maakond.

(Endine Wiru maakond.)

Rakwere kommissari jaoskond.

(Kommissar elab Rakweres.)

Haljala (Гальялъ) kihelk. Adr.: Rakwere k. чер. гор. Везенбергъ.

Wallad:
kõik 5. rhk., 1. krp., 1. ku

Aaspere w. Каттентаская в. ühend. Aaspere, Hõbeda, Kihlwere, Loobu, Sauste, Watku, Wanamõisa ja Weltsi w. Adr.: Kadrina kaudu чр. ст. Катериненъ.

Maarja w. Марійнская в. ühendatud Andja, Essu, Idawere, Kandle, Selja, Tatruse ja Warangu w.

Wihula w. Фіольская в. ühend. Anikwere, Karula, Kawastu, Metsiku ja Wihula w.

Jakobi (Св. Якоби) kihel. Adr.: Rakwere kaudu чр. г. Везенбергъ.

Wallad:
kõik 2 rhk, 4. krp. 1. ku.

Küti w. Куркюльская в. ühend. Inju, Jakobi kirikuw., Kulina, Küti, Mereküla, Winni ja Woore wallad ning Aru mõis.

Roela w. Ройлская в. üh. Roela ja Tudu w.

Rägawere w. Раггаферская в. ühend. Mõdriku, Põlula, Rägawere, ja Waiküla wallad ning Arawuse ja Edara mõisad.

Kadrina (Св. Катериненъ) kih. Adr.: Kadrina kaudu, чр. ст. Катериненъ.

Wallad:
kõik 5. rhk, 1. krp., 1. ku.

Palmsi w. Пальмская в. ühend. Palmsi ja Sagadi w.

Saksi w. Саксимойзская в. üh. Ibepere, Lasila, Saksi ja Wasiwere wallad. Adr.: Rakwere kaudu, чр. г. Везенбергъ.

Undla w. Ундельская в. ühend. Hulja, Imastu, Kadrina kirikuw., Neeruti, Polli, Udriku ja Undla wallad ning Wanda küla.

Wohnja w. Фональская в. üh. Arbawere, Kolo, Pala, Tõdwa-Kõnnu ja Wohnja w. ning Eigu ja Muusi mõisad.

Rakwere (Везенбергъ) kihelkond. Adr.: Rakwere k. чр. г. Везенбергъ.

Wallad;
kõik 5. rhk, 1. krp. 1. ku.

Kaarli w. Зоммергузенская в. üh. Arkna, Kaarli, Kohala, Kullaaru Rodewa, Sõmera ja Uhtna w. ning Toomla ja Ubja mõisad.

Rakwere w. Везенбергская в. ühend. Karitsa, Kloodi, Mädapea, Piira ja Rakwere wallad.

Simuna (Св. Симонисъ) kihelk. Adr.: Rakke k. чр. ст. Ракке.

Wallad:
kõik 2. rhk., 2. krp., 1. ku.

Awanduse w. Авандусская в. ühen Awanduse, Lausa, Määri, Pudiwere, Rohu ja Wõiwere w.

Paaswere w. Пастферская в. ühend. Laekwere, Moora, Muuga, Paaswere, Rahekũla ja Wenewere w. ning Imukwere m.

Salla w. Сальская в. üh. Emumäe, Koila, Käru, Laasnurme, Mõisamaa, Salla, Selli, ja Tammiku w.

Weike-Maarja (Мало-Маріенъ) kihelk. Adr.: Kilsi k. чр. ст. Ассъ.

Wallad:

kõik 4. rhk., 2. krp., 2. ku.

Porkuni w. Боркгольмская вол. ühend. Pandiwere, Porkuni ja Raekũla w. Adr.: Rakwere k. чр. гор. Везенбергъ.

Wao w. Вакская в. üh. Araski, Erina, Kaarma, Kilsi, Koonu, Kärsa, Põdrangu, Triigi, Uniküla, Wao ja Äntu w. ning Lammasküla, Müüriku ja Nõmme mõisad.

Jõhwi kommissari jaoskond.

(Kommissar elab Jõhwis).

Iisaku (Изакъ) kih. Adr.; Jõhwi k. чр. ст. Іевве.

Wallad:

kõik 6. rhk., 3. krp., 2. ku.

Iisaku w. Изакская в. ühend. Iisaku, Iisaku krw., Kaukse, Pootsiku, Jerewere ja Uhe w. ning Jõu ja Remmiku külad.

Tudulinna w. Тудолинская в. ühend. Onurme ja Tudulinna w.

Jõhwi (Іевве) kih. Adr..: Jõhwi k. чр ст. Іевве.

Wallad:

kõik 6. rhk., 3. krp., 2. ku.

Illuka w. Иллукская в. ühend. Illuka, Kurtna ja Ohakwere w. ning Katerma küla.

Järwe w. Тюрпсальская в. üh. Ereda, Järwe, Kohtla Kukruse, Ontika ja Sala w.

Jõhwi w. Іеввеская в. üh. Edise, Jõhwi, Jõhwi krw., Soompea, Tammiku ja Tarakuse w.

Mäetaguse w. Ментакская в. üh. Kiikla, Mäetaguse ja Pagari w.

Woka w. Вокаская в. üh. Konju, Peise, Pühajõe, Toila, Waiwina ja Woka w.

Lüganuse (Лугенгузенъ) kihelk. Adr.; Püssi k. чр. ст. Изенгофъ; raha ja kinnitatud (заказное) kirjadel чр. ст. Іевве.

Wallad:

kõik 6. rhk., 3. krp., 2. ku.

Hirmuse w. Гирмуская волость.

Maidla w. Врангельштейнск. в. ühend. Maidla ja Ära w.

Püssi w. Изенгофская в. ühend Aamõisa, Purtse ja Püssi w.

Rigula (Магольмъ) kihelk. Adr.: Kabala k. чр ст: Каппель, raha ja kinnitatud (заказное) kirjadel чр. г. Везенбергъ.

Wallad:

kõik 6. rhk., 1. krp., 2. ku.

Kalwi w. Педдесская в. ühend Aseri, Kabala, Kalwi, Koogu, Unnukse ja Wasta w. ning Miila küla.

Kunda w. Кундаская в. ühend. Kunda ja Malla w.

Pada Падаская в. üh. Pada. Samma, Ulwi ja Warudi.

Waiwara (Вайвара) kih. Adr.: raha ja kinnitatud (заказное) kirjadel чр. ст Іевве.

Wallad:

Joala w. Іоальская в. üh. Joala, Samokrassi, Suure-Soldina ja Weike-Soldina w. nind Uusnowa mõis. — 8. rhk., 3. krp., 3 ku.

Mustjõe w. Мустаегиская в. — 7. rhk., 1 krp., 3. ku. — Adr. Korfsi k. чр. ст. Корфъ.

Petrowi w. Петровская в. ühend. Härmamäe, Kuterküla, Lagena ja Wasari w. ning Merekü!a ja Siiwertsi mõisad. — 7. rhk., 4 krp., 3. ku. — Adr.; Jõhwi k.

Waiwara w. Вайварская в üh. Auwere, Reoniku, Sõtküla, Türsamaa ja Waiwara w. ning Sillamäe mõis. — 7. rhk., 4. krp., 3. ku. — Adress: Waiwara k. чр. ст. Вайвара.

Wasknarwa w. Сыренецкая в. üh. Jaama ja Wasknarwa w. — 6. rhk. krp., 2. ku. — Adr.: Waiwara k.

Werhneselo w. Верхнесельская в üh. Tuuino ja Werhneselo w. — 6. rhk., 3. krp., 2. ku. — Adr.: Waiwara k.

Paide maakond.

(Endine Järwa maakond.)

Paide kommissari jaoskond.

(Kommissar elab Paides.)

Ambla (Ампель) kihelk. Adress: Ambla k. чр. ст. Ампель.

Wallad:

kõik 1. rh., 2. krp., 2. ku.

Ambla w., Ампельская волость, üh. Ambla, Jäneda, Kaarli, Kerawere, Kukewere, Lehtmetsa, Linnapea, Prümli, Raka ja Rawa w.

Lehtse w. Лехтская в. ühend. Jootma, Karkuse, Lehtse, Moe, Põrika, Pruuna, Resna ja Tapa w. — Adr: Lehtse k. чр. ст. Лехтсъ.

Nõmküla w. Немкюльская в. ü. Aru, Järwajõe, Koigi, Kuru, Nõmküla, Roosna Saiakapli, Tamsalu ja Uudeküla w.

Järwa-Jaani (Св. Іоаннисъ) k. Adr.: Kilsi k. чр. ст. Ассъ.

Wallad:

kõik. 1. rhk., 2. krp., 2. ku.

Einmanni w. Корпская в. üh. Aawere, Einmanni ja Kuie w. Lihtkirjad Tamsalu k. чр. Тамсаль.

Kuksema w. Юргенсбергская в. ühend. Amuta, Kuksema, Metsataguse, Päbu ja Roosna-Hallika w.

Wõhmuta w. Вехмутская в. ü. Jaani krw., Karina, Kurisoo, Orina, Seliküla ja Wõhmuta w.

Koeru (Маріенъ-Магдалененъ) kih. Adr.: Rakke k. чр. ст. Ракке.

Wallad:

kõik 1. rhk., 2. krp., 1. ku.

Kapu w. Каппуская в. ühend. Kapu, Raigu ja Warangu w.

Liigwalla w. Левенвольдская в. ühend. Hao, Lammasküla, Liigwalla ja Tammiku w.

Udewa w. Удевская вол. ühend. Udewa ja Waali w.

Weinjärwe w. Вейнъервская в. ühend. Aruküla, Koeru krw., Kuusna, Piibe, Preedi, Ramma, Waoküla, Weinjärwe ja Arwita w. ning Karlsruhe ja Wahu mõisad.

Madikse (Св. Матей) kih. Adr: Ambla kaudu чр. ст. Ампель.

Wald:

1. rhk., 2. krp., 2. ku.

Albu w. Альпская в. üh. Ageri Ahula, Albu, Kaalepi, Madikse krw. Orgmetsa ja Seidla w.

Paide ja **Anna** (Вейсенштейнъ и Св. Анненъ) kih. Adr: Paide k. чр. гор. Вейсенштейнъ.

Wallad:

kõik 2. rhk., 1. krp., 1. ku.

Mäo w. Мексгофская в. ühend. Mäo ja Mündi w.

Purdi w. Нойстферская в. üh. Eiewere, Pikaküla ja Purdi w. ning Korba mõis.

Peetri (Св. Петра) kihelk. Adr.: Paide l. чр. гор. Вейсенштейнъ.

Wallad:

kõik 2. rhk., 1. krp 1. ku.

Esna w. Оррисарская в. ühend Esna, Kodasema, Koordi, Müüsleri, Wiisu, Wodja ja Öötla w.

Koigi w. Койкская в. ü. Huuksi, Koigi, Köisi, Päinurme, Silmsi j Weike Kareda w.

Sargwere w. Саркферская в. üh. Mäomõisa, Palu, Prandi, Põhjaku ja Sargawere w.

Türi (Тургель) kih. Adr.: Paide l. чр. гор. Вейсенштейнъ.

Wallad:

kõik 2. rhk., 1. krp. 1. ku.

Särewere w. Сереферская в. üh. Kolu, Laupa, Lokuta, Särewere w. ja Türi krw.

Türi-Hallika w. Алленкюльская в. üh. Käremere, Mäeküla, Tori, Türi-Halli'u ja Oisu w.

Wahastu w. Вахастская в.

Wäetsa w. Вятская в. üh. Kirna, Paide krw., Piitumetsa, Prääma, Rõa, ja Wäetsa w.

Haapsalu maakond.

(Endine Lääne maakond)

Haapsalu kommissari jaoskond.

(Kommissar elab Haapsalus.)

Kullamaa (Гольденбекъ) kihelk. Adr: Raha ja kinnitatud (заказное) kirjadel чр. Мерьяма.

Wallad:

kõik 2. rhk., 4. kop., 2. ku.

Jõgisu w. Еггиск. в. üh. Jõgisu ja Liiwi w. Adr.: Turpla k.

Kalju w. Кальюская в. ühend. Kalju, Leila, Maidla ja Suur-Kalju w. — Adr.: Märjamaa k.

Kolowere w. Коловерская в. ü. Kolowere, Kullamaa krw., Leewri ja Paju w. — Adr.: Märjamaa k.

Kända w. Кандаск. вол. — Adr.: Märjamaa k.

Luiste w. Луйстская вол. ühend. Kääsja, Loodna, Luiste, Muraste ja Teenuse w. — Adr.: Märjama k.

Piirsalu w. Пирсальская в. ü. Kuie, Piirsalu ja Rõuma w — Adr.: Risti k. чр. Ристи.

Sippa w. Сиппаская в. ühend. Kohatu, Selja ja Sipa w. — Adr: Märjamaa kaudu.

Sooniste w. Сойнисская в. üh. Kütke, Sooniste ja Soosaluse w. — Adr.: Märjama k.

Waikna w. Вайкнаская в. ühend. Päri, Suure-Kullamo, Waikna ja Weike-Kullamaa w. ning Sillamõis. Adr.: Turpla k.

Martna (Св. Мартенсъ) kihelk. Adr.: Haapsalu k. чр. гор. Гапсаль.

Wallad:

kõik 2. rhk., 2. krp., 1. ku.

Lähtru w. Ляхтруская в. ühend. Haeska, Suure-Lähtru ja Weike-Lähtru w.

Martna w. Мартнаская в. üh. Ehmja, Enniwere, Keskwere, Laiküla, Alasu, Martna krw., Paatsu, Putkaste, ja Rannamõisa w.

Nigula (Св. Николай) kihlk. Adr.: Haapsalu k. чр. г. Гапсаль.

Wallad:

kõik 1. rhk., 2. krp. 1. ku.

Oru w. Ороская вол. ühendatud Auaste, Kerbla, Kiidika, Orumõisa,

Räägu, Salajõe, Saunja, Ungla ja Uuemõisa w.

Paliwere w. Паливерская в. üh. Orise ja Paliwere w.

Taebla w. Тайбельская в. üh. Harda, Kiwimäe, Leediküla, Rigula krw. Roosna ja Taebla w.

Widriku w. Видрикская в. üh. Aru, Seljaküla, Tagawere ja Widriku w.

Noarootsi (Нуке) kihelk. Adr.: Haapsalu k. чр. г. Гапсаль.

Wallad:

kõik 1. rhk., 2 krp., 1. ku.

Paaslepa w. Пашлепская в. ü. Auglepa, Niibi, Noarootsi krw., Paaslepa, Pirksi, Saaremõisa, Tahuküla ja Wõõla w.

Rikuldi w. Рикгольцкая в. üh. Osmussaare ja Rikuldi w.

Sutlepa w. Сутлепская в. üh. Aulepa, Nõmküla ja Sutlepa w.

Ridala (Ретель) kihelk. Adress Haapsalu k. чр. гор Гапсаль.

Wallad:

kõik 1. rhk., 2. krp., 1. ku.

Asuküla w. Асокюльксвая в. üh Ahila, Asuküla, Haapsalu krw., Kilsi, Koonwere, Ungru ja Uuemõisa wald. ning Tauska ja Wilkilbi külad.

Sinalepa w. Синалепска в. üh. Keblaste, Kiidewa, Lauguta, Mäemõisa, Perila, Ridala krw. ja Sinalepa w.

Wõnnu w. Венденская в. üh. Jõesuu, Keskwere ja Wõnnu w.

Hiiu kommissari jaoskond.

(Kommissar elab Kärdlas.)

Emaste (Эмастъ) kihelk. Adr.: Keina kaudu, черезъ почт. отдѣл. Кейнисъ.

Wald

1. rhk., 1. krp., 1. ku.

Emaste w: Эммастская в. üh. Emaste wald ja Agabe küla.

Keina (Кейнисъ) kihelk. Adress.: Keina kaudu, черезъ почт. отдѣл. Кейнисъ.

Wald:

1. rhk., 1. krp. 1. ku.

Keina wald, Кейниская волость, ühendatud Aadama, Kassari, Keina krw., Keina, Putkaste, Orjaku, Saaremõisa ja Waemla wallad ja Lello karjamõis.

Pühalepa (Пюхалепская) kihelk. Adr.: Kärtla k. чр. Кертель.

Wallad:

1. rhk., 1. krp., 1. ku.

Kärtla w. Кертельская в. üh. Kertla, Looja, Soonlepa ja Williwalla w.

Suuremõisa w. Суремойская в. ühend. Partsi ja Suuremõisa w.

Roigi (Ройкъ) kihelk. Adress: Kärta k. чр. Кертель.

Wald:

1. rhk., 1. krp. 1. ku.

Kõrgesaare w. Кергесаарская в. ühend. Kõrgesaare, Lauka ja Reigi kirikuwald.

Wormsi (Вормсъ) kihelk. Adress: Haapsalu k. чр. Гапсаль.

Wald:

1. rhk., 1. krp. 1. ku.

Wormsi w. Вормская в. ühend. Karjamõisa, Suuremõisa ja Wormsi wallad.

Lihula kommissari jaoskond.

(Kommissar elab Lihulas.)

Hanila (Генель) kihelk. Adress: Lihula k. чр. Леаль.

Wallad:

kõik 2. rhk., 3. krp., 2. ku.

Massu w. Массауская в. ühend. Hanila krw., Massu, Mõisa'küla, Uue-Wirtsu, Wana-Wirtsu, Paga, Saastna, Salewere, Woosi ja Wõigaste w. ja Järise küla.

Paadrema w. Паденормская в. ühend. Mõtsu ja Paadrema w. ning Tohu küla.

Saulepa w. Саулепская в. üh. Saulepa, Uue-Warbla, Waisti, Wana-Warbla w. ja Warbla krw.

Karuse (Карузенъ) kihelk. Adr.: Lihula k. чр. Леаль.

Wallad:

Paatsalu w. Пацальская в. üh. Illuste, Keiska, Nihatu, Paatsalu, Piiwarootsi ja Watla w.

Lihula (Леаль) kihelk. Adress: Lihula k. чр. Леаль.

Wallad:

kõik 2. rhk., 3 krp., 3. ku.

Kasari w. Казаргенская в. üh. Kasari, Kesküla ja Kirewere krw.

Kloostri w. Клостергофская в. ühend. Kloostri ja Lautna w.

Lihula w. Леальская вол üh. Karuse krw., Kunila, Saulepa, Lihula, Lihula krw. Matsalu, Penijõe, Sause ja Tuudi w.

Wanamõisa w. Ванамойская в. ühen. Seira ja Wanamõisa w. ning Rumba mõis.

Mihkli (Св. Михаэлисъ) kihelk. Adr.: Lihula k. чр. Леаль.

Wald:

2. rhk., 3 krp., 2. ku.

Weltse w. Вельцкая в. ühend. Aru, Karinõmme, Keblaste, Oidermaa ja Weltse w.

Märjamaa (Мерьяма) kihelkond. Adr.: Märjamaa k. чр. Мерьяма.

Wallad:

kõik 3. rhk., 4. krp., 2. ku.

Haimre w. Геймарская в. ühendatud Haimre, Kasti, Mõisamaa ja Orgita w.

Märjamaa w. Мерьямская в. ühend. Konuwere, Kõrwetaguse, Limandu, Männiku, Märjamaa, Paeküla, Parga, Päädewa, Sõtküla, Tolli ja Waimõisa w. ning Kuuda mõis.

Wigala (Фикель) kihelkond.

Wallad:

Welise w. Фелькская вол. üh. Kilgi, Nurtu, Nõlwa, Päärdu, Walgu ja Welise w. — Adr.: Märjamaa k. чр. ст. Мерьяма.

Wigala w. Фикельская вол. üh. Jädiwere, Lätimõisa ja Wigala w. — Adr.: Märjamaa k. чр. Мерьяма.

Liiwimaa kihelkonnad ja wallad.

Jurjewi maakond.

(Endine Tartu maakond.)

Jurjewi (Юрьевъ) Tartu-Maarja kihelk. Adr.: Jurjewi kaudu чр. г. Юрьевъ.

Wallad:

Kawastu w. Кавастская в. 6. rhk., 1. krp. 3. ku.

Luunja w. Лупiаская в. ühend. Kaarli, Kabina, Luunja, Pilka, Taawri, Tammiste ja Wesneri w.— 6. rhk., 1. krp., 3. ku.

Raadi w. Ратсгофская в. ühend. Jaama Marama, Raadi ja Wasula w. — 6. rhk., 1. krp., 1. ku,

Ropka w. Ропкойская в. ühend. Haage, Karlowa, Marja, Piiskopi, Ropka Räni, ja Weiberi w. — 6 rhk.,, 1. krp., 1. ku.

Worbuse w. Форбусская в. ühend. Ilmatsalu, ja Worbuse w. — 6. rhk., 1. krp., 1 ku.

Kodawere Коддаферъ kihelk. Adr.: Jurjewi k. чр. г. Юрьевъ.

Wallad:

kõik 5. rhk., 2. krp., 3. ku.

Alatskiwi w. Алацкивиская в.

Kokora w. Кокорская в.

Pala w. Паллаская в, ühend. Halliku, Jõemõisa, Kadrina. Kodawere krw ja Pala wald.

Kursi (Талькгофъ) kihelk. Adr.: Jõgewa j. k. чр. ст. Лайсгольмъ.

Wallad:

kõik. 4. rhk., 1. krp., 4. ku.

Härjanurme w. Герьянормская в.

Laewa w. Лайваская в. üh. Kärewere ja Laewa.

Puurmanni w. Пурманская вол. ühend. Kursi, krw., Puurmanni ja Sadukülа w.

Laiuse (Лайсъ) kihelkond. Adr.: Jõgewa j. k. чр. ст. Лайсгольмъ, Б. ж. д.

Wallad:

Jõgewa w. Егеваская в.

Laiuse w. Лайская в. üh. Kiwijärwe ja Laiuse w. ja Laiuse krw.

Laiuse-Tähkwere w. Техкверская в. ühend. Laius-Tähkwere, Leedi ja Rääſtwere w.

Waimastwere w. Ваймастверская вол. ühend. Kärde, Ripuka ja Waimastwere w.

Maarja-Magdalena (Марiенъ-Магдалененъ) kihelk. Adr.: Jurjewi k. чр. гор. Юрьевъ.

Wallad:

Kudina w. Куддинская в. ühend. Kaiawere ja Kudina w. — 4. rhk. 2. krp., 3. ku.

Saaremõisa w. Саренская в. — 4. rhk., 2. krv., 3. ku.

Wara w. Варольская в. — 4. rhk. 1. krp., 3. ku.

Palamuse (Св. Бартоломея) kih. Adr.: Jõgewa j. k. чр. ст. Лайсгольмъ Б. ж. д.

Wallad:

Kaarepere w. Керсельская вол. ühendatud Kaarepere, Kassinurme ja Wisusti wallad.

Kuremaa w. Ензельская в. üh. Imukwere, Kurema, Luua ja Palamuse krw., — 4. rhk, 1. krp., 3. ku.
Roela w. Роельская вол. ühend. Roela ja Tarakwere w. — 4. rhk., 2. krp., 3. ku.
Torma (Торма-Логозо), kih. Adr.: Mustwee k. чр. Черный.

Wallad:

kõik 5. rhk., 2., krp., 3. ku.

Awinurme metsa w. Авинормская волость.

Kasepea w. Казепэская в.
Lohusuu w. Логовеская в. üh. Lohusuu, Ranna-Awinurme ja Torma Kirikuwaid.
Mustwee w. Черновская в. üh. Kükita ja Mustwee w.
Wõtikwere w. Вотикверская в. ühend., Kõnnu, Rääbise, Toikwere Torma, Wajatu ja Wõtikwere w.
Aksi (Эксъ) kihelk. Adr: Tartu k. чр. г. Юрьевъ.

Wallad:

kõik. 4. rhk., 1. krp., 4. ku.,

Elistwere w. Элиствериская в. üh. Elistwer, Mäemõisa, ja Wedu w.
Saadjärwe w. Садъервская в. ühendatud Kukulinna, Saadjärwe ja Woldi w.
Sootagu w. Сотагская в. ühend. Kärkna, Sootaga ja Äksi krw.
Kambja (Камби) kihelk. Adress: Tartu k. чр. г. Юрьевъ.

Wallad:

Haaslawa w. Гаславская в. üh. Haaslawa ja Krimanni w. — 6. rhk., 3. krp., 5. ku.
Kambja w. Камбiйская в. ühend. Kambja krw., Raanitsa, Suure-Kambja ja Wastse-Kambja wallad — 6. rhk., 3. krp, 5. ku.
Kodijärwe w. Кодъервская в, üh. Kammeri, Kodijärwe ja unipiha w. — 7. rhk., 3. krp., 5. kn.

Krüüdneri w. Крюднерская в üh. Kaarli, Krüüdneri ja Wastse-Prangli w. — 7. rhk. 3. krp., 5. ku.

Wana-Kuuste w. Старо-Кустская в. üh. Reola, Wana-Kuuste ja Ulinurme w. 6. rhk., 1. krp, 5. ku.

Wana-Prangli w. Старо-Врангельская в. — 7. rhk., 3. krp., 5. ku.
Weski w. Вескiйская в. — 6. rhk., 3. krp., 5. ku.

Nõu (Нюггенъ) kihelk. Adress: Tartu k. чр. гор. Юрьевъ.

Wallad:

Aru w. Аромойзская в. — 6 rhk., 1 krp., 4. ku.

Luke w. Лукеская в. — 6. rhk., 1. krp., 4. ku.
Meeri w. Мерiйская в. üh. Keeri, Meeri, Nõu krw. ja Wastse-Nõu w. — 6. rhk., 1. krp., 4. ku.

Pangodi w. Спинкауская в. üh. Pangodi ja Wana-Nõu w. — 1. rhk., 3 krp., 4. ku.
Tähkwere w. Техельверская в. — 9. rhk. 1. krp., 2.
Otepää (Оденпэ) kihelk. Adress: Nusta'u k. чр. Нустаго.

Wallad:

Arola w. Арольская в. — 7. rhk. 3. krp., 5. ku.
Kastolatsi w. Кастолацкая в. üh., Kastolatsi, Nüpli, Otepää ja Otepää krw. — 7. rhk., 3. krp., 3. ku.
Palupere w. Палоперская в. — 7. rhk., 3. krp., 5. ku.
Pilkuse w. Пилкусская в. ühend. Pilkuse ja Widriku wallad — 7. rhk., 3. krp., 5. ku.

Päidla w. Пейдлаская в. ühend. Neeruti ja Päidla wallad — 7. rbl., 3. krp. 5. ku.

Pühajärwe w. Пюхаервеская в. ühend. Ilmjärwe ja Pühajärwe w. — 7. rbl., 3. krp., 5. ku.

Wastse-Otepää w. Ново-Оденпеская в.— 8. rbl., 3. krp., 5. ku.

Puhja (Кавелехтъ) kihlk. Adr.: Elwa k. чр. ст Эльва, П.-Р. ж. д. raha ja kinnitatud (заказное) kirjadel чр. Юрьевъ.

Wallad:

Kawilda w. Кавелехтская в. üh. Kawilda ja Puhja krw. — 7. rbl., 3. krp., 4. ku.

Kongota w. Конготаская в. ühen. Suure-Kongota ja Weikse-Kongota w. — 7 rbl., 3. krp., 4. ku.

Ulila w. Улилаская вол. ühend. Suure-Uli'a ja Weikse-Ulila w. — 6. rbl., 4. krp.,4. ku.

Rannu (Ранденъ) kihek. Adr.: Elwa j. k. чр. ст. Элва, П.-Р.ж. д. raha- ja kinnitatud (заказное) kirjadel чр. Юрьевъ.

Wallad:

Rannu w. Ранденская в. ühend. Rannu ja Rannu krw. — 7. rbl., 3. krp. 4, ku.

Tamme w. Тамменская в. — 6. rbl., 3. krp., 4. ku.

Walguta w. Валгутская в. — 7. rbl., 3. krp., 4. ku.

Rõngu (Рингенъ) kihelk. Adr.: Jurjewi k. чр. г. Юрьевъ

Wallad:

Aakre w. Аякарская в. —7. rbl., 3. krp., 5. ku.

Hellenurme w. Гелленормская в. 7. rbl., 3. krp., 5. ku.

Kirepi w. Кирумпэская в. — 7. rbl., 3. krp. 4, ku.

Rõngu w. Рингенская в ühend. Rõngu krw., Suure-Rõngu ja Weikse-Rõngu w.— 7. rbl., 3. krp. 3. ku.

Uderna w. Удернская в. —7. rbl. 3. krp., 4. ku.

Sangaste w. (Теаль-Фелькъ) kih. Adr.: Sangaste j. k. чр. ст. Загницъ П.-Р. ж. д. raha ja kinnitatud (заказное) kirjadel чр. г. Валкъ.

Wallad:

Keeni w. Кенийская в üh. Keeni Lota, ja Sangaste krw.

Kuikatsi w. Левенская в. ühend. Kuikatsi, Pringi, Puka, Soontaga ja Wahlu.

Laatre w. Латерская в.

Sangaste w. Загницская в. ühend. Resto ja Sangaste w.

Telliste w. Телицкая в.

Unikülа w. Уникюльская в.

Wõnnu (Вендау) kihelk. Adress: Jurjewi k. чр. г. Юрьевъ

Wallad:

kõik 2. rbl. 1. krp., 5. ku.

Ahja w. Ахъяская в.

Kastre w. Кастерская в.

Mäksa w. Мекссная в. ühend Kaagwere, Mäksa, Poka ja Sarakuse wallad.

Rasina Равинская в.

Wastse-Kuuste w. Ново-Кустская вол. ühend. Kiidjärwe ja Wastse Kuuste w.

Wõnnu w. Вендауская в. ühend. Kurista, Wõnnu ja Wõnnu krw.

Wõru maakond.

Hargla (Гаргель) kihelk. Adr.: Walga linna k. рч. г. Валкъ.

Wallad:

kõik 9. rhk., 1. krp., 1. ku.

Laanemetsa w. Ланемецкая вол. ühen. Hargla krw, Koikila, Laanemetsa ja Tahewa w.

Mõniste w. Менценская в.

Wastse-Roosa wald, Ново-Розенская вол.

Karula (Кароленъ) kihel. Adr.: Walga k. чр. г. Валкъ.

Wallad:

kõik 2. rhk., 3. krp., 2. ku.

Kaagjärwe w. Кагъервская в.

Karula w. Кароле́вская в. üh. Jigaste, Karula ja Karula krw.

Rõuge (Payre) kihelk. adress.: Wõru k. чр. гор. Верро.

Wallad:

Haanja w. Гангофская в. — 10. rhk., 3. krp 1 ku.

Kasaritsa w. Казарицкая в. üh. Wana-Kasaritsa ja Wastse-Kasaritsa w. — 10 rhk., 3. krp. 1. ku.

Krabi w. Крабійская в. — 9. rhk., 2. krp., 1. ku.

Nursi w. Нурсійская в. ühend. Juba, Wana-Nursi ja Wastse-Nursi w. — 9. rhk., 3. krp. 1. ku.

Pindi w Бентенсквя в. ühend. Leewi ja Pindi w. — 10. rhk., 3 krp. 2. ku.

Rõuge w. Раугеская в. ühend. Rõuge kirw. ja Sänna w. — 10. rhk. 3. krp., 1. ku.

Saluse w. Салуская в. 10. rhk., 3 krp., 1. ku.

Wana-Roosa w. Старо-Розенская в. — 9 rhk. 2. krp., 1 ku.

Wiitina w. Витинская в. ühend. Lutsniku, Roogosi ja Wiitina w. — 9 rhk, 2. krp., 1. ku.

Zooru w. Цоруская в. ühend. Kõrgepalu ja Zooru w. — 9. rhk., 2. krp., 1. ku.

Urwaste (Анценъ) kihelk. Adr.: Antsla kaudu, чр. ст. Анценъ.

Wallad:

Kärgula w. Кергельская в. — 9. rhk, 2. krp., 2. ku.

Urwaste w. Урвастская в. üh. **Liinamäe** wk Линамегская в. — 9. rhk. 2. krp., 2. ku.

Sõmerpalu w. Соммерпаленская в. — 9. rhk., 2. krp., 1. ku.

Annemõisa, Koigu, Truuda ja Urwaste w. — 9 rhk. 2. krp., 2. ku.

Waabina w. Ильценская в. — 9 rhk., 2 krp., 2. ku.

Wana-Antsmõisa w. Старо--Аннернсеая в. — 9. rhk., 2. krp. 2. ku.

Wastse-Antsmõisa w. Ново-Анценская в. — 9. rhk., 2. krp. 2. ku.

Kanapää (Канапс) kihelk. Adr. Wõru k. чр. г. Верро.

Wallad:

kõik 8. rhk., 9. krp., 2. ku.

Erastwere w. Эрастферская в. üh. Erastwere, Kanapää krw. ja Wana-Piigandi w.

Kooraste w. Корастская в. üh. Heisri, Karstemõisa ja Kooraste w.

Krootuse w. Кротузская в. üh. Hurmi, Karaski, Krootuse ja Wastse-Piigandi w.

Põlgaste w. Пелькская в. üh. Sõriste ja Põlgaste w.

Walgjärwe w, Валгъервская в. ühend. Pikjärwe, Sawerni, Soodla, Tamme, Tõdu, Walgijärwe, Wana-Piigaste ja Wastse-Piigaste w.

Põlwa (Пельве) kihelk. Adress: Wõru k. чр г. Верро.

Wallad;

Kioma w. Кіомская вол. ühend. Kioma ja Warbuse w. — 8. rhk., 1. kr., 2. ku.

Koiola w. Койольская в (endine Wana-Koiola)—8. rhk., 1. krp., 2. ku.

Kähri w. Геймадраская вол. — 8. rhk., 1. krp. 2. ku.

Peri w. Перійская в. üh. Partsi, Peri, Põlwa w., Saarjärwe, Uibojärwe, Waste-Koiola ja Wiira w. — 8. rhk., 1. krp., 2. ku.

Pragi w. Александровская в. ühend. Joosu, Pragi, Tilsi ja Wäimera w.—8. rhk., 1. krp., 2. ku.

Timu w. Тиммоская в. — 8. rhk., 1. krp., 2. ku.

Wõru w. Верроская вол. — 8. rhk., 1. krp., 2. ku.

Räpina (Раппинъ) kihelk. Adr.: Wõru k. чр. гор. Верро.

Wallad:

kõik 6. rhk.. 1. krp., 2. ku.

Kahkwa w Кахкваская в.

Meeksi w. Мексійская в.

Räpina w. Раппинская в. üh. Fridholmi, Räpina ja Räpina krw.

Tolamaa w. Толамаская в. üh. Mooste ja Tolamaa w.

Weriora w. Веріорская р. üh. Pala ja Weriora w.

Wastseliina (Нейгаузенъ) kihelk. Adr: Wõru k. чр. гор. Верро.

Wallad:

Laaswa w. Ласваская в. — 10. rhk., 1. krp, 2. ku.

Loosi w. Лозійская в. üh. Loosi ja Põhu w. ja Wastseliina krw. — 10. rhk., 1. krp., 2. ku.

Misso w. Миссоская в. — 10. rhk., 3. krp., 2. ku.

Orawa w. Оравская вол. — 10. rhk., 1. krp, 2. ku.

Wastseliina w. Нейгаузенская в. — 10. rhk., 3. krp., 2. ku.

Wiljandi maakond.

Helme (Гельметъ) kihelk. Adr.: Tõrwa k. чр. Терва.

Wallad:

kõik 6. rhk., 3. krp., 3. ku.

Jõgeweste w. Егевестская вол. ühend. Jõgeweste ja Roopa w.

Helme w. Гельметская в. ühend. Helme w. ja Helme krw.

Koorküla w. Кооркюлькая в.

Kärstna w. Керстенская в üh. Kärstna ja Murikatsi wallad.

Leebiku w. Абенкатская вол.

Lõwe Левеская вол.

Patküla w. Оверлакская в. üh. Oldre ja Patküla w.

Riidaja Ридакская вол.

Taagepere w. Вагенкюльская в.

Ummuli w. Уммельская в. üh. Alamõisa ja Ummuli w ja Aitsaare osaga.

Kõpu (Кэппо) kihelk. Adr.: Wiljandi k. чр. гор Феллинъ.

Wallad:

kõik 4. rhk., 1. krp., 1. ku.

Puiatu w. Пуятская в. ühend. Puiatu ja Weike-Kõpu w.

Suure-Kõpu w. Велико-Кеппо в.

Paistu (Пайстель) kihelk. Adr.: Wiljandi k. чр. гор. Феллинъ.

Wallad:

Aidu w. Айденская в. —6. rhk., 3. krp., 2. ku.

Eimtali w. Геймтальская в. üh. Eimtali ja Wardi w. — 6. rhk., **Holstre** w. Гольстерская в. üh. Holstre ja Paistu krw — 6. rhk., 1. krp , 2. ku.

Kaarli w. Карлская в Kaarli w. on 2. maakonnas: 3. rhk. (Wiljandi), 1. krp., 3. ku. (Pärnu). — Adr.: Oisu jaama k. чр. Эйзакюль.

Loodi w. Керзельская вол. — 6. rhk., 1. krp., 2. ku.

Morna w. Морнаская вол. — 6. rhk., 3. krp., 2. ku.

Pahuwere w. Виллустская вол. — 6. rhk., 3. krp., 2. ku.

Tuhalane w, Тухаланская вол.

Oisu w. Эйзекюльская вол. — 6. rhk., 3. krp. 2 ku. — Adr.: Oisu jaama kaudu чр. ст Эйзекюль.

Tarwastu (Тарвастъ) kihelkond. Adress: Wiljandi kaudu черезъ гор. Феллинъ.

Wallad:

kõik 6. rhk, 3. krp., 2. ku.

Kuresaare wald. Куресарская в. ühend. Kuresaare, Saaremõisa w. ja Tarwastu krw.

Tarwastu w. Тарвастская вол.

Uue-Suislepa w. Старо-Суйслепская вол.

Wooru Воровюльская вол.

Wiljandi (Феллинъ) kihelk. Adr.: Wiljandi k. чр. гор. Феллинъ.

Wallad:

kõik 4. rhk., 1. krp., 1. ku.

Päri w. Ниникальская вол.

Pärsti w. Перстская в. ühend. Pärsti w. ja Wiljandi krw.

Uue-Wõidumaa w. Ново-Войдомаская в. ühend. Uue-Wõidumaa ja Wälgita w.

Uusna w. Ново-Тенасильмская в.

Wana-Tänasilma Старо-Тенасильмская вол.

Wana-Wõidumaa w. Старо-Войдомская вол.

Wiiratsi w Виратская вол.

Wiljandi w. Замокъ-Феллинская в. ühend. Tusti ja Wiljandi w.

Kolga-Jaani (Мало-Св. Іоганнисъ) kihelk. Adr.: Põltamaa kaudu чр. Оберпаленъ.

Wallad:

kõik 5. rhk., 2. krp., 4. ku.

Soosaare w. Сосарская в. üh. Kolga-Jaani krw. Paenaste ja Soosaare w.

Wõisiku Войсикская вол.

Pillistwere (Пиллистферъ) kihelk. Adr.: Põltsamaa kaudu чр. Оберпаленъ.

Wallad:

kõik 5. rhk., 3. krp., 3. ku.

Imawere w. Имаверская в. üh. Eistwere, Imawere, Jalametsa, Laimetsa ja Ärmani w.

Kabala Кабальская вол. ühend. Kabala ja Ollepää w.

Kõo wald. Вольмрсгофская вол. ühendatud Arusaare, Kõo, Loopre ja Pillistwere krw.

Põltsamaa (Оберпаленъ) kihelk. Adr.: Põltsamaa k. чр. Оберпаленъ.

Wallad:

kõik 5. rhk., 2. krp., 3. ku.

Adawere wald. Адаверская вол.

Kurista w. Куристская в. üh. Kaawa, Kaawere ja Kurista w.

Lustiwere Лустиверская вол.

Pajusi w. Паюзская в. ühend. Pajusi ja Tapiku w.

Rutikwere w. Рутикверская вол.

Uue-Põltsamaa w. Ново-Оберпаленская в.

Wana-Põltsamaa w. Замокъ-Оберпаленская в.

Suure-Jaani (Велико Св.-Іоаннисъ) kihelk. Adr.: Olustwere jaama kaudu чр. ст. Олустферъ.

Wallad:

kõik 4. rhk. 1. krp., 1. ku.

Olustwere w. Олустферская вол.

ühend. Aimla, Jäsla, Nawesii, Olustwere ja Rekuldi w.

Sürgawere w. Сюргаверская в. ühend. Lõhawere ja Sürgawere w.

Taewere w. Тайверская в. üh. Lahmuse ja Änge w.

Wastsemõisa w. Ввстемойзская в.

Pärnu maakond.

Audru (Аудернъ) kihelk. Adress: Pärnu k. чр. гор. Перновъ.

Wallad:

kõik 2. rhk, 2. krp., 2. ku.

Audru w. Аудернская в. ühend. Audru ja Lindi w.

Jõõpre w. Еперская в.

Wõlla w. Веллаская в. ühend. Audru krw. ja Wõlla w.

Jakobi Св. (Якоби) kihelk. Adr.: Pärnu k. чр. гор. Перновъ.

Wallad:

kõik 2. rhk., 2. krp., 2. ku.

Hallinga w. Галликская в. üh. Hallinga, Jakobi krw., Keilaste, Libatse, Roodi ja Wanurme w.

Kaisma Кайсмаская в. ühend. Kaisma, Kergu Kõnnu ja Wiluwere w. — Adress: Lelle jaama kaudu чр. ст. Лелле.

Wee w. Веская в. ühend. Parasmaa-Sõõriku ja Wee w.

Änge w. Энгеская в. Pöörawere ja Änge-Udawere w.

Mihkli (Св. Михаэлисъ) kihelk. Adr.: Raja j. k. чр. ст. Рая, kinnitatud (заказное) ja rahakirjadele: чр. гор. Перновъ.

Wallad:

kõik 2. rhk., 2. krp., 2. ku.

Koonga w. Конгаская в. ühend. Ahaste (Riintali), Kalli, Koonga ja Wõringi w.

Kõima w. Кеймаская в. ühend. Koima ja Mihkli krw.

Tori [Торгель] kihelk. Adress: Pärnu k. чр. гор. Перновъ.

Wallad:

Suigu w. Суйгская в. ühendatud Aru ja Suigu w. — 2. rhk., 2. krp., 2. ku.

Taali w. Стеленская в. ühend. Sindi ja Taali w. — 2 rhk., 2. krp., 2. ku.

Tori w. Торгельская в. ühend. Tori ja Tori krw. — 2. rhk., 2. krp., 1. ku.

Tõstamaa (Тестама) kihelk. Adr.: Pärnu k. чр. гор. Перновъ.

Wallad:

kõik. 5. rhk., 2 krp., 2. ku.

Kihnu w. Кюноская в.

Seli w. Селлиская вол.

Tõstamaa w. (Тестамаская) вол. ühend. Kasina ja Tõstamaa w. ja Tõstamaa krw.

Wändra (Феннернъ) kihelk. Adr.: Wändra k. чр. Ст. Феннернъ.

Wallad:

kõik 2. rhk., 2. krp, 2. ku.

Käru w. Кероская в. üh. Eidapere, Käro ja Lelle w. — Adr.: Lelle j. k. чр. ст. Лелле.

Uue Wändra w. Ново-Феннернская вол.

Wana-Wändra w. Старо-Феннернская вол.

Halliste (Галлистъ) kihelk. Adr.: Abja j. k. чр. ст. Абія.

Wallad:

kõik 3. rhk., 1. krp., 3. ku.

Abja w. Абіяская вол.

Kaarli w. waata Paistu kihelk.

Kaubi w. Ново-Борнгузенская вол.

Penoja w. Пепикюльская в.
Uue-Kariste w. Ново-Каристская в.
Wana-Kariste w. Старо-Каристская в.
Wanamõisa w. Ванаская в.
Wana-Pornuse w Старо-Борнгузенская вол.
Heademeeste (Гутмансбахъ) kihelk. Adr.: Pärnu k. чр. гор. Перновъ.

Wallad:

kõik 3. rhk., 1. krp., 1. ku.

Heademeeste w. Эдеместкая в. ühendatud Heademeeste w. ja Heademeeste krw.
Orajõe w. Оренская в. — Adr.: Woltweti j. k. чр. ст. Квелленштейнъ.
Tahkuranna w. Такерортская в.
Karksi (Каркусъ) kih. Adr.: Abja j. k. чр. ст. Абія.

Wallad:

Karksi w. Каркуская в.
Polli w. Полленская в.
Pöökle w. Беклерская в. Adr.: Wiljandi k. чр. гор. Феллинъ.

Pärnu (Перновъ) kihelk. Adres: Pärnu k. чр. гор. Перновъ.

Wallad:

Reiu w. Рейденская в. — 2 rhk. 2. krp, 1. ku.
Rääma w. Равасарская в. — 2. rhk., 2. krp. 1. ku.
Sauga w. Саукская в. — 2. rhk., 2. krp., 2. ku.
Tammiste w. Таммистская в. — 2. rhk., 2. krp., 1. ku.
Uulu w. Улаская в. üh. Metsa, Surju ja Uulu w. — 2 rhk., 1. krp. 1 ku.
Saarde (Саара) kihel. Adress: Woltweti jaama k. чр. ст. Квелленштейна.

Wallad:

kõik 3. rhk., 1. krp., 3. ku.

Jäärja w. Ерьярская в.
Kilingi w. Куркундская в.
Laiksaare w. Лайксарская в.
Pati w. Патенская в
Talli w Таллиская в.
Woltweti w. Волтветская в. üh. Saarde krw. ja Woltweti w.

Saaremaa.

Wallad:

Abroka w. Аброкская в. ühend. Abroka, Ansekũla krw. Käësla, Lümala, Lõo, Tiinuse ja Tirimetsa w. — 1. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adress: Kuresaare k. чр. г. Аренсбургъ.
Hellamaa w. Гелламаская в. üh. H.-Uamaa, Kauksi, Kapimõisa, Kitselaidu, Kuiwaste, Muhu, krw., Pädaste ja Wõla w. — 2. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Kuiwaste k. чр. Куйвастъ, Моонъ.
Kihelkonna w. Кихельконская в. ühend. Kihelkonna krw., Loona, Paju, Piduja, Rootsiküla ja Tagamõisa w. — 1. rhk., 1. krp., 1 ku. — Adress.: Kihelkonna k. чр. Кильконд, Эзель,

Kogula w. Когульская в. ühend. Haeska, Jürsi, Jööri, Kogula, Lööne, Röösa, Sakla, Sassi ja Wõhksi w. — 2. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Kuresaare k. чр. г. Аренсбургъ.
Kärla w. Кергельская в. ühend. Kandla, Karmise, Kudjapää, Kärla Kärla krw., Mullatu, Mäenõmba, Mõnnste, Oriküla, Padala ja Tärkimäe w. — 1. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Kuresaare k. чр. г. Аренсбургъ.
Laimjala w. Лаймъяльская в. ü. Audla, Kahala, Kingli, Kõiguste, Laimjala, ja Saare w. — 2. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Orisaare k. чр. Оррисаръ, Эзель.
Leisi w. Лайзская в. ühend. Aru,

Laugu, Leisi, Metsküla, Varasmetsa ja Riigi w.—2. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Kuresaare kaudu чр. гор. Аренсбургъ.

Loona w. Лонаская в. ühendud. Eiküla, Elme, Hamsteküla, Kaarma krw., Meedla ja Piilu w. — 2. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Kuresaare k. чр. гор. Аренсбургъ.

Lõwe w. Левеская в. üh Uue-Lõwe ja Wana-Lõwe ja Waljala krw. — 2. rhk., 1. krp. 1. ku. — Adr.: Kuresaare k. чр. г. Аренсбургъ.

Lümmadu w. Лиматская в. ühen. Atla, Karla, Kotlandi, Kuusenõmme, Lahetaguse, Lümmada ja Pilkuse w. — rhk, 1. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Kihelkonna k. чр. Килькодъ, Эзель.

Maasiku w. Мазикская в. ühend. Arju, Jaani krw., Keniste (saarel,) Maasiku, Rannaküla ja Taaliku w. — 2. rhk., 1. krp. 1. ku. — Adr.: Orisaare k. чр. Оррисаръ, Эзель.

Muhu-Suuremõisa w. Велико-Монская в üh nd. Nurme, Suuremõisa, Tamsa w. ja Koguwa küla (waba küla) — 2. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Kuiwaste k. чр. Куйвастъ, Моонъ

Mustjala w. Мустелъская в. üh. Küdemaa, Mustjala, Mustjala krw., Pakia ja Wõhma wallad. — 1. rhk., 1. krp. 1. ku. — Adr : Kuresaare k. чр. гор. Аренсбургъ.

Pihtla w. Пихтлаская в. ühend Ilpa, Kaali, Kangruselja, Kasti, Kõljala, Pihtla, Püha krw., Reo, Sandla ja Tõlluste w. — 2. rhk., 1., krp., 1. ku. — Adr.: Kuresaare k. чр. г. Аренсбургъ.

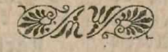
Pärsamaa w. Персамская вол. üh. Karja, Karja krw., Koikla, Lulupä, Pumma, Pärsama ja Robaka w. — 2. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Kuresaare k. чр. г. Аренсбургъ.

Ruhno w. Руноская в. (Ruhno saarel островъ Руно) — 1. rhk., 1. krp., 1. ku. — Adr.: Kuresaare k. чр. г. Аренсбургъ.

Suure-Kaarma w. Велико-Кармельская в. ühend. Keamäe, Muratsi, Praakli, Ranwere, Suure-Kaarma ja Tahula w.

Torgu w. Торкенская в. ühend. Jaama krw. Karri, Kannissepea, Mõnto, Olbrüki, Sääre ja Torgu w. — rhk. 1. krp. 1. ku. — Adr.: Kuresaare k. чр. гор. Аренсбургъ.

Uuemõisa w. Уемойская в. ühend. Keskwere, Koigi, Orisaare, Otti, Põide krw., Reinu, Tumala ja Uuemõisa w. — 2. rhk. 1. krp. 1. ku. — Adress: Orisaare k. чр. Оррисаръ, Эзель.

Algus ja lõpp.

I.

Kõik kihelkonna Hernhuteri palwewennad oliwad kirikumõisa kokku kutsutud „wäga tähtsa asja pärast“, nagu Konkur-Mari ütles, kes neile igaühele selle käsu kätte wiis. Oli laupäewa õhtu septembri-kuu lõpu poolel, umbes kella kaheksa aeg, kui palwewennad täiel arwul kirikumõisa wärawast sisse läksiwad. Et käsk kindel oli ja asja põhjusest keegi midagi ei teadnud , siis oliwad kõik mures ja mõttes.

Kirikumõisa eestuas oliwad mehi wastu wõtmas Konkur-Mari ja kaks muud eite. Mari käskis mehed pika pingi peale istuda, kolm eite ise istusiwad oma sängide ääre peal. Kõik oliwad wait ja ootasiwad, kuni pastor sisemise ukse lahti teeb.

Kolm eite elasiwad alaliselt kirikumõisas. Et nemad waesed ilma koduta oliwad, andis pastor neile luba kirikumõisa ettetuppa elama tulla, lubas neile ka oma käest toitugi anda. Seda toitu tarwitsesiwad eided aga wäga harwasti. Nemad oliwad aina rändamas. Igas talus wõeti jumalakartlikkusi eitesi heameelega wastu, neile anti paremaid palasi süüa ja nende seltsis peeti koguduse awalikkude ja salajate asjade üle aru. Eided tundsiwad kõiki koguduse liikmeid, nad teadsiwad kõikide mõtteid ja püüdeid. Lähematest küladest tuliwad eided ööseks kirikumõisa, aga kaugemal käies magasiwad nad, kus talus aga juhtus, ja alles laupäewa õhtul tuliwad koju, koti sees mõndagi toidumoona ja peas palju uudiseid, mida nad koguduse liikmetelt oliwad kuulnud. Toidu tarwitasiwad nad ise, aga uudised andsiwad pastorile, kes neid põnewusega kuulas. Sagedasti andis pastor eitedele juhatustgi, missuguseid teateid oli tarwis korjata ja missuguseid arwamisi oli tarwis rahwa seas laiali lautada.

Kadedad inimesed kõnelesiwad eitedest pahagi. Kõrtsis nimetati jumalakartlikkusi eitesi pastori nuuskuriteks, ja leidus niisuguseid rendi-talupoegi, kes purjuspeaga ütlesiwad, et eided neile olla renti juurde pannud. Nemad oliwad nimelt eitedele hoobelnud, kui palju aastas wõiwad raha seisku panna, ja kui nad hiljem mõisaparunitelt palusiwad, et neid endise rendi peale jäetaks, oliwad parunid neile nende eneste sõnadega wastanud, kui palju nad iga aastal olla üleliigset raha kogunud. Aga selle peale waadates, et eided iialgi mõisaherrade jutul ei käinud, oli kõrtsijutt paljaks laimduseks arwata.

Mari kuulsus oli suur. Kui Mari oma kargu najal hüpates külale lähenes, siis oliwad need perewanemad rõemsad, kellel täieialisi tütrid kodus oli, aga sajatasiwad need peremehed, kes mõisaga hästi läbi ei saanud.

Mis asjamehed Hernhuteri wennad on, seda tuntakse kõigil lutheriusulistel maadel küllalt. Eestimaale tuli Hernhuteri õpetus juba orjapõlwe ajal, nagu jutustatakse, parunite ja wanameelsete pastorite tahtmise wastu. Aga selle maailma wõimumehed panewad iga wastase tuhina, mida nad laialilagunemast ei suuda keelata, lõpuks iseennast teenima. Nii sündis Eestimaal ka Hernhuteri puhastatud usuga. Talupojad ehitasiwad iga kiriku kõrwa wennaste palwemaja, aga pastor nimetas need wennad, kellel luba oli palwemajas lugemist pidada.

Sellel ajal, kui Lonkur-Mari kihelkonna wennaksed kirikumõisa koosolekule kutsus, oli palwemaja poolkaudu unustuses. Seal peeti küll igal pühapäewal oma lugemine, wahest ka kaksgi, aga rahwast käis wähewõitu koos ja wendasi oli terwes kihelkonnas kõigest wiis meest. Muidu oli palwemajast ka oma jagu kasu. Seal oli suur kinnine õu, kuhu talumehed oma hobused jätsiwad, kui pärast kirikut poodides ja kõrtsis asjatalitusel käisiwad, seal oli suur soojaks küetud tuba, kuhu mehed samaks ajaks oma naised ennast ootama jätsiwad, ja et naistel aeg igawaks ei läheks, mängiti seal orelid, lauldi ja palwetati. Wennaksed arwasiwad palwemaja enestele ka kasuks olewat. Igaüks nendest oli enesele kaunikese waranduse kogunud niisugusel kombel, mis wanas ias inimese südant waewab, ja et Jumalal põhjust ei oleks nende warandust jälle ära wõtta, käisiwad nad hoolsaste kirikus, ja kui kartsiwad, et kirikuskäimisest üksinda küllalt ei ole, hakkasiwad palwemees-

teks. „Wennaks“ olemise peale oli küll aasta=maks määratud, nimelt kaks wakka wilja, pool lammast j. m., mis kubermangu peawennale, nõndanimetatud Saksa wennale, läks, aga kui us=kuma hakati, et selle maksu eest maksja warandus hoitud ja kaitstud on, siis makseti harilikust määrusest rohkemgi. Siis tarwitasiwad nad palwemaja eneste kasuks wiisakamad poiss=mehed, kes seal käisiwad orelid mängimas, ja sel ajal kui wend jutlustas, neidusi wahtisiwad, sest seal käisiwad rikkamad, ilu=samad ja enam haritud neiudgi, kes koju tulles emale karwa=pealt ära kirjeldasiwad, missugused noored mehed oliwad orelid mänginud, ega palwewenna jutlusest sõnagi ei mäletanud. Üle=üldse oli, nagu tähendatud, palwemaja publikum wähene, ja kõik oli niisuguses seisukorras, nagu see pidi olema.

Wennad istusiwad alandlikult oodates, ja Sulu=Hants jõu=dis juba magama jääda ja unesgi näha, kui uks lahti läks ja pastor ise saali läwele ilmus. Neli wenda ja kolm eite tõusiwad korraga püsti, ja wiimaks tõusis Hantsgi, kui ta pingi wabinast oli üles ärganud.

Harilikult wihane pastor, sakslane parun Wolcken, oli täna wäga heatujuline ja magusanäuline. Tema andis igale wennale kätt ja nimetas neid selle juures:

— Tere õhtut, wend Aru=Jaan, wend Sulu=Hants, wend Nõmme=Jüri, wend Kopli=Aadu, wend Pere=Peeter!

Ja selle järele kutsus ta wennad ning Mari walgustatud saali ja pani oma käega ukse lukku. Koosolek näis iseäranis pidulik olewat, sest pastor luges alguseks pika palwe ja käskis siis Aru=Jaani ka paluda. Jaan oli sellest segane, et kõik pas=tori eesmärgil põlwili lasiwad ja tema ei teadnud, millest ni=melt pidi palwetama. Ta peasis siisgi sellega kimbatusest, et ta pastori sõnu kordas.

Siis awas pastor salajase koosoleku.

— Kas olete tähele pannud, küsis pastor, et maailma lõpu märgid meie kihelkonnas nähtawal on? Mis need on?

Kõik wennad oliwad maailma lõpu märkisi tähele pan=nud: Sulu=Hants, endine kõrtsmik, teadis, et inimesed nüüd endisest ajast rohkem wiina joowat; Nõmme Jüri, kes kadunud isalt päriskoha sai ja oma wenna ning kolm õde ilma päran=duseta jättis, ütles wennaarmastuse maailmas lõpenud ole=wat; Kopli=Aadu, kes mõisas aidameheks oli olnud ja seal enesele kaunikese waranduse oli kogunud, nii et koha wõis

osta, ütles nüüdsel ajal kõik teenijad oma isandate järelt wäga palju warastawat; Pere Peeter, kes oma waranduse laatadel hobusewahetamisega oli wõitnud, ütles inimesed nüüd palju pettusi toime panewat, ja Aru-Jaan, kes neli korda järgemööda oli wallawanemaks walitud, ütles ametipidajad üksi neile õigust tegewat, kes neile hästi maksab.

Muidugi oliwad need nähtused kõik maailma lõpu märkideks, aga nad ei olnud need, mida pastor oli arwanud. Õigeid märkisi teadis üksinda Lonkur-Mari. Tema ütles:

— Pahasi märkisi on meie kihelkonnas, peastmise märkisi on naabrikihelkondades. Mujal paluwad ja laulawad inimesed Issandale iga päew suurtel koosolekutel, meil õpetab Saareküla koolmeister noortele inimestele kuradi kiituse laulusi!

Pastor kinnitas seda tõeks. Ja nimelt nende maailma lõpu märkide üle pidi täna nõu peetama.

— Minul on kihelkonnas wiisteistkümmend koolmeistrit ja enne teenisiwad need kõik minu käsu järele Issanda auuks. Aga nüüd teutab Saareküla noor koolmeister ristiusku sellega, et ta noortele inimestele ilmalikkusi laulusi õpetab ja sulastele ning muudele harimata inimestele ajalehte ette lueb! Eks see ole täieline maailma lõpu märk? Kudas wõiwad ristiinimesed seda sallida? —

Wend Aru-Jaan lubas, et ta Saareküla koolmeistri tempudele lühikese lõpu teeb tema laulukoori laiali ajades ja tema ajalehte walla postitaskust wälja heites.

— Tänan selle lubaduse eest, ütles pastor, — aga sellest üksi on wähe abi. Kurat on kawal, ja tema leiab inimeste äraeksitamiseks ikka uusi teesi. Teda wõidab üksainus wägi, ja see on palwewägi. Teie olete ainsamad lugejad-wennad minu kihelkonnas, teie kohus on hoolitseda, et wendasi oleks palju ja et minu kogudus ärkaks Issandat teenima iga päew.

— Meie oleme inimesi küll noominud, et nad nii wähesel arwul palwemajas käiwad, seletas Kopli Aadu, — aga sellest ei tule midagi wälja. Muidugi on maailma ots ligidal.

— Meie peame wirgemalt tööd tegema kui siiamaale, wastas pastor, — meie peame nendest kihelkondadest eesmärki wõtma, kus rahwas juba ärganud on. Palwetundisi tuleb pidada igas külas küll koolimajades küll talumajades tihemalt. Wõeraid wendasi tuleb kutsuda jutlust tegema, ja teie peate

Ridalas ja mujal käima, kus rahwas ärganud on, töötegemist Issanda wiinamäel selgeks õppimas.

Nüüd ütles wend Pere Peeter:

— Palun andeks, õpetaja herra, aga mina mõtlen selle siisgi wõimatuma asja olewat, sest meil on igaühel oma talu pidada, meie ei saa mitte kauaks kodunt ära minna.

Selle kahtluse eest sai Peeter pastori käest pika noomituse piibli sõnadega. Üteldi, et see, kes käe adra külge paneb ja tagasi waatab, Jumala riiki ei kõlba j. m., ja kui wennad nukraks jäiwad, lisati juurde, et iga töötegija Issanda wiinamäel oma palka saab, ja et wennadgi iga päewa eest, mis nad rahwa äratamiseks ära wiidawad „oma palga saawad, sest selleks olla raha küllalt saadawal.

Pastori noomimine „wist küll weel enam lubamine, kautasiwad silmapilgul kõik wendade kahtlused. Wiis hernhuterlast ütlesiwad endid maailma lõpu küsimuses pastoriga ühes arwamises olewat ja lubasiwad kõiki pastori määrusi täita selleks, et terwe kihelkonna ärkama saaks.

Lõpuks tehti jälle palwet. Püsti seistes palus pastor ja põlwili heites Nõmme-Jüri, kellel nüüd küllalt sõnu oli lähenewa maailma-lõpu märkidest ja nende kihelkonna elanikkude hoolimatusest selle hädaohu wastu.

II.

Selsamal laupäewa õhtul kui kirikumõisas otsuseks tehti kuradi wastu sõjakäiku alustada, istus Saareküla noor kooliõpetaja Hindrek Külamann koolituas ja kirjutas weikese lambi walgusel kiiresti nootisi. (Et tema liignimi lugejale iseäraline paistab olewat, siis tuleb tähendada, et Eestimaa kubermangus sadandeid liignimesi leida on, millel pool Eesti ja teine Saksa keelne on.) Kooliõpetaja oli esmalt üksinda , aga warsti kogus sinna umbes kümme noort meest. Noodikirjutaja lõpetas nüüd oma töö, teretas tulijaid ja hakkas orilatega laulu: Minge üles mägedele — mängima.

Ta mängis korda mööda iga healt üksikult, ja noored mehed laulsiwad selle kaasa, missuguse heale liiki keegi oli hakanud. Siis hakati kooris laulma. Igal healesalgal oli oma noot, kooliõpetaja mängis orilatega kõiki healesi, aga laul ei kõlanud kokku. Lauljad oliwad arad ja hoopis harjumata.

Niisama läks katse paari teise lauluga, mida ju waremalt oli harjutatud.

Lõpuks seletas kooliõpetaja Külamann:

— Mina hakkan arwama, et niisugused koorilaulud meile weel wäga rasked on. Alguses peame meie ainult kirikulaulusi laulma, mida mul mõned on, meestekoori seatud. Neis on esimene heal kindel ja takt ühemõeduline.

Lauljad oliwad sellessamas arwamises. Keegi nende seas andis nõuu segakoori asutada ja otsekohe Punscheli noodist laulda, aga kooliõpetaja laitis selle ära. Ta seletas, et tema kuulmise järele rahwas meestekoorigi asutamist patuks peab, segakoorist aga räägitaks wististe palju paha. Nii tehti ühemeelselt otsuseks paar kirikulaulu meestekooris selgeks õppida ja neid kord kirikus jutluse wahel laulda, et rahwa eksiarwamine nende koori wastu ära kauks.

Kui lauljad ära oliwad wäsinud, tõi kooliõpetaja ajalehe wälja ja hakkas seda lugema. Lugemine meeldis noortele inimestele wäga, weel enam aga kooliõpetaja seletus iga luetud tüki kohta. Waimustatud noor koolimees näitas üksikutest teadetest, kudas Eesti rahwas aegamööda waranduse kui ka hariduse poolest edeneb. Ta jutustas, et weiksel Eesti rahwal, kelle minewikus mingit häbimärki ei leidu, sest ta ei olnud teiste rõhujaks, waid oli ise allarõhutud, — on mõndagi head omadust, nagu õppimise himu, kokkuhoidmine, karskus j. m., mis tema tulewiku lootusrikkaks teewad, ja et meil auu on selle kangelaselise rahwa hulka kuuluda.

Kõneleja waimustus hakkas kuulajatessegi, ja kõik oliwad heal tujul, kui korraga uks lahti läks ja wallawanem Aru Jaan sisse astus. Lauljate meelest oli imelik, et wallawanem nii hilja koolimajasse tuli, pealegi oli tema nägu wihane, mis head ei tõutanud.

Aru Jaan nägi kirikumõisast tulles koolimajas tuld, ja läks kohe oma lubadust täide saatma. Ta hakkas ilma teretamiseta kõnelema:

— Koolmeister! Teie peate oma häbemata koosolekud ära lõpetama! Seda mina käsin oma ameti wõimul.

Kooliõpetaja läks tõsiseks. — Mis asja Teie häbemataks nimetate? küsis ta wallawanemalt. — Kas seda, et meie kirikulaulusi laulame?

— Seda, et Teie laulate kuradile ja luete patust ajalehte

õnnistatud koolimajas. Teatan ka, et Teie ajalehte enam walla postitaskusse ei wõeta, ja Teie ise seda wõite jaamast ära toomas käia.

Aru Jaan ootas selle peale wastust, aga kui wastust ei tulnud, lisas ta juurde: — Patuste tempude asemel hakatakse siin kolm korda nädalas palwetundi pidama.

— Minul on kontrahis üksainus palwetund nädalas nõutud, tähendas kooliõpetaja.

— Kontraht jääb rikkumata, sest palwetundisi hakkawad wõerad wennad pidama. Aga küll see oleks Teilegi kasuks, kui Te ise lugemisi peaksite, nii hästi selles kui ka tulewases elus.

Nõnda ütles wallawanem ja läks jumalaga jätmata jälle ära.

Wallawanema teguwiis tegi lauljad segaseks. Millest waga Aru Jaan nii wihaseks oli läinud ja õpitud laulusi ilma lähema järelkuulamiseta kuradi lauludeks nimetas, oli raske aru saada. Kooliõpetajal tuli siis meelde, et kaks kirikumõisa eite oliwad tema jutul käinud ja peale muu kõikide lauljate nimesi järele pärinud. Ühel wõi teisel põhjusel nähti sala kaebtus teuksel olewat, milles lauljaid ilma põhjuseta oli laimatud.

Kahtluse kautamiseks otsustasiwad lauljad eesolewal nädalal igal õhtul harjutamas käia ja juba tulewal pühapäewal kirikusse laulma minna.

III.

Oli pühapäewa hommik septembri-kuus. Kirikumees tegi parajasti kiriku uksed lahti ja läks torni esimest korda kella lööma. Inimesi oli kiriku ees alles wähe; kirikumõisa trepil ootas umbes kümme inimest sisselaskmist, muidugi oli neil seal asjatalitusi, ja lähedasesse leerihoonesse läks salk noori mehi. Need wiimased oliwad Saareküla lauljad, kes leerituas weel kord oma osawust tahtsiwad proowida, kui kooliõpetaja Külamann pastorilt käib laulmiseks luba palumas.

Eestimaal oli sel ajal palju laulukoorisi köstrite ja kooliõpetajate juhatusel wirgasti harjutusi tegemas. Need koorid laulsiwad enamasti oma lõbuks, wahest mõisaherrale sündimisepäewaks ja pühapäewadel kirikus. Aga pastor parun Wolckeni kihelkonnas ei olnud ainustgi koori.

Kui pastor Wolcken nägi kooliõpetaja Külamanni tulewat, lõpetas ta oma läbirääkimisi teistega kiiresti ja wiis kooliõpetaja teise tuppa, kus nad kahekesti oliwad. Külamann tahtis oma palwet ette kanda, aga pastor ei annud temale suukorda, waid kõneles ise ükslugu kuradi kawalusest, maailma lõpu märkidest, palwetundide rohkenduse tarwidusest, ja sellest, et talurahwa rahwuse tunde äratamine wäga suur patt on. Püha kirja järel peaks üks kari ja üks karjane olema.

— Aga kudas see kõik minusse puudub, ja nimelt sellel tunnil? sai kooliõpetaja lõpuks küsida.

— Mina olen kuulnud, kõneles pastor isalikult ja moonutatud kurwalt edasi ,— et Teie talupoegadele nõuu annate oma Eesti rahwast armastada, see tähendab otsekohe üteldes sedasama, et nad peawad Saksa rahwast wihkama. Selle kõrwas õpetate patuseid laulusi, mis mässu tõstmiseks sakslaste wastu on tehtud. Aga mõtelge ise järele, mis kasu on inimesel weikse põlatud rahwa liikmeks olemisest?

— Ma saan aru, et mind Teie wastu on ilma süüta laimatud, wastas Külamann ägedamaks minnes. Laulud, mida mina olen õpetanud, leiduwad kooli-lugemiseraamatus, peale selle oleme hiljem ainult kirikulaulusi õppinud. Aga mina ei mõista, mis Te minult rahwuse küsimuses nõuate? Kui Teie seda õpetust kaitsete, et kõik rahwad ühe ja sellesama keele peal peawad Jumalat paluma, siis oli ju sakslaste lahkulöömine Ladina keelsest katoliku-kirikust kõige suurem patt; aga kui sakslaste tegewus õige oli, siis peab ka eestlastel õigus olema oma keelel Jumalat paluda ja ennast eestlasteks tunnistada. Mis rahwuse wahetamisest tulewasse kasusse puutub, siis ei ole sellel usuga midagi tegemist, ja politikalisest seisukohast waadates — kui eestlastel wõimata on oma rahwust alal hoida, siis on neil kasulikum endid wenelasteks kui sakslasteks tunnistada.

Parun Wolckeni sõjariistad oliwad ära wõetud. Ta wahtis kooliõpetaja otsa ei leidnud sõnu. Niisugust wastust ei oleks tema oodanud. Lõpuks wahetas ta oma taktikat ja ütles:

— Teie rahwast ei ähwarda hädaoht sakslaste waid wenelaste poolt. Seaduse järele peate Teie Wene keeles lapsi õpetama, mis aga wõimata asi on. Nii oleks kõige parem, kui kõik selle maa elanikud ühel nõul walitsuse püüetele wastu panekstwad ja endid mitte üksikuteks rahwusteks ei jagaks.

— Teie soowitatud wastupanek ei aita midagi, wastas kooliõpetaja. — Eestlaste wastupanek oleks naeruwääriline, ja sakslased ei jääks nende nõusse. Sakslased näeksiwad muidugi hea meelega, et eestlased wenestuse wastu panema hakkaksiwad, mille põhjusel sakslastel, kelle truuduse kohta wenelastel põhjust on kahtleda, uus wõimalus tuleks walitsust eestlaste wastu kaitseda, keda nad ise on määratsema ajanud, ja nõnda eestlaste hulljulge ettewõtte wilja maitseda. Mina ei näe sakslastel kusagil himu olewat wenestusele wastu panna. Saksa parunid wõtawad heameelega niisuguseid ametid wastu, mille ülesandeks piirirahwa wenestamine on. Aga kui sakslastel on wenestuse leib nii magus, siis ärge andke meile nõu sellele wastu panna. Peale selle ei ole eestlastel sugugi hirmu, et wenestus nende rahwusele hukatuseks oleks. Meie õpime igamees Wene keele selgeks ja jääme ometi eestlasteks. Ajalugu näitab, et ainult haritud rahwad suudawad muid rahwusi ära sulatada; nii kaua aga, kui Wene alam rahwas praegust wiisi waene ja harimata seisab, ei taha üksgi eestlane ennast wenelaseks nimetada. Loodan ka, et walitsuse asemikud warsti ära näewad, et liigsest wenestuse katsest kasu ei ole.

— Teie lootus on põhjuseta, naeris pastor. — Üksinda wastupanemine ja palwe-tungi äratamine wõib aidata.

— Selles olete Teie eksiteel, pastori herra! Meie ei usu sakslaste meeleauususe sisse, sest nemad ise on wenestamiseks põhjust annud.

— Kuidas? küsis parun Wolcken ägedalt.

— Eesmärgiga, wastas Külamann. — Nemad hakkasiwad Saksamaal wägiwallaga muid rahwaid saksastama, ja kohe andsiwad wanameelsed Wene lehed nõuu Wenemaal selle sarnaselt talitada.

— See on eksitus, armas koolmeister. Saksamaal on muid rahwaid wäga wähe. Keegi ei wõi nõuda ,et Saksa walitsus Friesi, Wendi ja muid rahwaid edendama peaks, keda igaüht kõigest mõni tuhat hinge on. Nii on Eestimaal ranna-rootslased ka koolides Eesti keelt õppinud.

— Rootslasi ei eestistanud eestlased, waid meie Saksa keelne endine kooliwalitsus. Kui meie aga ümberrahwustuse õigusest rahwa wähese arwu põhjal kõneleme, siis on eesmärk tõesti Saksamaalt wõetud. Saksastatakse peaasjalikult poola-

kaid, keda Saksamaal wiis korda rohkem elab kui Wene riigis eestlasi. Poolakad ei wõi seal oma keeles midagi õppida, meil on aga koolis usuõpetus ja laul weel Eesti keelsed, ning ka emakeele tunnid on lubatud. Nagu ütlesin — mina ei kaitse wenestamist, aga saksastamist ei saa selle najal wabandada.

Pastor läks ägedaks. Ta katsus weelgi sakslasi süüst wabaks teha ja ütles:

— Poola papid on wäga pahad, nemad rõhuwad wäga rahwast. Walitsus katsub rahwast pappide wõimu alt ära peasta ja selle juures on tarwis ka poolakaid saksastada.

— Seda mina ei tea, ütles kooliõpetaja, — aga nii palju on selge, et kusgil mujal rahwa ja pappide wahekord nii hea ei ole kui Poolamaal.

Nüüd tegi pastor politika-waielustele äkilise lõpu, ja kooliõpetaja pani temale oma palwe ette, et täna kooriga kirikus wõiks laulda.

— Mis Teie meelde on läinud! hüüdis pastor. — Niisuguseid kurjategijaid ja patuseid inimesi ei luba mina kirikus mitte oma kooriga laulda.

— Mina ei ole kuulnud neid mitte kurjategijad olewat, hüüdis kooliõpetaja imeks pannes.

— Teie ei kuule midagi, mis Teie ümber sünnib, ütles pastor pilkawalt.

— Missugused isikud minu lauljate hulgas kurjategijad on? küsis Külamann.

— Külap kõik, wastas pastor iseteadwalt. — Ütlen ainult, et kaks tükki nendest kõrtsmiku pojad on, ja kolmandama isa sai wallakohtus peksta selle eest, et ta weskilt oma pisikese linnaksejahu koti asemel minu suure linnaksejahu koti ära wiis. Kui Teie koolmeistriks tahate jääda, siis annan nõuu, et Teie enam niisuguste kurjategijatega ümber ei käi.

— See kuritegewus on küll naeruwääriline, ütles kooliõpetaja, — aga kui lauljad oleksiwad senini kurjad olnud, siis on minu kohus nendega seltsida ja neid headusele õpetada.

— Teie katse ei lähe korda. Nemad ei jää auusateks, aga Teie lähete küll kurjaks. Kurjategijad ei lahku mitte oma pahadest kombetest.

— Piibel ütleb teisiti, wastas Külamann. — Meie kohus on patuseid meeleparandamisele pöörata, mitte aga endid nendest eraldada. Aga kui see, nagu ütlete, alati wõimata on, siis,

palun, ütelge mulle, mispärast saadetakse misjonärisi paganate maale ilma kartmata, et neid seal paganateks pööratakš? Ja sisemine misjoni-töö üteldakse alati wälisest tähtsam olewat.

Pastori wiha oli kõige kõrgema tipuni tõusnud. Ta hingas raskesti ja hüüdis:

— Piibel ütleb! Piibel! Piiblis on üteldud, kudas elu peaks olema, aga mina ütlen, missugune elu tõesti on. Talupojad peawad piibli järele elama, aga meil ei kõlba neid piibli järele juhtida.

Nõnda üteldes tegi pastor ukse lahti ja andis kooliõpetajale äraminemiseks märki. Pastori wiimast ütelust kuuldes ei tahtnud Külamann temaga ka enam waielda. Kirikulised paniwad imeks, et pastor hiljaks jäi jutlust tegema tulles, ja Saareküla lauljad paniwad niisama imeks, kui kuulsiwad, et nemad ei peasegi kirikusse laulma.

Kooliõpetaja andis lauljatele nõuu rahulisel oodata. Tema mõtles peale jutlust wallawanemat Aru Jaani ära lepitada ja oma nõuusse wõita, ja selle wahesobitusel tulewaks pühaks pastorilt laulmise luba wälja tuua.

Lauljad aga ei olnud nii optimistilised ehk lootusrikkad. Nemad otsustasiwad sealsamas oma koori ära lõpetada, et tulewikus enam meelepahandust ei oleks, ja kohe koju minna ilma kirikus käimata, kus nendel kui kurjategijatel pastori üteluse järele aset ei olnud. Ja nad tegiwadgi hästi, sest parun Wolckeni jutlus ei olnud sel korral midagi muud kui jutustus, kudas „mõned koolmeistrid" noori inimesi õpetawad kuradile laulma, mille pärast Jumala nuhtlus muidugi kõige kihelkonna peale tuleb. Naised kohkusiwad wäga oodatawa nuhtluse pärast, iseäranis weel Lonkur-Mari, kes kantsli ees pingis õige sagedasti sügawalt ohkas.

IV.

Kaks nädalat ei olnud terwes kihelkonnas muud tähtsamat juttu kui see lugu, et pastor Saareküla lauljatel oli kirikus laulmise ära keelanud. Lauljad ise oliwad seda juttu laiali lautanud, kui nad kiriku juurest kõrtsi oliwad läinud ja seal kõigile oma paha meelt awaldanud. Kõrtsirahwas oli muidugi lauljate poolt, niisama kõikide muude meeste enamus; aga naisterahwad oliwad enamasti selles arwamises, et pas-

tor hästi talitas, kui ta kuradi kihelkonna piiridest minema kihutas.

Laulmise keelu lähemaid põhjuseid ei tuntud. Lonkur-Mari ja tema ametiõed, kes Külamanni agarasti laimasiwad, ei annud ometi asja kohta lähemaid teateid, ja Hernhuteri wennaksed oliwad kõik kuhugi reisu peale läinud, nii et köster pidi palwemajas tundi pidama.

Aga kahe nädala pärast algas kihelkonnas uus elu sõna täies tähenduses. Pastor kuulutas kantslist, et Issand on nende kihelkonnale õnne ja rõemu ajad saatnud, et wagad palwemehed on täielikumalt taewariigi asju tundma hakanud ja tahawad neid kõigile seletada. See walgustuse töö algawat kohe jutluse järel palwemajas, kuhu Issanda kutsel wendasi teistestgi kihelkondadest on tulnud.

See juhtumine oli wäga tähtsaks asjaks kihelkonnas, kus harwasti midagi tähelpandawat juhtus, sellepärast kogus palwemaja rahwast täis, ja suurem hulk rahwast, kellel sees ruumi ei olnud, seisis õues lahtitehtud aknate ees. Õues olew rahwas ei kuulnud midagi pastori awamise-kõnest ega Aru Jaani harilisest lugemisest, aga pea kõlas saalis kõwa meheheal, millel iga sõna õue ja maanteelegi kostis. Sel põhjusel kaswas rahwahulk üksluge. Heal kujutas, kui meeldiw ja õnnelik on elu taewariigis, ja wõrdles kõike asjakohaselt selle elu nõuetega. See oli kõne esimene pool. Siis läks heal kurwemaks ja jutustas, kui wäljakannatamata on elu põrgus, kus elanik põleb kuumas ahjus, aga seal siisgi ei sure enam ära, waid elab igawesti. Ja igawene põlemine ahjus ei olnudgi ainukene hädaoht, mis selle kihelkonna elanikka nende hooletuma elu pärast ähwardas: heal kõneles terwe tunni kuradihulga tempudest põrgu asunikkude piinamisel. Kõne lõpupoole ajal kiljatas saalis keegi naisterahwas koleda healega. See oli Lonkur-Mari, kes oma karku maha pillates minestusesse langes. Mari tõusis aga jälle hinge, kui ta istukile oli tõstetud. Pärast wenna kõnet jutustas Mari sealsamas kõwa healega, kudas ta minestuse ajal näinud, et tema seest lahja kurat oma pikkade peenikeste koibadega wälja tulnud ja kiiresti palwemajast wälja läinud. Ja weel kõwemini hüüdis Mari, et iga isiku sees on kurat, wõi koguni mitu, kes ainult ärkamisega palwetunni ajal wälja lähewad.

See mõjus. Igaüks sai aru, et kui juba waga Mari sees

kurat oli, kuigi roa puuduse pärast lahja, siis teiste sees on ka kuradid ja õige paksud. Kui jälle uus wend weel kõwema healega kõnelema hakkas, siis nutsiwad peaaegu kõik naised. Üleüldine nutt läks ikka kõwemaks ja wõitis lõpuks wenna heale ära. Oue peale kostsiwad ainult mõned õige kõwad sõnad. Weel kaks naist kiljatasiwad ja langesiwad minestusesse, mille puhul nutt rõemuhüüdeks muutus.

Pärast wõeraid wendasi kõnelesiwad weel oma kihelkonna wennad, kes ise palwe wäge imeks paniwad. Nendel weel seda wäge ei olnud. Aga seda loodeti saada.

Lõpuks wõeti rõemuga wastu teatus, et esmaspäewal palwe„tundi" Sulu Hantsu talus peetakse. Rahwahulk hakkas aegamööda laiali minema ja kõneles ise aina Lonkur-Mari lahjast kuradist, teise naise lihawast kuradist ja kolmandama kuradi paarist.

Kihelkond oli kihamas. Kudas see nii hõlbsasti sündis!

Esmaspäewal hakkas Sulule rahwast koguma. Hommikupoolel sõitsiwad sinna Hernhuteri wennaksed, kelle seas mõlemad kõwahealelised wõerad wennad oliwad. Wendadele kanti lauale head rooga, enamasti liha mõnesugusel näul, ja wiina ning õlut. Teatawsti ei paastu Hernhuteri wennad mitte, ja karskust peawad nad patuks, sest Kristus ise on wiina teinud ja Paulus käsib seda juua.

Lõunalaual aeti rõemsasti juttu. Wõerad wennad kiitlesiwad, kui palju inimesi nende palwe mõjul mitmes kihelkonnas on ärganud, ja jutustasiwad selle kõrwas, kudas Issand neid palweteekondade puhul ilmaliku warandusega on õnnistanud. Neid kaetsewat ja austawat niihästi usklikud kui ka uskmatad. Õnnelik olla nende seisukord.

Sulu Hants ei olnud ihnus wõeraid wastu wõtmas. Endine kawal kõrtsmik teadis, kudas inimene õnnele peaseb. Temal oli hea lootus kihelkonnas juhtiwaks äratajaks tõusta, sest temal oli wiisakas wäline nägu ja kaunis kõwa heal, mida kõrtsmiku ametgi ei olnud rikkunud, sest Hants sundis küll iga abinõuuga muid inimesi jooma, aga ise ei wõtnud millalgi liiga.

Lõunasöök ei olnud weel lõpenud, kui talu õu juba rahwast täis tuli. Wennad rõemustasiwad. Kohe lõpetati ihu toitmist, ja hinge toitmine algas. Uksed ja aknad tehti lahti ja rahwast lasti tuppa, aga üsna wähe mahtus sisse. Suur hulk pidi

õues kuulama. Istmeid oli wähe. Wanad eided istusiwad lausa maha, nooremad inimesed seisiwad püsti. Lugeja laud oli akna alla pandud, et õues hõlbsamini kuuldaks.

Ärganud hingede paled hiilgasiwad, silmad sätendasiwad. Iga waataja pidi tunnistama, et need naised õnne tipus on, nimelt weel Lonkur-Mari, kes uhkelt ja iseteadwalt rahwahulga peale waatas. Nähes, kudas ärganud inimesi üleüldiselt auustati, tahtis muidugi iga usklik inimene selle õnne osaliseks saada. Ja weel soowitawam oli see seisukord uskmatadele, kes senini auutumalt oliwad elanud.

Esimese kõne pidas peremees Hants ise. Püsti luges ta tükikese piiblist ja ütles mõne sõna oma poolt, mis piibli tükki pidawad seletama, siis aga heitis põlwili ja hakkas paluma. Suur hulk kuuljaid tuas ja õues lasksiwad ka põlwili. Mõni üksik jäi püsti seisma. Need üksikud oliwad muidugi uudishimulikud kuulajad.

Hantsu tänane palwe sisaldas ainult ria pilta põrgust, ja iga kujutuse andmise järel hüüdis ta kõwa healega, et Issand inimesi niisugusest hirmsast piinast ära peastaks. Kohutawa ettekujutuse puhul nutsiwad naised, kuna ärganud naised nuttu alustasiwad. Kui Hants parajasti seletas, kudas kuradid pikkade hammastega ilusate naiste palesi näriwad, kiljatas tema naine Anna ja langes ka minestusesse. Silmapilk jättis Hants palwe pooleli, ja ärganud naised kogusiwad Anna ümber, kes warsti üles ärkas.

— Tunnista, tunnista! hüüdsiwad ärganud naised Annale; — muidu tuleb kurat tagasi.

Ja Anna tunnistas. Ta kõneles kõikide kuuldes, et ta enne Hantsule minemist on liiderlikult elanud.

Õieti ei olnud see kellegile saladuseks. Anna oli mõisas teeninud ja parunile meele järele olnud. Mõne aastaga oli ta summakese raha kogunud, mille põhjusel Hants teda enesele wõttis. Pealegi andis parun Anna abikaasale kõrtsi wäga hõlbsa rendiga kätte. Aga nüüd oli selle loo awalik jutustamine suureks kautuseks kuradile ja auuks Hatsule, kes juba kuuljaid äratada suutis.

Kui Hants selle järel Anna ärkamise párast tänupalwet tegi, siis juhtus, et keegi lapsega-tüdruk ka kõigi täieliste kommetega ärkas. Ka tüdruk pandi awalikult oma pattu tunnistama, aga tema ja perenaise wahel tehti ometi sellepoolest

wahet, et Anna kohe ärganud naiste pingile istuma pandi, kuna tüdrukut ſinna ei lastud. Tüdruk oli ſellega wäga rahul, muidugi arwates, et ka taewas niiſamaſugune wahe edaſi kestab.

Kõik wennad pidaſiwad kordamööda lugemiſt. Kummagi wõera wenna kõne ajal ärkas weel üks naine ja tunnistaſiwad oma patu ülesſe, mis muud ei olnud kui liiderlik elu, aga neljal wennal ei olnud weel äratamiſe jõudu. Nemad oliwad Sulu Hantſuga wõrreldes tühiſed. Iſeäranis Aru Jaan oli täna hoopis nuker.

Keſköö oli juba käes, kui rahwahulk wähehaawal Sulu õueſt hakkas ära minema. Oli otſustatud teiſipäewal „tundi“ Nõmme Jüri talus pidada.

Iga päewaga kaswas rahwahulga tuhin ja ärganud naiste hulk. Kui laupäewal wõerad wennad ära läkſiwad, ſiis ſuutſiwad juba Kopli Aadu ja Pere Peeter ka inimeſi äratada.

Pühapäewal oli parun Wolckeni jutlus aina rõemu awaldus rahwa ärkamiſe üle, ja ta awaldas lootuſt, et nüüd ähwardatud nuhtlus kihelkonnaſt mööda läheb.

Imelik, kui hõlbus on rumala rahwa ſeas mõneſuguſeid tuhinaid ſünnitada, mis edaſiõhutamiſe puhul kaua kestawad.

V.

Aga meie kihelkonnas leidus niiſuguſeidgi inimeſi, kellele uſumärtſemiſe tuhin kahju tõi. Need oliwad peremehed, kelle naiſed terwe nädala kodunt ära käiſiwad, maha arwatud hommikutunnid, mil nad kodu magaſiwad. Perenaiſed ei hoolinud majapidamiſeſt, lapſed, teenijad ja loomad kõik jäeti peremeeste hoolde. Ja mehed iſe kuulaſiwad naistelt aina noomituſt, et nad oma hingeſt ei hooliwat, ſeſt maailma lõpp olla käes. Kõige liſaks ſaiwad mõned peremehed rahwa naeru kannatada, kelle naiſed ärkamiſel oma neiupõlisteſt pattudeſt oliwad kõnelenud, milleſt ärkamata inimeſed kõrtſides imelikkuſi romaniſi punuſiwad.

Nii ſündis, et ſel ſamal pühapäewal, kui parun Wolcken kantslis koguduſe ärkamiſe päraſt Issandat tänas, kiriku lähedasſe kõrtſi ſalk mehi kokku kogus, kes uſumäratſuſe päraſt üsna wihaſed oliwad. Nad wanduſiwad ju kaua aega „wendaſi“, aga ei oſanud nende wastu mingit abinõuu wälja mõtelda. Täna oli aga waja otſustada, kudas naistega ja nende ahwatlejatega peab ümber käidama.

Seal andis keegi nõuu kooliõpetajat Külamanni sinna kutsuda, keda targaks nooreks meheks ja herrade kriugete tundjaks arwati. Nõuu wõeti kuulda ja keegi mees sõitis kohe hobusega koolimaja poole ning tuli warsti Külamanni saadetusel tagasi.

Kõik kõrtsis olijad, niihästi joobnud kui selged, kuulasiwad tähelepanelikult, kui Külamann järgmiselt kõneles:

— Usulise tuhina äratamine sünnib plaanilikult, sellel on oma teatud eesmärk ja wilunud juhatajad. „Wennad“ on ainult kõrwalseiswate juhtide pimedad tööriistad. Neid meelitab koosolekutel saadaw auu, ja wast ehk on neil ka kõlisewat kasu. Meie kihelkonnas juhib usuliikumist pastor parun Wolcken, aga mitte usu edenduse, waid politikalise sihiga. Seda on ta mulle oma suuga awalikult ütelnud. Parun Wolcken, nagu muudgi meie maa parunid, usub, et saksalaste seisukord siin kõikuma on hakanud, kui Saksa keel ametipaikadest wälja heideti ja nende koolid kinni pandi, koolid, kus rikkamate eestlaste lapsi ümber saksastati. Wenestamist nad kardawad, aga mitte nii kangesti, kui eestlaste rahwuse tunde ärkamist. Eestlaste haritud klass on hirmutiseks, mille wastu usumäratsemist toime pannakse. Usumäratsemisega on takistatud ajalehtede laialisaatmine, laste saatmine kroonu koolidesse ja muud hariduse teed, ning erutatud rahwahulk on wäga sõnakuulelik parunitele, kes sel kombel wõiwad rahwa kasuks antud walitsuse määrusi tähelepanemata jätta. — Kudas usumäratsemisele peaks wastu pandama, on raske õpetada. Wägiwaldne wastupanek teeb wennad märtirideks, mis nende auu weel suurendab, peale selle wõiwad wägiwalla tarwitajad hõlbsasti karistuse alla langeda. Mina arwan kõige parema olewat, kui märatsust ei takistata, kuni selle all kannatajad ise kahju läbi targaks saawad. Sest kasu on sellest ainult wendadel, kõigil kuulajatel aga kahju. Kõige rutemini wõiksiwad märatsemist lõpetada õiglased palwepidajad, kellel ei ole politikalisi sihtisi ega sala juhtisi, aga nendest ei ole meie kihelkonnas weel midagi kuulda. Minu nõuu on: ootawasse seisukorda jääda, kuni rahwa silmad aegamööda lahti lähewad. —

Nõnda ütles Külamann, ja läks kohe kõrtsist minema, ütteldes, et tal muid kiirelisi talitusi on.

Mõistlikumad mehed saiwad aru, et kooliõpetaja tõtt oli kõnelenud. Aga tema nõuu, ootawasse seisukorda jääda, ei ol-

nud kellegi meele järele. Mehed, kes oma naiste ülestunnistuste järast wihased oliwad, tahtsiwad wendadele kohe kätte maksta.

Et nende nõuu enneaegu awalikuks ei tuleks, küsisiwad kättemaksuhimulised kõrtsmikult iseäralise kambri ja läksiwad sinna plaani pidama. Hiljem kutsuti sinna mõned noored mehed lisaks, ja warsti läksiwad kõik rõemsalt koju. Muidugi oli mingi otsus tehtud.

VI.

Järgmisel esmaspäewal pidi palwetund jällegi Sulu Hantsu juures olema. Wõeraid wendasi ei olnud oodata, waid Hants tahtis ise kõige oma mõjuga ette astuda.

Peremees Hants oli hommikust saati tusane, ehk nagu ta ise ütles, täis püha wiha. Lonkur-Mari oli temale uut kuradi tempu awaldanud.

Mis temp see oli? Ei midagi muud kui üks ajalehe sõnum siinsest kihelkonnast. Sõnumis jutustati seda ja teist rahwa elust, peale muu ka usumäratsusestgi. Selles oli lausa üteldud, et märatsuse tegeliseks juhiks on keegi endine kõrtsmik, kes selle läbi publikumi lugupidamist wõitis, et tema naine rahwahulga ees oma neiupõlisest liiderlikust elust kõneles.

Ja imelik küll! Hants oli rõemus, kui oma kihelkonna rahwas tema Anna ülestunnistamisest kõneles, aga läks tuliwihaseks, kui sedasama ajalehest luges. Mis asi siin wahet tegi?

Ei olnud kahtlust, et kooliõpetaja Külamann selle sõnumi oli lehte pannud. Perenaine Anna, kes ka wiha pärast üsna punaseks oli läinud, andis Hantsule nõuu, kohe oma laimajatele kätte maksma hakata. Külamann tuli ametist lahti lasta, aga enne pidi rahwale näidatama, kudas kooliõpetaja kuradit teenib.

Sel ajal, kui perenaine Anna oodatawate wendade tarwis rooga lauale kandis, otsis peremees Hants lauluraamatust ja piiblist sündasaid kohtasi, millega Külamanni tegewust wõiks wõrrelda. Warsti jõudis wihane wend otsusele, et kooliõpetaja Külamann on maailma lõpu eelne kole metsaline, kellel kuradi nimi otsaees; et wend Hants ise tahab ette astuda nagu prohwet Elisa, kes karud oma naerjate kallale saatis.

Sulu Hants naeratas iseteadwalt ja waatas aknast wälja,

kas rahwas ju kogunema ei hakka. Ta nägi umbes kümme noort meest õue tulewat, aga pani imeks, et tulijad õues ei seisatanud, waid otsekohe kambrisse tungisiwad.

— Armasd hinged, ütles Hants tulijatele, — weel on wara, jääge õue, kuni kutsutakse, sest weel ei ole wennadgi kokku tulnud.

— Meil ei ole tarwis teisi oodata, meil on ainult sinuga tegemist, ütles üks poiss uhkesti.

Sulu Hants kihwatas. — Kui asi niisugune on, siis räägi ruttu!

Aga seda ütteldes pani Hants tähele, et igal poisil kepp käes oli, mida ta enne ei märganud. Wist oliwad nad tulles keppisi warjanud. Hants kahwatas ära.

Noored mehed tuliwad Hantsule üsna ligidale, ja kaks nendest astusiwad üsna tema kõrwa, üks paremale, teine pahemale poole. Endine kõneleja ütles:

— Meie nõuame teutatud meeste ja unustatud laste nimel, et sa kohe oma tembud ära lõpetad ja enam määratsuse koosolekuid ei pea! Kui sa seda auusõnaga ei tõuta, siis sueme sind kümne käega läbi.

Sulu Hants kahmas piibli kaenlasse ja hüüdis peaaegu nuttes:

— Jumalat peab enam kartma kui inimesi!

Aga sel silmapilgul wõtsiwad need noored mehed, kes Hantsu kõrwas seisiwad, tema kraest kinni ja tõstsiwad teda kõhuli lauale. Teised hoidsiwad tema käsi ja jalgu kinni, nii et Hantsul wastupaneku wõimalust ei olnud. Ta wõis ainult appi hüüda.

Perenaine Anna tuli parajasti köögist, lihakausi käes. Nähes, missuguses seisukorras tema wägew Hants oli, pillas Anna lihakausi põrandale ja põgenes kiljatades kööki tagasi. Ka tüdruk, kes ukse wahelt sisse waatas, põgenes ära.

Kui Hants nägi, et pere elanikkudest keegi ei usalda temale appi tulla ja selle lisaks tähele pani, et kõik kepid tema kohta tõsteti, läks ta üsna araks ja otsustas ennast nõudmise alla alandada.

— Ärge lööge, ärge lööge! hüüdis Hants. — Ma luban, mis te nõuate.

Peksjad naersiwad kooris, mis Hantsu wäga kohutas. Ta lisas juurde:

— Ma tõutan, et ma enam ilmasgi enese juures ei lase palwetundi pidada!

— See on wähe. Tõuta, et sa harilikseks inimeseks jääd ja ennast pühaks ei moonuta.

— Tõutan, et ma harilikseks inimeseks jään ja ennast pühaks ei moonuta, kordas Hants.

Nüüd lasti Hants püsti tõusta. Poisid oliwad rõemsas tujus. Nad nimetasiwad Hatsu oma seltsimeheks ja ütlesiwad seda wäga paha tembu olnud, et ta senini teist moodi mõtles ja teist moodi talitas. Hants ei lausunud sõnagi.

— Mina ei usu weelgi Hatsu meeleausust, ütles üks poisteist, — muidu kui et ta meile midagi kõrtsilaadiliselt laulab, nagu ta seda mõne aasta eest tegi.

See ettepanek meeldis kõigile. Hants waatas ümber, ja kui ta poiste näud nägi tõsiseks minewat, hakkas ta jämeda healega laulma: „Ma tahan jätta maha Sind — kawal kapsaleem jne."

— Laula midagi tüsedamat! hüüdsiwad piinajad.

Ja Hants laulis nüüd „Oh kuhu lähen ma See roikakoormaga jne." ja siis „Mis mul sest suurest murest abi", mis wiimane kõrtsilauluna õige tüse on. Nähtawasti oliwad Hantsul niisugused ümbertehtud kõrtsilaulud wäga selged.

Siin wahel peame seletama, mis kõrtsilaadiline laulmine tähendab. Wanemas Eesti keelses Kodu- ja kirikulauluraamatus oli lugemisetükkisi, mis otsekohe mõisnikkude ja nende orjade kohta käisiwad. Raamatus õpetati, et kui isand ilma põhjuseta kuri on ja liiga tööd nõuab, orjal õigust ei ole oma elukorra parandust nõuda, waid ta wõib ainult paluda, et Issand isanda südant pehmendaks jne. Orjad saiwad wäga hästi aru, et lauluraamatu palwed piibliga kokku ei passinud, sellepärast peeti kirikulaulusi halwaks, ja eestlaste luuleline waim maksis usuwõltsijatele sellega kätte, et ta lauluraamatu laulud teise, naeruwiisilise tähendusega ümber luuletas. Need rahwalikud ümbertegemised on wäga hästi korda läinud niihästi oma tähenduse kui ka luulelise kuju poolest, nii et õieti kõrtsilaulusi alguslauludeks ja kiriku-lauluraamatu omasi nende pilgeteisenditeks wõib pidada, ja mitte ümberpöördult. Teadmata on, kui palju neid laulude teisendisi Dr. Hurti kogus leidub. Üks

korjaja, kes temale mõned niisugused näiteks saatis, sai wastuse, et „niisugused uued laulud“ tema korjandusesse ei kõlba. Minu arwates oleksiwad aga need pilgelaulud eestlaste ajaloo uurijatele tähtsad, sest nad ei olegi wäga uued, waid ikkagi oma kaksada aastat rahwa suus olnud. —

Ära minnes ütlesiwad poisid kokkutulewale rahwahulgale, et Sulu Hants on otsustanud lugemisetunnid pidamata jätta ja selle tõenduseks praegu kirikulaulusi kõrtsilaadiliselt laulab. Sedasama tõendasiwad mõned naised, kes aknast oliwad meeste rabelemist näinud ja Hantsu tõutust kuulnud. Aga naised kõnelesiwad ka seda, et Hants peksu hirmu pärast oma tõutust oli annud.

Peksu hirm tuli korraga kõikide kokkutulijate peale. Nad hakkasiwad kiiresti tagasi minema ja wiisiwad teel wastutulijad ühes. Teistest kiiremini põgenesiwad neli wenda, keda Hantsu äpardus üsna araks tegi.

Palwe-tund jäi seekord pidamata ja hea lõunasöök söömata. Hantsul eneselgi ei olnud täna isu.

VII.

Sulu Hatsu ootamata õnnetus kohutas wendasi, „ärganud“ naisi ja uudishimulisi kuulajaid selle wõrra, et terwel nädalal enam palwekoosolekuid pidada ei juletud. Ja nagu see maailmas ikka hariliselt juhtub, sai rahwa tuhin korraga teise käände. Suur hulk, nende seas ka mõned niisugused, kes palwekoosolekutel nutsiwad, naersiwad nüüd Sulu Hantsu üle ja kiitsiwad kooliõpetajat Külamanni, kes nende arwates usumäratsemise takistamiseks mõjuwa abinõuu oli leidnud.

Wennad ja wagad eided oliwad waguſi, aga töötasiwad salajas seda agaramalt. Selsamal päewal, kui Sulu Hants sundimise peale oma patuse lubaduse oli teinud, tuliwad ärganud naised pastori juurde kokku kooliõpetaja Külamanni peale kaebtust tõstma. Palju, palju kõneleti Külamanni pattudest, kõige rohkem tundsiwad neid Lonkur-Mari ja Sulu Anna. Kooliõpetaja oli nende tunnistuse järele iga käsu wastu mitu korda pattu teinud.

Kõik kaebtused, nii nurjatumad kui nad küll oliwadgi, wõttis pastor Wolcken „koolikohtu“ protokolli ja seletas siis wagadele naistele, et koolmeister Külamann nädala jooksul lahti lastakse. Mis peksjatesse poistesse puutus, keda kõiki tunti, siis otsustati neid kohtu kätte karistada anda. Protsessi tõstmise

tarwis kutsus pastor järgmiseks päewaks wennad Aru Jaani ja Nõmme Jüri, kellest esimene wallawanem, teine tema abiline oli, kirikumõisa.

Järgmine pühapäew oli jälle asjaolude pööripäewaks. Kirikulised märkasiwad seda juba pastori jutlusest. Jutluse algupoolel kujutas parun Wolcken, kudas põrgu sulased jumalariigi laialilautamise wastu wõitlewad ja oma tegewusega meie kihelkonda on tulnud. Lõpu poolel jutustas aga pastor rõemsalt, kudas põrgulised on ära wõidetud, enne kui wõitlus on üleüldiseks läinudgi.

Kuulajad saiwad aru, et niisugune jutlus midagi tähendab, ja ei eksinud selles. Jutluse lõpul ilmutas parun Wolcken kogudusele, et palwetundisi jälle ilma takistuseta peetakse ja et ju täna jälle palwemajas luetakse. Ja siis kuulutas ta — ehk küll niisuguseid kuulutusi ennem ei olnud kirikus tehtud, — et pahategijad, kes Sulu talus palwetundi segasiwad, kohtu kätte on karistada antud, kus nad wististi mitmeks aastaks wangi lähewad, ja lõpuks, et kihelkonna koolikohus on Saareküla koolmeistri Külamanni ametist lahti lasknud.

Wennad oliwad rõemsad. Uhkelt läksiwad nad palwemajasse, ja kui Sulu Hants peksjatele antud tõutust unustades esimesena hakkas kõnelema ja kirikulaadiliselt laulma, siis pidi iga kuulaja tunnistama, et kurat jälle on täielikult ära wõidetud.

Pühapäewa õhtul oldi kõrtsis weel selles arwamises, et wendade mõju kadunud on. Pastor wõis lobiseda, mis ta tahtis, see ei muutnud asjalugu, kui Sulu Hants korra oli inimesi rohkem kartnud kui Jumalat. Selle lisaks seletati, et poistel pole midagi karta, sest nad ei ole Hantsu kordagi löönud. Kihelkonna koolikohtu otsus kooliõpetaja Külamanni lahtilaskmiseks oli naeruwääriline, sest niisugune lahtilaskmise woli oli uue seaduse järele üksi rahwakoolide inspektori käes, kes muidugi omapoolset otsust enne ei tee, kui ta Külamanni juttu on kuulanud.

Aga esmaspäewa õhtul arwasiwad Saareküla elanikud juba teisiti. Wallawanem Aru Jaan tõi süüdlastele poistele kohtukutsed. Neid süüdistati, mitte Hantsu peksmises, waid jumalateenistuse rikkumises, mille eest karistus wäga wali pidi olema. Suusõnaga lisas wallawanem weel juurde, et pastor ise kae=

hajana ette astub, sest et Sulu Hants tema käsu peale jumalateenistust pidas.

See mõjus halwawalt. Poisid ei saanud järgmisel ööl sugugi magada.

Ja kooliõpetaja Külamannile tõi wallawanem kirja rahwakoolide inspektori käest. Kiri oli ilma postitemplita.

— Kust Te selle olete saanud? küsis kooliõpetaja.

— Kirikherra andis oma käega.

„Asi on haruldane, kui pastor parun Wolcken enese wihatud Wene ametniku kirjakandjaks hakkab“, mõtles Külamann kirja lahti tehes. Kirjas teatas rahwakoolide inspektor, et ta on Saareküla kooliõpetaja Külamanni ametist lahti lasknud. Lahtilaskmise põhjuseid ei nimetatud.

Lahtilaskmine ei kurwastanud Külamanni palju. Saarekülas oli koolimaja wilets ja kooliõpetaja palk weikene; ta oli ju ise hakanud uut kohta otsima. Aga tema pani imeks, et pastor ja inspektor ühenõuliselt talitasiwad, ja pealegi niisugusel wiisil, mida seaduslikeks ei wõinud nimetada. Ennem lasiwad küll Saksa koolikohtud ka kooliõpetajaid ilma süüta ametist lahti, aga kombe pärast kuulasiwad ometi kooliõpetaja wabandusi; nüüd ei olnud inspektor kooliõpetajalt midagi küsinud. Inspektori otsuse peale oleks küll wõinud direktorile ja hariduseministrile edasi kaebada, aga et kaebtuste tee hariliselt pikk on, otsustas ta järele anda. Nüüd teadis ta, et Wene ajalehtede arwamised, nagu oleksiwad Wene kooliametnikud Läänemeremaadel riigi ja rahwa kasusi kaitsmas ja saksastuse wastu panemas, ilma põhjendamata on. Niisama oli selge, et sakslased uusi ametnikka ei boikoteeri, nagu nad eestlastele tõutawad, waid ise nende ametnikkude sõbrust otsiwad.

VIII.

Külamann mõtles, et ta wõrdlemisi hõlbsasti on kimbatusest peasnud, ja otsustas kohe linna minna. Ta käis mõningaid peremehi jumalaga jätmas ja läks Saarekülast ära. Aga kui kooliõpetaja ise lahtilaskmisega leppisgi, mõned peremehed ei jäänud sellega ometi rahule. Nad otsustasiwad asja üle kaebtust tõsta, ja kolm meest sõitsiwad linna inspektorilt seletust kuulama.

Saareküla mehed peasiwad küll rahwakoolide inspektori ette, aga saatus tahtis, et inspektor halwatuse löögi järel

täiesti tummaks oli jäänud. Ta jäi siisgi oma ametisse ja kõneles inimestega sel teel, et ta oma ütelused paberi peale kirjutas. Nende inimeste tarwis, kes Wene keelt ei osanud, oli tal pisikene poiss tõlgiks.

Kui Saareküla mehed tuppa tuliwad, seisis inspektor pühapildi ees ja ei hoolinud tulijatest midagi. Poiss küsis Eesti keeli, mis mehed tahawad.

— Meie tulime seda põhjust kuulama, mispärast kooliõpetaja Külamann on lahti lastud? ütlesiwad mehed.

Poiss kirjutas seda Wene keeles ülesse ja andis inspektori kätte, kes ilma midagi lugemata oma wastuse kirjutas. Ja poiss tõlkis paberi pealt:

„Kõik maailma asjad on tühised ja patused."

— See ei ole mingi wastus, ütlesiwad mehed pahaselt. — Kirjutage uuesti, et meie palume kooliõpetaja Külamanni asjus seletust.

Poiss kirjutas, ja inspektor tegi oma wastuse, aga poiss tõlkis sellest nüüd:

„Kristus kandis ise oma risti."

— Mis see tähendab? hüüdsiwad mehed.

Ja poiss seletas: — Mina arwan, et inspektor mitte ainult tumm ei ole, waid ka peast segane, sest igaühele wastab ta piibli sõnadega ja enamasti niisugustega, mis asja kohta ei käi.

Saareküla mehed ei uskunud weelgi. Nad lasiwad oma küsimust kolmandama korra üles kirjutada, aga inspektor heitis pühapildi ette põlwili ja ei wõtnud poisi käest paberit wastugi.

Teiste ametnikkude juures ei usaldanud saadikud enam käia, waid läksiwad koju Saareküllasse tagasi.

Saarekülas oli waheajal midagi tähtsat sündinud. Seesama poiss, kes Sulu Hantsu käskis kõrtsilaadiliselt laulda, hakkas palwekoosolekutel käima, ja kui koosolekut jälle Sulul peeti, siis ta ärkas. Tema ärkamine oli täieline: ta kisendas hirmsa healega ja langes põrandale, ja kui teda üles tõsteti, siis ütles ta enese seest kuradi wälja läinud, kellel Külamanni palito seljas oli. Oma patuks tunnistas ta seda, et ta inimestele oli ajalehe lugemist soowitanud.

Poisi ärkamisest oli kasu temale enesele ja wandadele. Lonkur-Mari kuulutas sealsamas pastori nimel, et ärganud noorele mehele on tema eksitus andeks antud, ja tal ei ole tarwis

kohtusse minna. Et Sulu Hantsu auu, oma wastast ümber pöörates, aina kaswas, on iseenesest selge. Tagajärjeks oli, et teisedgi poisid, kes Hantsu kimbutasiwad, tundidel hakkasiwad käima, ja need mõlemad, kes Hantsu lauale tõstsiwad, ärkasiwad ka ning tundsiwad põgenewas kuradis Külamanni ära.

Kõrtsis kõneleti küll, et poisid hirmu pärast silmakirjaks ärkasiwad, aga keegi ei uskunud seda, sest pastor ei olnud ise kellegile ütelnud, et ärganuid kohtusse ei kutsuta, waid wõttis alles siis, kui poisid Hantsult andeks palusiwad, kaebtuse tagasi. —

Terwe kihelkond oli nüüd kihamas. Mitmed naised oleksiwad ööd ja päewad palwekoosolekul istunud ja nutnud, kui pastor parun Wolcken ei oleks kartnud, et inimesed head asja liiga saawad, ja sellepärast määranud, et palwetundisi iga külas talwel nädalas kolm korda ja suwel nädalas kaks korda wõib pidada. Määruse kitsenduse alt peaseti aga sellega, et kahe lähestiku seiswa küla tunnid eri päewadel peeti, ja ägedamad kuulajad rändasiwad ühest külast teise. Peale selle hakkas uusi kõnelejaid tõusma, keda wenna auu saamiseks ette pandi ja kes algusel wähematel koosolekutel lugesiwad, mida palwemajast teada ei antud.

Et kooliõpetaja Külamann tõesti Saarekülas kuradi tööriistaks oli olnud, seda hakkasiwad juba needgi isikud uskuma, kes „tundidel“ ei käinud, sest tummaks jäänud inspektor ei olnud teda kaitsenud, waid mõistatuslisi wastuseid annud, millest wennad järeldasiwad, et kooliõpetaja lahtilaskmine on olnud niihästi kooliwalitsuse kui ka Jumala tahtmine. Seegi juhtumine lisas omalt kohalt usumäratsemist.

IX.

Alguses kuulasiwad erutatud inimesed kõiki ettelugejaid ühesuguse põnewusega, kõik meeldisiwad neile ühewõrra. Aga hiljem, kui ärganud inimesi oli juba rohkem ja selle mõjul esimene hirm põrgupiina eest oli wähenenud, hakkasiwad kuulajad lugejaid arwustama. „Tundide“ publikumi armualuseks oli Sulu Hants, aga ka Kopli Aadu ja Pere Peeter jõudsiwad endile juba lugupidamist wõita.

Arwustamise kõrwa ilmus ka uudishimu. Parema meelega kuuldi ikka uusi wõeraid lugejaid. Wennad pidiwad naiste nõudmise peale mitu korda teistest kihelkondadest lugejaid kutsuma. Sellepärast oliwad kõik rõemsad, kui kuulsiwad, et lin-

naſt kolm noort meeſt, kes kõik hästi palwetada oskaſiwad, Jõuluks oliwad Saarekülaſſe tulnud. Nemad oliwad ſelle kihelkonna elanikud ja aſuſiwad aga ajutiſelt linnas, kaks ſadamatöölistena, kolmas, nimega Juhan Bergmees, rätſepana.

Kui rätſep Bergmees oli Jõulu ajal mitmes paigas piiblit ſeletanud ja palwetundi pidanud, ſiis pidi igaüks tunnistama, et eſimene paik lugejate ſeas on tema päralt. Tema ei hirmutanud kuulajaid põrgu kujutustega, tema ei kõnelenud taewa iluſt ſeda, mis piiblis ei ſeiſa; aga ſelle aſemel oli temal uus teguwiis: ta kõneles kõigiſt inimeste elukommeteſt ja wõrdles kõike piibli nõuetega. Igaſt piſemaſtgi juhtumiſeſt tegi tema küſimuſe: kas ſee on patt, wõi ei ole? Ja ſagedasti jõudis ta uuſt wastupidiſele järelduſele, kui ſenini oli jõutud.

Tema eesmärgi peale hakkaſiwad teiſedgi, enamasti naisterahwad, piibli waatekohalt elu üle otſustama. Kui waheſt naiſed ühemeelſele otſuſele ei jõudnud, ſiis pandi küſimus rätſepale ette, ja tema ſeletuſega jäädi ikka rahule. Üleüldiſelt läks uſuline erutus Bergmehe mõjul rahuliſemaks, kui kuulajad nutmiſe aſemel rohkem mõtlema hakkaſiwad.

Bergmees ja tema kaks ſeltſimeeſt hakkaſiwad inimeſi üsna uuel wiiſil äratama. Nemad käiſiwad niiſuguste inimestega ümber, keda üleüldſelt patusteks peeti, ja andſiwad neile nõuu oma eluwiiſi parandada. Peaasjalikult rääkſiwad nad parandamata joodikutega, keda wennad oma jutule ei wõtnud, ja katſuſiwad neid äratada. Ja neil oli ſelles ka edu. Jõulu järel ärkaſiwad kaks ſuurt joodikut. Ärkamine ei ſündinud kiljatuſe ja minestuſega palwetunni ajal, waid kindla tõotuſega, oma weiſukorra äratundmiſe järel. Kui Bergmees endiſeid joodikuid palwetunnil ette ſeadis, ſiis nimetas ta neid ärganud inimesteks.

Selle asja üle läkſiwad lugejameeste arwamiſed lahku. Wennad Sulu Hants, Pere Peeter ja Kopli Aadu nõudſiwad, et ärkamine endiſel wiiſil peab ſündima, ſ. o. kiljatuſega ja kuradi wäljaminekuga, Bergmees ja tema ſeltſiliſed ütleſiwad niiſuguſe ärkamiſe liialdatud olewat, mida ka ſilmakirjaks ſaab näidata. Aru Jaan ja Nõmme Jüri oliwad nõuutumad, nad ei teadnud, kumbade poole hoidma hakata.

Naiste waheletulekuga heideti esmalt ſuurem uſu tüli kõrwale. Aga kui Uueaasta päewal „linnalaſed", nagu Bergmeeſt ja ta ſeltſimehi nimetati, jälle ühe joodiku äratuſe oliwad korda ſaatnud, mille eeſt äratajad naiste poolt ſuurt auustuſt wõit-

siwad, siis tekkis ärkanute seltskonda lõhe. Sulu Hants ei sallinud enese kõrwas tõuswat Bergmeest, ja ütles palwetunnis paha meelega, et Bergmehe poolt ümber pööratud endised joodikud ei olegi ärganud hinged. Bergmees, kes seal samas oli, kihwatas ja ütles oma korda, et Sulu Hants ise ei ole weel ärganud, ja et tema äratatud poisid, kes juba jälle awalikult kõrtsides purjutawad, on petised.

Nende sõnade peale sündis silmapilguks waikus ja siis kauakestaw jäma. Kõik palwetunnilised, mehed ja naised, kõnelesiwad ühekorraga. Et Bergmees ja tema nõuulised aremad oliwad, siis jäi pealt nähes wõit Sulu Hantsule. Hantsu ettepanekul tegi koosolek otsuseks, et wallawanem Aru Jaan peab asja ametlikult kirikherrale kaebama ja temalt määruse tooma, et Bergmees ja tema seltslased enam ei tohiks rahwale lugeda.

Koosoleku soow pandi warsti pastorile ette, aga Sulu Hants ekstis sellega, et ta kaebajaks Aru Jaani soowitas. Jaan jutustas pastorile tõtt mööda, kudas ärganud poisid jälle joowad ja endised joodikud tõesti karsked on, ning palus enesele juhatusi. Pastor oli kaua mõttes ja ütles lõpuks, et asi tuleb Issanda otsustada jätta, s. o. et alguseks ei ole tarwis Bergmehelt lugemise õigust ära wõtta, aga kui tema ja Sulu Hantsu arwamised lahku lähewad, siis ärgu tulgu rätsep sinna palwetunnile, kus Hants lueb.

Otsus meeldis kõigile, maha arwatud Sulu Hants ja tema lähewad tuttawad. Trööstis oli ometi, et Bergmehel enam luba ei olnud neile koosolekutele tungida, kus Hants kõneles. Nii wõis Hants keelmata „linnalastest“ ütelda, mida aga tahtis. Ja ta ütles nendest mõnesuguseid rumalusi. Iga kord, kui Hants oma palwet alustas, hüüdis ta kõwa healega, et linnalaste ekstiusulised, kui neid seal juhtub olema, ilma segadusteta ära lähekssiwad.

Aga linnalased, kelle seas nüüd Aru Jaan ja Nõmme Jüri käisiwad, ei jätnud oma wastaseid arwustamata. Pealtkuulajad kandsiwad neid arwustusi suurendatult ette, millega leppimine ikka wõimatumaks läks. Nii kestis wõitlus kuni Lihawõtteni. Siis, kui Sulu Hants oli mitu korda asjast pastorile kaebanud, otsustas parun Wolcken linnalastele palwetundide pidamist ära keelata ja nende juures käiwaid wendasi kangesti noomida. Aga siis sündis midagi, mille pärast pastor sunnitud oli oma otsuse täitmist edasi lükkama.

Talwe lõpus peetakse Eestimaal rohkesti laatasi ja neil laatadel warastatakse hariliselt rohkem hobuseid, kui muul ajal. Sel aastal kõneleti iseäranis rohketest hobusewargustest, sest siis oli, nagu politseinikud kindlasti arwasiwad, wargate seltskond kujunenud, kellel warjajaid ja aitajaid üle maa oli. Kusagil laadal märgati hobusewargust warakult ja hakati warast taga ajama. Wärskeid jälgi mööda tuliwad tagaajajad Saarekülasse Pere Peetri õue. Peremees tuli tagaajajatele wastu, ja ütles, et tema ilma politsei juuresolekuta ei lase oma ruumisi läbi otsida. Aga wihased wõerad ei kuulanud keelust, waid otsisiwad oma wõimuga, kuni nad hobuse Pere Peetri küünist ülesse leidsiwad. Ka waras saadi kätte, kes kinnitas, et peremees tema seal-olekust midagi ei tea. Waras wiidi politsei kätte, aga peremees jäi kahtluse alla selle pärast, et ta nii kangesti oli läbiotsimist keelanud.

Sel samal ajal kõneleti Kopli Aadust weel pahemat. Saareküla mõisa parun oli tähele pannud, et weskilt toodud jahukotid oma raskusest palju on kautanud. Et ta möldrit auusaks meheks pidas, siis olla parun ise hakanud moonameest waritsema, kes jahukottisi weskilt mõisa tõi. Ja ta näinud, kudas moonakas ilma põhjuseta Kopli õue sõitis ja sealt alles weerand tunni pärast wälja tuli. Rahwas rääkis, et moonamees üles tunnistanud, kudas ta ju kaua aega Aadule olla mõisa jahu müünud.

Kopli Aadu ja Pere Peetri warguse tempudest kõneleti linnalaste palwekoosolekutel nagu tõsiasjadest, mispärast mõlemad kahtluse alla sattunud wennad paremaks arwasiwad tundidel käimata olla. Ja et mõlemad Sulu Hantsu seltsist oliwad, siis kõneleti Hantsustgi nagu wargate warjajast.

Sellepärast ei usaldanud ka pastor ükslugu tõuswale Bergmehele wastu panna, ehk rätsep küll mitu korda, nagu Lonkur-Mari oli teada annud, pastori tegewust oli arwustanud ja seda piibli wastaseks nimetanud. Peale selle oliwad Aru Jaan ja Nõmme Jüri kirglised Bergmehe poolehoidjad.

X.

Kewadel oli juba palwemeeste lõhe nii kaugele edenenud, et pastor ei saanud enam olla wahele tulemata. Hernhuteri wendade mõju oli kadumas, sest peale Sulu Hantsu leidus ainult nõrgemaid uusi lugejaid nende laua taga. Kuulajaid käis neil wähem, palwemajas oli juba jälle igal istujal ruumi.

Usuline tuhin ei olnud ometi wähenenud. Linnalaste kogudus kaswas iga päewaga, enamasti niisuguste isikute poolest, keda Hernhuteri wennad parandamata patusteks pidasiwad, ja rahwahulk ei mahtunud majadesse, kus Bergmees oma seltslastega palwet pidas.

Nii wägewasse seisukorda tõustes ei salanud Bergmees enam oma tõsiseid mõtteid, waid seletas awalikult rahwale, et Lutheruse usu õpetus on wõlts. Ta näitas elust wõetud näitustega, kudas Lutheruse usu pastorid Eestimaal mammonat teeniwad, kudas nad politikaliste põhjuste pärast kunstlikult on usutuhinat kihutanud, aga sugugi ei salli alandlikkusi palwetajaid, kes rahwast õpetawad püha kirja nõuete järele elama.

Muidugi leidis Bergmehe auustajate hulgas ka niisuguseid isikuid, kes Lutheruse kirikust lahkuda ei tahtnud, ja need hakkasiwad jälle Sulu Hatsu lugemistel käima, aga suur kuulajate hulk otsustas ennast kirikust lahti lüüa. Kõige rohkem waimustatud oli wallawanem Aru Jaan, kes koosolijatele kuulutas, et ta oma kuluga uue kiriku ehitab „õigele Issanda kogudusele". Ettepanekut kiitsiwad teised taluperemehed taga ja lubasiwad ehituse juurde materjali ja tööpäiwi anda.

Nõu saadeti nii ruttu täide, et kui pastor parun Wolcken asjast oli Lonkur-Mari kaudu kuulnud ja ta Aru talusse sõitis wallawanemat noomima, ta talu lähedalt ju suure puust hoone leidis, millel ainult uksed ja aknad puudusiwad. Parun Wolcken laskis hobuse ümber pöörata ja ei kõnelenudgi Aru Jaaniga, aga mis ta asjast mõtles, seda kuuldi järgmise pühapäewa jutlustest.

Pastor näitas jutluses selgesti ära, et inimene wäljaspool Lutheruse usku ei wõi õndsaks saada, ja nimetas seda lühikest aega kestwaks kuradi tembuks, et mõned inimesed selles kihelkonnas on hakanud kirikut ehitama kogudusele, millel nimegi ei ole. Parun Wolcken ütles, et tema lahk-usuliste wastu midagi ette ei wõta, aga awaldas kindlat arwamist, et Issand warsti tuleb eksijaid karistama.

Selgemalt kui pastor parun Wolcken, kõneles Sulu Hants oodatawast lahk-usuliste karistusest. Ta ütles ennast unes näinud, kudas eksiusuliste kirik ära häwitati ja waleprohwet Bergmees läbi pekseti. Ta hüüdis eksijaid üles ümber pöörama, enne kui see hilja on.

Et nii kindel ettekuulutus, nagu wenna unenägu, mitte

petta ei wõi, siis ootosiwad hernhuterlased seda nuhtlust põnewusega. Ja nuhtlus tuligi.

Rätsep Bergmees tahtis jälle linna minna ja pidas Saareküla poolel olewas kirikus wiimase korra lugemist. Ta pidi samal päewal waksali minema. Hulk sõbru oli teda saatmas. Suurem osa teed käidi uusi laulusi laules ära, lõpu osa tahtis Bergmees üksinda otsekohe minna. Sealt tuliwad saatjad tagasi.

Bergmees ei olnud heinamaa teel weel kaugele jõudnud, kui kolm noort meest kiiresti tema järel tuliwad, ja kui nad rätsepa kohta jõudsiwad, lõi üks temale nii tugewasti kuklasse, et ta maha kukkus. Bergmees tõusis kohe üles ja tahtis seletama hakata, et ta niisugust ümberkäimist ei ole teeninud, kui teine noormees temale selja tagant tugewa hoobi wastu palet andis. Selle järele wandusiwad kõik kolm rumalate sõnadega „eksiusulist rätsepat“, kes inimesi segada, ja lubasiwad teda waeseomaks peksta, kui ta mitte neile mõnda kirikulaulu kõrtsilaadiliselt ei laula.

— Armsad wennad, ütles Bergmees nukralt: — ma saan aru, mis teil mõttes on, aga mina ei pane wastu ega katsu ära põgeneda. Aga kõrtsilaadilist laulmist mina ei oska, ja kui ma oskaksingi, siis sellega ma ennast peasta ei püüaks. Olete mulle parema pale peale löönud, siis lööge pahemale ka. Ja kui te tahate mind usu pärast ära tappa, siis wõite sedagi teha.

Nõnda üteldes pööras Bergmees pahema pale lööja ette. Aga see punastas ära ja ütles teistele:

— Laske poolearuga rätsep minna! Ta läheb ju isegi meie kihelkonnast ära.

Peksjad läksiwad tagasi ja Bergmees sammus waksalisse. Waksalis nägi ta mõningaid tuttawaid ja jutustas neile, kudas Sulu Hantsu unenäus ette kuulutatud peksjad ei ole suutnud temale pahema pale peale lüüa, ehk nad küll parema peale oliwad löönud.

Sel samal õhtul kõneleti juhtumisest terwes kihelkonnas, ja see ei wähendanud sugugi lahk-usuliste auu ega ülendanud Sulu Hatsu ja parun Wolckenit.

XI.

Rätsep Bergmees läks Saarekülast wõitjana ära, seda pidi igaüks tunnistama, aga nuhtlus, mis Aru Jaanile ja Nõmme

Jürile oli määratud, oli seda tuntawam. Neile tuli nuhtlus ka warsti.

Kubermangu walitsusest tuli teatus, et kuberner käib wallawalitsusi rewiderimas, ja peale muu tuleb ka Saarekülasse. Teatud päewal ootasiwad wallawanem ja tema abilised wallamajas kõrge ametniku tulekut. Meestel oliwad ametirahad kaelas ja näud tõsised.

Wiimaks jõudisgi kuberner kohale, ja kui wallawanem Aru Jaan oli temale esitatud, küsis ta kohe, mis usku see olla.

— Mina olen ristiinimene, wastas Jaan alandlikult.

Seda ei peetud wastuseks. Kuberner ei olnud küsinud, kas wallawanem ristiinimene wõi pagan on, waid missugust ristiusku ta tunnistab. Kui see seletus oli Eesti keelde pandud, wastas Aru Jaan:

— Mina tunnistan üht ainust ristiusku, mida apostlid on õpetanud. Usulõhkujatega ei ole mul tegemist.

Kõrge ametnik sai aru, et wallawanemal himu on temaga usuwaidlust alustada, sellepärast laskis ta lühidalt küsida, kudas selle usu ametlik nimi on, mida wallawanem tunnistab. Usul nime aga ei olnudgi. Selle järel wõeti Aru Jaani ja Nõmme Jüri ametirahad ära ja anti ühe Lutheriuse usulise külakubja hoida, kuni uued ametnikud Jaani ja Jüri asemele walitakse. Siis käskis kuberner enesele „shtundistide“ kirikut näidata.

Kirik oli üsna lähedal. Ehitus oli ju peaaegu walmis, puusepad paniwad parajasti põrandat. Kuberner käis ehitust seestpoolt waatamas ja andis siis käsu, et selle aknad ja uksed tulewad laudadega kinni lüüa.

Töömehed oliwad kohkunud. Nõuutumalt waatasiwad nad Aru Jaani otsa, aga Jaan ütles:

— Tehke aga, kudas kästakse!

Weerand tunniga oliwad kiriku uksed ja aknad kinni pandud ja töömehed ära läinud. Siis üteldi Aru Jaanile, et teda kohe wangi wõetakse, kui ta oma wolil ehitust tahab edasi ajada. Siis sõitsiwad herrad ära, ja warsti läksiwad uudishimulised pealtwaatajadgi.

Juhtumisest ei kõnelenud parun Wolcken ja wend Sulu Hants midagi. Wist pidasiwad nad auutumaks kahjurõõmu awaldada. Aga kui nad arwasiwad, et nüüd linnalaste eksiusk

ära kaub, siis oliwad nad ekſiarwamiſes. Ligidalt ja kaugelt käis tuhandeid inimeſi Aru Jaani kuulamas, kellel „jägamata ristiuſu kirik“ oli kinni pandud.

Pea algas ſchtundistide laialiajamine politſei wõimul. Urjadnik ja uus wallawanem käiſiwad ſagedasti otſimas, kuhu palwe-koosolek oli kokku tulnud. Laialimineku käsku täideti ſedamaid, aga teiſes paigas tuldi warsti jälle kokku.

XII.

Nii palwetati Saarekülas ja ümberkaudu ilma lubata kuni ſügiſeni laialiajamiſe kartuſes. Sügiſel lagunes aga teatus laiali, et Aru Jaani kirik lahti tehakſe. Ja tõſi, Jaan wõttis ukſed ja aknad lahti, ilma et wangistuſt oleks kartnud, ning töömehed tegiwad põranda walmis. Politſei ei tulnud keelama.

Ühel pühapäewal tuli terwe kihelkond uue kiriku awamiſe-õnnistuſele. Pastor Wolcken jutlustas ſeekord peaaegu tühjale kirikule.

Linnaſt tuli Aru taluſſe peale muid rätſep Bergmees ja keegi wana herra, kes Eesti keelt ei oſanud, ning keegi ametnik. Bergmees teatas koosolewale rahwale, et kui ſeaduſe järele keegi ei wõi olla ilma mõne lubatud uſu liikmeks olemata, ſiis on tema ja ta ſeltſimehed otſustanud ſelle uſu liikmeks hakata, kellel politikaliſi püüdeid ei ole. Ja ſee oli Baptisti uſk.

Ametnik teatas, et Baptisti kogudus lubatud on, aga ſelle tingimiſega, et täieialiſi mehi teatud arw peab olema. Ta käskis Baptisti uſuliſi mehi teisteſt eemale astuda. Mehi oli tarwiline arw.

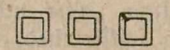
Siis toimetati palwemaja õnnistamiſt laulu ja palwega. Wõeras wana herra oli baptistide pastor, kes Bergmehe tõlkel uuele koguduſele juhatuſi andis. Kõik koosolijad rõemustaſiwad, et kirik awati, aga kõik ei hakanud Baptisti koguduſe liikmeks. Suur oſa tahtis „waba Jſſanda kogudus“ olla, kes ennaſt maapealſete iſeäraldustega ei rojasta.

Baptisti koguduſe awamiſeſt kõneles oma kirikus ka pastor parun Wolcken. Ta ütles Lutheruſe uſu Baptisti omaſt õigema olewat ja tähendas, et baptistid oma talude pealt ikka Lutheruſe kiriku makſuſi peawad maksma.

Baptistid ei hoolinud kõrgendatud makſudeſt. Aga warsti kuulutati ſeadlus, et teiſeuſuliſed talumehed ei tarwitſe Lutheruſe kiriku makſuſi maksta, ja ſelleſt makſuſt wabastatuks nimetati otſekohe ka baptistiſi.

See tähtsuseta juhtumine suutis terwe usuliikumise kihelkonnas ära lõpetada. Kui parun Wolcken järel oli kuulanud, et ta tõesti baptistidelt palka ei saa, kuulutas ta kantslist, et kõik palwekoosolekud wäljaspool Hernhuteri palwemaja ja teatud koolimajasi keelatud on. Pastori kuulutuse pärast oli Sulu Hants nuker: temal oli hea lootus wäga kuulsaks rahwaäratajaks tõusta, aga nüüd oli see lootus wette kukkunud. „Waba" kogudus, millel enam juhtisi ei olnud, kadus warsti wäheseks. Mehed hakkasiwad pühapäewal jälle kõrtsis käima, naised aga Baptisti, osalt ka Lutheruse kirikus.

Saarekülas peawad kõik inimesed Baptisti kirikut ka Jumala kojaks. Ainult pastor parun Wolcken laseb, kui ta Saarekülast läbi wakfali sõidab, oma troska katukse ülesse tõsta, olgu ilm ilus wõi sajune. Aga siis, kui küla on juba metsa taha jäänud, teab kutsar iseenesest, et waja on hobuseid seisma pitta ja troska wari alla lasta.

Kõige parem wõerastemaja

end. „BLADT“

Tallinnas, Narwa maanteel nr. 13.

(Telefon 127).

Restaurant.

Igal ajal **soojad söögid** tellimise järele.

Biljard.

Wõerastele numbrid wäga head kodused ja hästi möbleritud ja **hinnad parajad.**

Teenimine kiire ja wiisakas.

Lõunasöögid kella 1—6.

Omanik

W. Maksim.

Birk'i

wärwimise=,
wanutamise= (uhtumise),
sheerimise- (pügamise),
apreteerimise=, pressimise=,
dekaterimise= ja keemialiku
puhastamise=

auru=wärk

Tallinnas, Maakri uul. 23

„Gr.=Prix“ ja 7 kuldaur. 1904—9.

Kõige suurem Eesti=maal. (Oma uues äri=majas kahe torniga).

 Hea töö.

Hinnad mitte kallimad, kui wähemates ärides.

Mey ja Landesen'i

rohu ja wärwikauplus

Wiruwärawas nr. 23, Kliiniku all,

Tallinnas,

Soowitab oma suurest ladust odawate hindadega kõiksugu

maaldri ja lõnga wärwisid,

seepisid, lõhnaõlisid ja kõiksugu muid kaupasid.

Laialt tarwitatawat lõngawärwi **Edu must** **Petroleum 1 sort kristall** kodusaatmine maksuta 10 n. p.

Masina ja tsilindri õli.

J. Ekström

klaasisepp,

Tallinnas, Wana turu kaelas.

Kõiksugu ehitusetöösid, pildiraamisid ja teemantisid tehtakse

odawate hindadega

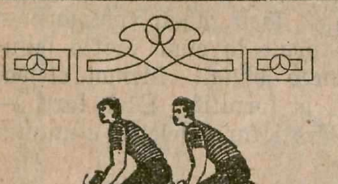
ja müüdakse aknaklaasisid ja pildiraami-liistusid.

Aug. Sakaria

naha ja õmblusmasinate kauplus

Tallinnas,

Suure Karja uul. nr. 20.

Kõige kasulikum õmblusmasinate ostukoht. Hinnad wäga odawad ja õmblusmasinad on kõige paremateft ja wanemateft Saksamaa wabrikuteft.

Wastutus 5 aasta peale.

Kes endale üht head õmblusmasinat osta tahab, see waadaku enne ülewalnimetatud kaupluse õmblusmasinad järele, ja ta ei saa seda käiku sinna mitte kahjatsema. Kirjalikud tellimised saawad ausasti täidetud. Sääljamas on ka head naha kaupa ja kõiksugused tööriistad naiskingseppadele odawa hinnaga saada.

Kirjalised tööd.

Tallinnas Sauna uulitsal nr. 3, kortel 2.

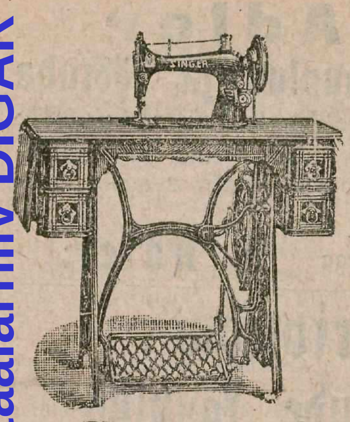
Saarmanni laenukassa wastas, pisut
Wiru uulitsa pool.

Kes tahab, et tema palwekiri peab wastuwõtmist leidma; kes täiesti õiget tõlget ükskõik missugusest kohalisest wõi kaugemast haritud keelest tahab saada; kes oma maja wõi krunti tahab ära müüa; kes ausa laenaja käest tahab obligatsioni peale raha wõtta; kes ei tea, kelle poole ta oma raskes seisukorras peab pöörama, — kõik need pangu ülemal olewat adressi tähele. Talitus rutuline ja korralik. Olek karsk — olin ju 20 aastat enne esimese Eesti karskuseseltsi asutamist täiesti karsk.

Tähendus. Üksgi palwekirja tellija ei ole oma kirja kõlbmatuse pärast tagasi toonud, üksgi majakaupleja ega raha laenaja ei ole mind siunanud!

Tallinnas, Sauna uulitsal nr. 3 kortel 2.

H. Paap'i

õmblusmasinate-

ja

põllutööriistade ladu

Narwas Juhkentalis, oma majas,

soowitab oma suurest kaubaladust kõige paremaid

õmblusemasinaid,

mis Singeri masinatest palju paremad on.

Põllutöömasinaid pean ainult kõige paremaid, mis kõigil põllutöönäitustel

kõige paremateks on tunnistatud.

Peale selle on saada häid **jalgrattaid,**

grammofonisid, nende üksikud jagusid.

Eesti keelsete grammofoni nootide ladu.

Tulekindlaid raudkappisid jne.

Õmblusemasinaid müüakse ka järelmaksuga, wastutus 5 aastat.

Hinnakirjad hinnata.

W. Geelhaar'i

Spetsial kolonial kauplus

Tapal, turu ääres, Tamme majas nr. 18

soowitab kõiksugu kaupasi, nagu; theed, jahu, riisi ja mitmesuguseid tangusid jne. Ka kõiksugust kompweki ja tubaka kraami kõige kuulsamatest wabrikutest. Iseäranis jõulu eeli on

jõulukraamidest suur wäljawal k.

Oma auustatud kaubatarwitajaid palun minu kaubahea-dust tähele panna.

Auupaklikult **W. Geelhaar.**

Tapal, turu ääres, Tamme majas nr. 18.

Odaw wäljamüük.

Müün pudu-padu kraami, nagu:

sukad, pitsid, paelad, paberit, wööd, traksid, pluused, rätikud

uuemates fassongides jne. Annan **kohtuasjades** head nõu ja walmistan **palwekirjasi** ainult nendele, kes minu arwamise järele õiguse saawad. Wõtan **ajalehtede** peale tellimisi ja **kuulutusi** wastu jne. Jällemüüjatele müün sügise ajal **aabitsaid, laulikuid** ja **juturaamatuid** ja **kalendrid** alghindadega.

G. Klemmer,

Tapal, Laias uul., Tõnsu majas nr. 2, Tapal.

XIII

Tapal willa wabrikus

tehtakse töö ruttu ja korralikult ja on kõiki seltsi willaseid ja linaseid lõngu müüa. Wõtan willu posti ja raudtee kaudu kaugemalt, nagu Krimmist ja mujalt Wenemaalt jne., wastu.

Aupaklikult

H. Saar,

ТАПСЪ, Эстл. губ.

Joh. Luuki

raamatu= ja kirjutus= materjali kauplus Tapal

soowitab kirjanduse sõpradele ja koolidele kõiksuguseid raamatuid.

Koolilaste tarwitusi suures wäljawalikus, nagu: pliiatsid, sulepäid, sulgi, taflid, kriflid, heftisid, kladesid jne., posti=, kirjutuse=, kustutuse= ja perga= ment paberid, kuwärisi jne. Metall ja palm surnukrantsisid. On ja saan weel pühadeks juurde õiksugu ilusaid mängu= asju lastele.

!!! **Hinnad odawad** !!!

G. A. Abrami

rohu ja wärwi kauplus

Tapal, Laias uulitsas,

soowitab oma kauplusest **rohtusi**, otse wabrikust ilma segamatta wärwisid willase, linase ja poomwilla tarwis kõiki karwa, maaldre wärwisid hõerutud ja hõerumata, wärnitsat kõige paremast Riia wabrikust, eli ja piiritus lakki mitmest wabrikust, liimi, polituri, liiwa paberit. Kõiksugu lõhnaelisid ja seepisid. Jalgratta sõitjatele rattaste mantlid, õhu schlousisi ja mitmeid üksikuid jagusid rattale.

Wastuwõtmise koht lina ja taku kedruse wabrikule ja kangaid wärwimiseks.

Kohwi, theed, sukkurt ja kõik teised wirtskaubad, hinnad wõimalikud odawad.

Jällemüüjatele head protsendid.

Aupaklikult

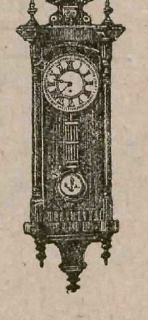
G. A. Abram.

Tähelepanemiseks!!

P. Koslowski Tallinna uurimagasin
Tapal, Noormetsa majas. Jäuskond Amblas, Lepiku majas.

Kõige suurem ja tä elikum ladu.

Igasuguseid uurisid, nagu: **Kuld, hõbe, nikkel, mustast tera'est** ja **Amerika kullast** jne. Kõiksugu uuri-ketid, seina-, regulator-, muusika- ja äratamise kellad. **Suur wäljawalik kuld ja hõbe asju.** **Iseäranis suur walik** kuld (56 pr.) laulatuse ja muid ilusõrmuseid kõige moodsamate dekadent-kaunistustega. Parandusi nii hästi uuride kui ka gramofonide juures toimetakse heasti ja odawalt. Uuride müümine ja parandamine sünnib wastutamise all. Abikauplus Ambla alewis Lepiku majas kiriku wastas. Palun adressi hoolega tähele panna, et mitte teiste äridega ära wahetada. Olen asutanud weel **Parisi Moodi kaupluse** kõik-sugustest pudukaupadest, nagu: maniskaid, slipsud, kraed, ja kõiksugu naisterahwa moodi asjad. Aupaklikult

P. Koslowski, Tapal, **Noormetsa majas.**

Mütside ja riiete magasin.

On saada kõiksuguseid **suwe kui talwe mütsisi omas töökojas walmistatud,** tekadeeritud riietest, mis wanuses kokku ei lähe ja mis pealt ära ei pleegi. **Ka tellimisi saab mütside peale wastu wõetud.** Peale selle naisterahwaste **mütsisi, boasi,** ja **muhwisi** kõiksuguseid ja **kõigeuuemates moodides.**

Walmis riided,

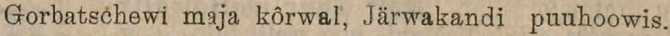
nagu: **palitud, jopped, ülikonnad, kõiksugu pesu, pluused, maniskad, slipsud, kraed,** jne. Loodan, et minu austatud kaubatarwitajad, uued kui wanad, mind oma lahkusega waatama tuleksiwad; **hinnad wõimalikult odawad.**

Aupaklikult
mütsimeister **M. Epstein,**
Tapal, **Tamme majas turu juures.**

Wen. Schmidt ja Ko.

TALLINNAS

Turu promenadi ääres nr. 17,

Gorbatschewi maja kôrwal, Järwakandi puuhoowis.

Kônetraat nr. 84. **Suur ladu** Kônetraat nr. 84.

Põllutöömasinaid ja riistu.

Wiljapeksumasinad, lokomobilid ja naftamotorid

Aktsia seltsi „MUNKTELLSI“ wabrikust Rootsimaalt.

Niidu- ja wiljalõikuse-masinad „HERKULES“.

Rootsi koorelahutajad ja kôiksugu piimatalituse riistad.

Kõiksugu sahad, häkslimasinad, wilja- ja sõnikuhangud, labidad, saed, kühwlid jne.

Kôiksugu traat-sôelad, wörgud ja köied.

Pau-, raud- ja nikeldatud-woodid, wedrutraatmatratsiga „REFORM“.

Kõnetraat nr. 584. Kõnetraat nr. 584.

Haua ristide-, raudaedade

ja woodi-wabrik

August Jürgens, Tallinnas.

Kauplus ja ladu on

Ringkonna kohtumaja wastas Tallinna klubi majas Soo-saare wärwipoe kõrwal.

Wõistlemata headus.

Odawad hinnad.

Kõige suurem wäljawalik

Haua-ristisi, raud- ja traatpõhjaga woodid.

Tellimisi wõetakse wastu igasuguste **raudaedade**, kullatud ja nikeldatud **ristiplaatide** peale. Jaani uul. **Tallinna klu-bimajas** Ringkonna kohtu wastas Soosaare wärwipoe kõrwal.

Aug. Jürgens.